

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

---

PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES



ΣΧΟΛΗ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ, ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ  
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ, ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Το Γεωπολιτικό Αποτύπωμα του Ισλαμικού Κράτους στο Διεθνές Σύστημα

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Δημήτριος Κ. Γιαννακόπουλος

Αθήνα, 2018

Τριμελής Επιτροπή

Ανδρέας Γκόφας, Αναπληρωτής Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου (Επιβλέπων)

Χαράλαμπος Παπασωτηρίου, Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου

Κωνσταντίνος Κολιόπουλος, Αναπληρωτής Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου



Copyright © Δημήτριος Κ. Γιαννακόπουλος, 2018

All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας διπλωματικής εργασίας εξ' ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν στην χρήση της διπλωματικής εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από το Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δεν δηλώνει αποδοχή των γνώμων του συγγραφέα

## ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ ΠΕΡΙ ΜΗ ΛΟΓΟΚΛΟΠΗΣ

Βεβαιώνω υπεύθυνα ότι είμαι ο συγγραφέας αυτής της εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην εργασία. Επίσης, έχω αναφέρει τις όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε αυτές αναφέρονται ακριβώς, είτε παραφρασμένες. Ακόμα δηλώνω ότι αυτή η γραπτή εργασία προετοιμάστηκε από εμένα προσωπικά και αποκλειστικά και ειδικά για τη συγκεκριμένη διπλωματική εργασία και ότι θα αναλάβω πλήρως τις συνέπειες εάν η εργασία αυτή αποδειχθεί ότι δεν μου ανήκει.

Δημήτριος Κ. Γιαννακόπουλος      Α.Μ. 1217Μ021 .....

*Αφιερωμένη*

*στους σημαντικότερους ανθρώπους της ζωής μου.*

*Στην σύζυγό μου Βασιλική και στις κόρες μου Δήμητρα και Γεωργία.*

## **Συντομογραφίες**

CENTCOM : Central Command

CIA : Central Intelligence Agency

IRGC : Islamic Revolutionary Guard Corps

IS : Islamic State

ISI : Islamic State in Iraq

MSC : Mujahideen Shura Council

OIR : Operation Inherent Resolve

UAV : Unmanned Aerial Vehicle (Ελληνικά : Μη επανδρωμένα ιπτάμενα οχήματα)

ΑΝΣΚ : Αντικειμενικός Σκοπός

ΔΜ : Διοικητική Μέριμνα

ΕΔ : Ένοπλες Δυνάμεις

ΕΕ : Ευρωπαϊκή Ένωση

ΘΕ : Θέατρο Επιχειρήσεων

ΘΠ : Θέατρο Πολέμου

ΙΚ : Ισλαμικό Κράτος

ΠΒ : Πυροβολικό

ΠΕ : Πληροφοριακές Επιχειρήσεις

ΨΕ : Ψυχολογικές Επιχειρήσεις

## Ευχαριστίες

Ευχαριστώ το Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών το οποίο μου έκανε την τιμή, μέσω μίας απαιτητικής διαδικασίας επιλογής υποψηφίων, να φοιτήσω στο Τμήμα Διεθνών, Ευρωπαϊκών και Περιφερειακών Σπουδών. Μου έδωσε την ευκαιρία σε προσωπικό επίπεδο να διευρύνω πνευματικά τους ορίζοντές μου, ενώ θωράκισε την επαγγελματική μου υπόσταση με πανεπιστημιακή γνώση, προκειμένου να ανταπεξέλθω με επιτυχία στις εγχώριες και διεθνείς απαιτήσεις και προκλήσεις, που συναντώ διαρκώς, ως Αξιωματικός των Ειδικών Δυνάμεων.

Ιδιαίτερως θα ήθελα να ευχαριστήσω τον Καθηγητή μου κ. Γκόφα Ανδρέα, για τις χρήσιμες συμβουλές και παρατηρήσεις κατά την διάρκεια εκπόνησης της διπλωματικής μου εργασίας, καθώς και για την εμπιστοσύνη που μου έδειξε και ανέλαβε την επίβλεψη της.

Τέλος, θέλω να ευχαριστήσω την σύζυγό μου, Βασιλική Δαλαμπέρα Γιαννακοπούλου, η οποία είναι σύντροφος και συνοδοιπόρος στη ζωή και στα όνειρά μου. Στάθηκε δίπλα μου και σε αυτό το ταξίδι της γνώσης, με ατελείωτη υπομονή, συγκατάβαση, κατανόηση και αγάπη.

## **Γραφήματα**

|     |                                                                                          |    |
|-----|------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| 1.1 | Γεωγραφική κατανομή μουσουλμανικών θρησκευτικών δογμάτων στην Κεντρική Μέση Ανατολή..... | 20 |
| 1.2 | Σημαντικοί ισλαμικοί πληθυσμοί στον κόσμο.....                                           | 23 |
| 1.3 | Παγκόσμια κατανομή σιϊτών και σουνιτών.....                                              | 23 |
| 1.4 | Παρουσία του Σαλαφισμού στην Μέση Ανατολή και Βόρειο Αφρική.....                         | 27 |
| 2.1 | Περιοχές Δράσεως και Κατοχής από το ISIS στο Ιράκ και Συρία το 2014....                  | 34 |
| 2.2 | Πως χρησιμοποιεί το ISIS το πετρέλαιο.....                                               | 42 |
| 4.1 | Ποσοστά μουσουλμάνων που πιστεύουν στην αποκάλυψη.....                                   | 59 |
| 4.2 | Επιθέσεις Τζιχαντιστών στην Ευρώπη από 2013-2017.....                                    | 61 |
| 5.1 | Μία νέα Μέση Ανατολή.....                                                                | 72 |
| 5.2 | Σύνδεση Μοσούλης και Κιρκούκ με λιμάνι Χάιφας.....                                       | 73 |
| 5.3 | Πως 5 χώρες μπορούν να γίνουν 14.....                                                    | 79 |
| 6.1 | Εδάφη που κατέχει το ΙΚ στην Συρία τον Νοέμβριο του 2018.....                            | 84 |
| 7.1 | Οραματισμός του ΙΚ για το παγκόσμιο χαλιφάτο.....                                        | 91 |

## **Φωτογραφίες**

|     |                     |
|-----|---------------------|
| 2.1 | Φωτογραφία του ISIS |
|-----|---------------------|

## Περιεχόμενα

|                                                                                                                                                    |    |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Περίληψη .....                                                                                                                                     | 10 |
| Abstract .....                                                                                                                                     | 13 |
| Εισαγωγή .....                                                                                                                                     | 15 |
| Κεφάλαιο 1 : Το θρησκευτικό Δόγμα του Ισλάμ παράγοντας διαμόρφωσης της κοινωνικής, πολιτικής και πολιτισμικής υπόστασης του Ισλαμικού Κράτους..... | 19 |
| 1.1 Εισαγωγή .....                                                                                                                                 | 19 |
| 1.2 Δόγματα και εξέλιξη του Ισλάμ.....                                                                                                             | 21 |
| 1.3 Ισλάμ και Ισλαμικό Κράτος.....                                                                                                                 | 28 |
| Κεφάλαιο 2 : Η δημιουργία και εξέλιξη του Ισλαμικού Κράτους.....                                                                                   | 31 |
| 2.1 Η ιστορία του Ισλαμικού Κράτους .....                                                                                                          | 31 |
| 2.2 Η ιστορία της Μαύρης Σημαίας.....                                                                                                              | 35 |
| 2.3 Η ανακήρυξη του Χαλιφάτου .....                                                                                                                | 37 |
| 2.4 Ο οικονομικός Πυλώνας ισχύος του Ισλαμικού Κράτους.....                                                                                        | 41 |
| Κεφάλαιο 3 : Η Στρατιωτική Δράση του Ισλαμικού Κράτους.....                                                                                        | 45 |
| 3.1 Επιχειρησιακό Περιβάλλον .....                                                                                                                 | 45 |
| 3.2 Θέατρο Επιχειρήσεων Κεντρικής Μέσης Ανατολής.....                                                                                              | 49 |
| 3.2.1 Δόγμα Επιχειρήσεων του Ισλαμικού Κράτους .....                                                                                               | 49 |
| 3.2.2 Θέατρο Επιχειρήσεων Ιράκ .....                                                                                                               | 51 |
| 3.2.3 Θέατρο Επιχειρήσεων Συρίας.....                                                                                                              | 52 |
| 3.3 Θέατρο Επιχειρήσεων Βορείου Αφρικής, Αφγανιστάν και Πακιστάν ..                                                                                | 54 |
| 3.3.1. Θέατρο Επιχειρήσεων Βορείου Αφρικής .....                                                                                                   | 54 |
| 3.3.2. Θέατρο Επιχειρήσεων Αφγανιστάν και Πακιστάν .....                                                                                           | 56 |
| Κεφάλαιο 4 : Η τρομοκρατική δράση του Ισλαμικού Κράτους.....                                                                                       | 58 |
| 4.1 Η κρίση του συστήματος ασφαλείας της Ευρωπαϊκής Ένωσης.....                                                                                    | 58 |
| 4.2 Οι πληροφοριακές επιχειρήσεις του Ισλαμικού κράτους και η αξιοποίηση του κυβερνοχώρου.....                                                     | 63 |
| Κεφάλαιο 5 : Γεωστρατηγικές και Γεωπολιτικές Διεθνών και Περιφερειακών Δρώντων σε Σχέση με το Ισλαμικό Κράτος .....                                | 67 |
| 5.1 Γεωστρατηγική και Γεωπολιτική των Η.Π.Α. ....                                                                                                  | 67 |
| 5.2 Γεωστρατηγική και Γεωπολιτική της Ρωσίας.....                                                                                                  | 73 |
| 5.3 Γεωστρατηγική και Γεωπολιτική των Μουσουλμανικών Κρατών της Κεντρικής Μέσης Ανατολής.....                                                      | 76 |
| 5.3.1 Ιράν .....                                                                                                                                   | 76 |
| 5.3.2 Σαουδική Αραβία.....                                                                                                                         | 77 |
| 5.3.3 Κατάρ.....                                                                                                                                   | 77 |



|                                                                                                |     |
|------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 5.3.4 Ισραήλ.....                                                                              | 78  |
| 5.3.5 Τουρκία.....                                                                             | 79  |
| Κεφάλαιο 6 : Συμπεράσματα .....                                                                | 81  |
| 6.1 Ο ρόλος του Ισλάμ στην διαμόρφωση της Γεωπολιτικής Συμπεριφοράς του Ισλαμικού Κράτους..... | 81  |
| 6.2 Αίτια ακμής και παρακμής του Ισλαμικού Κράτους .....                                       | 83  |
| 6.3 Η στρατιωτική δράση του Ισλαμικού Κράτους.....                                             | 84  |
| 6.4 Η τρομοκρατική δράση του Ισλαμικού Κράτους στον χώρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης .....           | 85  |
| 6.5 Οι Γεωπολιτικές επιδράσεις του Ισλαμικού Κράτους στο Διεθνές Σύστημα .....                 | 87  |
| 6.6 Η πιθανότητα αναγέννησης του Ισλαμικού Κράτους.....                                        | 89  |
| Κεφάλαιο 7 : Προτάσεις .....                                                                   | 90  |
| 7.1 Η δυνατότητα ενσωμάτωσης του ισλαμικού στοιχείου στις δυτικές κοινωνίες.....               | 90  |
| 7.1.1. Κατάσταση.....                                                                          | 90  |
| 7.1.1. Πρόταση.....                                                                            | 91  |
| 7.2 Πρωτόκολλα, Διαχείριση και Διακίνηση Πληροφοριών στις Υπηρεσίες Ασφαλείας.....             | 93  |
| 7.2.1 Κατάσταση.....                                                                           | 93  |
| 7.2.2 Πρόταση.....                                                                             | 93  |
| 7.3 Ο πολλαπλός ρόλος των Ενόπλων Δυνάμεων στην αντιμετώπιση της τρομοκρατίας .....            | 94  |
| 7.3.1 Κατάσταση.....                                                                           | 94  |
| 7.3.2 Πρόταση.....                                                                             | 95  |
| 7.4 Ελληνική Γεωστρατηγική .....                                                               | 96  |
| 7.4.1 Κατάσταση.....                                                                           | 96  |
| 7.4.2 Πρόταση.....                                                                             | 97  |
| Επίλογος.....                                                                                  | 99  |
| Βιβλιογραφία .....                                                                             | 102 |

## Περίληψη

Αντικείμενο της παρούσης διπλωματικής εργασίας, αποτελεί ο σαφής καθορισμός του γεωπολιτικού αποτυπώματος του Ισλαμικού Κράτους, στο διεθνές σύστημα. Το Ισλαμικό Κράτος αποτέλεσε έναν αναγνωρισμένο μη διεθνικό δρώντα, ο οποίος επέδειξε μία κτηνώδη, απάνθρωπη, αποτρόπαια και εξαιρετικά βίαιη συμπεριφορά, στο πλαίσιο της προσπάθειάς του να δημιουργήσει μία ξεχωριστή οντότητα στο διεθνές σύστημα. Το Ισλαμικό Κράτος δεν προσπάθησε να δημιουργήσει ένα ισλαμικό κράτος, δηλαδή μία κρατική οντότητα με ισλαμικό χαρακτήρα. Η προσπάθειά του συνίσταται, στην δημιουργία του Ισλαμικού Κράτους, του Χαλιφάτου. Μιας μουσουλμανικής αυτοκρατορίας, της οποίας η έκταση περιλαμβάνει εδάφη από την Ισπανία μέχρι το Ιράν.

Σκοπός της εργασίας είναι η «αποκωδικοποίηση» του φαινομένου του Ισλαμικού Κράτους. Θα εξαχθούν συμπεράσματα για τον γεωπολιτικό του ρόλο, θα διερευνηθεί η δυνατότητα επανάκτησης από αυτό, των απολεσθέντων φορτίων ισχύος, και θα προσδιορισθεί η γενικότερη γεωστρατηγική του δυναμική. Επίσης θα προσδιορισθούν οι νέες γεωπολιτικές τάσεις που αναπτύσσονται στην Κεντρική Μέση Ανατολή, σε σχέση με την εδαφική ενεργειακή δυναμική, και θα αποτιμηθούν τα αποτελέσματα των δράσεων του Ισλαμικού κράτους (ΙΚ) στον Ευρωπαϊκό χώρο και οι επιδράσεις αυτών στο Ελληνικό Κράτος. Τέλος, θα προτείνω συγκεκριμένα μέτρα περιορισμού, αναστολής και πρόληψης, δυσμενών καταστάσεων που έχουν ήδη δημιουργηθεί ή θα δημιουργηθούν στο μέλλον, από παρόμοια φαινόμενα.

Προκειμένου να οδηγηθώ με ασφάλεια και αντικειμενικότητα σε ερμηνείες, κρίσεις και συμπεράσματα, έπρεπε το Ισλαμικό Κράτος να εξεταστεί σε όλες του τις πτυχές. Ως εκ τούτου η εργασία χωρίστηκε σε επτά κεφάλαια.

Στο πρώτο κεφάλαιο, θα εξεταστεί το ποσοστό επηρεασμού και διαμόρφωσης της πολιτικής, κοινωνικής, στρατιωτικής και τρομοκρατικής κουλτούρας του ΙΚ, από το Ισλάμ. Το βασικό συμπέρασμα που εξάγεται από το κεφάλαιο είναι πως το Ισλάμ επηρέασε καταλυτικά το Ισλαμικό Κράτος.

Στο δεύτερο κεφάλαιο, θα σκιαγραφηθεί η απαρχή και εξέλιξή του, καθώς δεν αποτελεί μία αυτοφυή κρατική οντότητα. Έχει παρελθόν, ενώ έχουν καταγραφεί και άλλες αποτυχημένες προσπάθειές του, να δημιουργήσει κάποια μορφή κρατικής οντότητας. Το βασικότερο συμπέρασμα από αυτό το κεφάλαιο είναι ότι διαφαίνεται μία επανάληψη οπτικών και πρακτικών του Ισλαμικού Κράτους, αποτυχημένες όπως

έδειξε η ιστορία, οι οποίες οφείλονται στα μοναδικά διαχρονικά μονοπάτια που έχει επιλέξει να διασχίζει, τα μονοπάτια του Ισλάμ και της βίας.

Στο τρίτο κεφάλαιο, θα αναλυθεί η στρατιωτική του δράση βάσει των κυριοτέρων παραγόντων και «οπτικών», που πρέπει να λαμβάνονται υπόψιν σε στρατιωτικές επιχειρήσεις. Το βασικότερο συμπέρασμα είναι ότι, σε γενικό πλαίσιο οι στρατιωτικές επιχειρήσεις εκτελέστηκαν επιτυχώς, με αδυναμία όμως διατήρησης των κεκτημένων καθώς επήλθε η «τριβή» και φθορά του πολέμου.

Στο τέταρτο κεφάλαιο, θα αναλυθεί η τρομοκρατική δράση του ΙΚ και ο τρομερός αντίκτυπος που είχε στο διεθνές προσκήνιο. Το βασικότερο συμπέρασμα είναι η ικανότητα παραγωγής τρόμου από το ΙΚ, σε αντιδιαστολή με την ανικανότητα κυρίως των ευρωπαϊκών πολιτικών ασφαλείας, να ανταποκριθούν στην αποστολή και στο έργο τους που είναι η ασφάλεια των πολιτών.

Στο πέμπτο κεφάλαιο, θα αναλυθούν οι γεωστρατηγικές και γεωπολιτικές των ισχυρών διεθνών δρώντων, συγκεκριμένα των ΗΠΑ και της Ρωσίας, του ΙΚ και άλλων χωρών της Μέσης Ανατολής. Βασικό συμπέρασμα του κεφαλαίου είναι πως οι μεγάλοι διεθνείς δρώντες καθόρισαν στον μεγαλύτερο βαθμό την εξέλιξη του Ισλαμικού Κράτους, με διάφορους τρόπους οι οποίοι πάντοτε όμως, εξυπηρετούσαν τα συμφέροντά τους.

Στο έκτο κεφάλαιο, θα εξαχθούν και θα αναφερθούν συνολικά τα συμπεράσματα της εργασίας ανά τομέα δράσεως και επιδράσεως.

Τέλος, στο έβδομο κεφάλαιο θα αναφερθούν οι δημιουργηθείσες υφιστάμενες καταστάσεις σε διάφορους τομείς, οι οποίες θα συνοδεύονται από προτάσεις αντιμετώπισης και αναστολής των δυσμενών συνθηκών που δημιούργησε η επέλαση του ΙΚ. Τα βασικότερα συμπεράσματα του κεφαλαίου είναι ότι απαιτείται, η εκ νέου ανάγνωση των αιτημάτων του μουσουλμανικού κόσμου, ο επανασχεδιασμός των πολιτικών ασφαλείας, και η εξέταση σε νέα βάση, συνύπαρξης του Ισλάμ με την Δύση.

Το ΙΚ έχει σφυρηλατηθεί πάνω σε έντονα φορτισμένα θρησκευτικά, κοινωνικά και πολιτικά δόγματα και παραδόσεις. Έχει μετατραπεί πιθανώς σε ιδέα. Ίσως ήταν πάντα μία ιδέα, ένα όνειρο, ένα όραμα. Ίσως κάποιοι να προσπαθήσουν, εάν δεν το έχουν κάνει ήδη, να το μετατρέψουν σε αξία. Οι αξίες, οι ιδέες και τα όνειρα δύσκολα αποσυντίθενται. Επομένως ένα ερώτημα το οποίο αποτελεί σημείο αφετηρίας μελλοντικής έρευνας είναι το εξής : Τι θα γίνει αν το ΙΚ αξιολογήσει, ερμηνεύσει και εκμεταλλευτεί σωστά τα lessons learned της αποτυχίας του;

*Λέξεις – Κλειδιά*

*Ισλάμ*

*Τζιχάντ*

*Βία*

*Τρομοκρατία*

*Συρία*

*Δύση*

# **The Islamic State's Geopolitical Imprint in the International System**

Dimitrios K. Giannakopoulos

## **Abstract**

The subject of this diplomatic research is to clearly define the Islamic State's geopolitical imprint in the international system. ISIS was an acknowledged non-transnational actor who demonstrated brutish, inhumane, abhorrent and extremely violent behavior in the context of its attempt to create a separate entity in the international system. ISIS did not try to create an Islamic state. Its attempt was to create the Caliphate; a Muslim Empire including territories from Spain to Iran.

The purpose of this work is to "decode" the phenomenon of ISIS. Conclusions will be drawn for its geopolitical role, the possibility of recovering its lost power loads will be explored as well as the overall geostrategic dynamics.

It will also identify the new geopolitical trends in the Central Middle East in relation to territorial energy dynamics and evaluate the results of the actions of the Islamic state (IK) in the European space and their effects in the Greek state.

Finally, I will propose specific measures to restrict, suspend and prevent, adverse situations which have already been or will be created in the future by similar phenomena.

In order to lead safely and objectively to interpretations, judgments and conclusions, the Islamic State ought to be considered in all its aspects. Therefore the work was divided into seven chapters. In the first chapter, we will examine the percentage of Islam influencing and shaping the political, social, military and terrorist culture of Iraq. The basic conclusion drawn from the chapter is that Islam deeply affected ISIS.

In the second chapter, it will be outlined its origin and evolution, as it is not a native state entity. It has past, and other failed attempts have been recorded of its attempt to create some form of state. The main conclusion from this chapter is that there is a repeat of the ISIS visuals and practices, which failed as history showed, due to the unique timeless paths it has chosen to cross; the path of Islam and violence.

In the third chapter, its military action on the basis of the main factors and "optics" will be analyzed to be taken into account in military operations. The most basic conclusion is that in general the military operations were successfully executed, but it

was impossible to preserve the *acquis* as the "friction" and the deterioration of the war took place.

In the fourth chapter, we will analyze the terrorist activity of ISIS and its tremendous impact on the international scene. The main conclusion is the inability, especially of the European security policies, to respond to their mission and work, which is the safety of citizens.

In the fifth chapter, we will analyze the geostrategic and geopolitical aspects of strong international actors, namely the US and Russia, the ISIS and other Middle East countries. A basic conclusion of the chapter is that the great international actors have determined the evolution of ISIS to a greater extent in various ways.

In the sixth chapter, the conclusions of the work by field of action and influence will be outlined and reported.

Finally, the seventh chapter will refer to existing situations created in various areas, accompanied by proposals to address and halt the unfavorable conditions created by the ISIS process. The main conclusions of the chapter are that it is necessary to re-read the demands of the Muslim world and redesign the security policies and plans to host and coexist Muslim migratory flows towards the West.

ISIS has been forged on highly charged religious, social and political dogmas and traditions. It has probably turned into an idea. Perhaps it was always an idea, a dream, a vision. Some people may try to turn it into value, if they have not done so already. Values, ideas and dreams are difficult to disintegrate. Therefore, a question that is the starting point of a future research is: What if ISIS assess, interpret and exploit correctly the lessons' learned of its failure?

*Keywords*

*Islam*

*Jihad*

*Violence*

*Terrorism*

*Syria*

*West*

## Εισαγωγή

Το Ισλαμικό Κράτος αποτέλεσε έναν αναγνωρισμένο μη διεθνικό δρώντα, ο οποίος απασχόλησε, μονοπωλώντας το ενδιαφέρον πολλές φορές, και επηρέασε το Διεθνές Σύστημα σε όλες τις εκφάνσεις του, για μεγάλο χρονικό διάστημα. Πολλές διπλωματικές εργασίες, μεγάλη βιβλιογραφία και χιλιάδες άρθρα σε εφημερίδες και περιοδικά, συνεπεία της κτηνώδους, απάνθρωπης, αποτρόπαιας και εξαιρετικά βίαιης συμπεριφοράς ανθρώπων, μέρος ενός συνόλου, με συγκεκριμένα κοινωνικά και θρησκευτικά χαρακτηριστικά, στο πλαίσιο της προσπάθειάς τους να δημιουργήσουν μία ξεχωριστή οντότητα στο Διεθνές Σύστημα.

Τα περισσότερα ερωτήματα που αφορούσαν στο ΙΚ έχουν απαντηθεί, έστω και αν μερικές απαντήσεις κινούνται στο πλαίσιο της ασάφειας και της γενικότητας. Πως ήρθε τόσο ξαφνικά στο διεθνές προσκήνιο το ΙΚ; Γιατί δεν το είδαμε να έρχεται; Ήταν τελικά ξαφνική η άνοδός του; Γιατί άργησε η διεθνής αντίδραση; Το ΙΚ αποσυντέθηκε ολοκληρωτικά; Θα επανέλθει; Πως θα αποφύγουμε ένα μελλοντικό ΙΚ; Είναι μερικά από τα ερωτήματα στα οποία δόθηκαν, ικανοποιητικές ή μη δεν έχει σημασία, απαντήσεις. Υπάρχει ένα ακόμη ερώτημα το οποίο πρέπει να μας απασχολήσει, πριν να είναι πολύ αργά. Τι θα γίνει αν το ΙΚ αξιολογήσει, ερμηνεύσει και εκμεταλλευτεί σωστά τα lessons learned της αποτυχίας του;

Το Ισλαμικό Κράτος (ΙΚ), την χρονική περίοδο που γράφεται αυτή η εργασία, έχει αποτύχει στην προσπάθειά του και δεν χωράει καμία αμφιβολία περί αυτού. Παρουσίασε μία τόσο δραματική «πτώση», όσο δραματική ήταν και η εμφάνισή του, έχει ηττηθεί αλλά δεν έχει καταστραφεί. Το ΙΚ είναι σίγουρο ότι θα απασχολήσει και στο μέλλον το Διεθνές Σύστημα.

Το ΙΚ έχει σφυρηλατηθεί πάνω σε έντονα φορτισμένα θρησκευτικά, κοινωνικά και πολιτικά δόγματα και παραδόσεις. Έχει μετατραπεί πιθανώς σε ιδέα. Ίσως ήταν πάντα μία ιδέα, ένα όνειρο, ένα όραμα. Ίσως κάποιοι να προσπαθήσουν, εάν δεν το έχουν κάνει ήδη, να το μετατρέψουν σε αξία. Οι αξίες, οι ιδέες και τα όνειρα δύσκολα αποσυντίθενται.

Ο συνδυασμός της πανεπιστημιακής γνώσης των Διεθνών Σχέσεων και οι απορρέουσες εμπειρίες από την επαγγελματική μου υπόσταση, δημιούργησαν μία εντελώς νέα οπτική εξέτασης των διεθνών πεπραγμένων και με ώθησαν να επιχειρήσω μία «αποκωδικοποίηση» του φαινομένου του ΙΚ. Θα «αποκωδικοποιήσω» τις θρησκευτικές, φιλοσοφικές, κοινωνικές και πολιτικές ατραπούς που διέσχισε το ΙΚ, θα

ερμηνεύσω την επιχειρησιακή και τρομοκρατική του δράση και τέλος, θα προτείνω μέτρα αντιμετώπισης παρόμοιων φαινομένων.

Για πρώτη φορά από το τέλος του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, επιχειρήθηκε ο επανασχεδιασμός του χάρτη της Κεντρικής Μέσης Ανατολής. Ο γεωπολιτικός παράγοντας επονομαζόμενος ως ΙΚ<sup>1</sup>, που επιχείρησε την αλλαγή των συνόρων της συμφωνίας Sykes-Picot<sup>2</sup> (Σάικς-Πικότ), μέσω μίας εξέχουσας στρατιωτικής δράσης κατά τη διάρκεια της περιόδου 2013-2017, κατάφερε να επεκταθεί γεωγραφικά από την καρδιά του Ιράκ έως τις Μεσογειακές ακτές της Συρίας, φτάνοντας έως την ανακήρυξη Χαλιφάτου στις 29 Ιουνίου 2014.

Ως αναγνωρισμένος μη διεθνικός δρώντας, το ΙΚ έδρασε σημαντικά από το 2011 έως και το 2017, επηρεάζοντας όχι μόνο την Ευρύτερη Μέση Ανατολή<sup>3</sup> (Sharp, 2005), αλλά και την Ευρώπη, λόγω της εκεί εξέχουσας τρομοκρατικής του δράσης. Το παραπάνω δεδομένο αποτελεί και το θεμελιώδες κριτήριο της ανάλυσης του γεωπολιτικού του ρόλου.

Στις τέλος του 2018 είναι δύσκολο να μιλάμε για κατοχή θυλάκων, αφού το ΙΚ κατέχει μόνο γραμμές επί των εδαφών και ο εντοπισμός του στο χάρτη είναι δυσχερής. Το ΙΚ όμως δεν έχει συντριβεί ολοκληρωτικά, καθώς τα γεωπολιτικά αποτελέσματα της δράσης του, έχουν στρέψει το ενδιαφέρον των υπόλοιπων διεθνών δρώντων σε γεωστρατηγικές επιλογές, διάφορες από την ολοκληρωτική του καταστροφή.

Το γεγονός όμως αυτό, δεν αναιρεί τα αποτελέσματα της δράσης του στην Κεντρική Μέση Ανατολή, καθώς και την πιθανή του μετάλλαξη, μέσω της μεταφοράς των φορτίων ισχύος του σε άλλο γεωγραφικό χώρο. Εκτιμάται ότι, η δράση του θα συνεχίσει να καθορίζει μέρος της γεωπολιτικής εικόνας της Κεντρικής Μέσης Ανατολής, καθώς και ότι, θα συνεχίσει να απασχολεί και να αποτελεί δυνητική απειλή για την εσωτερική ασφάλεια των κρατών της Ευρώπης.

Στο πλαίσιο του προσδιορισμού των γενεσιουργών αιτιών της λαίλαπας του ΙΚ, του αποτυπώματος των δράσεών του, των γεωπολιτικών τάσεων και δυναμικών

---

<sup>1</sup> Οι ΗΠΑ και η Βρετανία, χρησιμοποίησαν τα αρχικά ISIL (Islamic State in Irak & Levante), τα ΜΜΕ των ΗΠΑ προτίμησαν τον όρο ISIS (Islamic State in Irak & Syria), ενώ επικράτησε η χρήση των αρχικών IS (Islamic state), παρά τους αρχικούς φόβους των δυτικών κυβερνήσεων ότι ο όρος αυτός είχε χαρακτηρίσει εξωτερικής νομιμοποίησης του ανακηρυχθέντος χαλιφάτου.

<sup>2</sup> Η συμφωνία μεταξύ των Sir Mark Sykes (Βρετανού Αξκού-διπλωμάτη) and François Georges-Picot (Γάλλου δικηγόρου-διπλωμάτη), με την οποία καθορίζονταν οι σφαίρες επιρροής των δύο δυνάμεων στην Κεντρική Μέση Ανατολή στη διαφανόμενη ήττα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.

<sup>3</sup> Ο όρος αυτός χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά το Νοέμβριο του 2003 από τον Αμερικανό Πρόεδρο Τζόρτζ Μπους (George Bush) και υιοθετήθηκε κατά την διάρκεια της συνόδου των οκτώ (8) πιο αναπτυγμένων κρατών (G8) στο Sea Island των Η.Π.Α. τον Ιούνιο του 2004.



του ιδίου, αλλά και άλλων διεθνών δρώντων, η εργασία έχει διαιρεθεί σε επτά κεφάλαια.

Στο πρώτο κεφάλαιο, θα εξεταστεί το ποσοστό επηρεασμού και διαμόρφωσης της πολιτικής, κοινωνικής, στρατιωτικής και τρομοκρατικής κουλτούρας του ΙΚ, από το ισλάμ. Επηρέασε ή όχι το ισλάμ την δράση και την φιλοσοφία του ΙΚ και σε ποιο βαθμό ;

Στο δεύτερο κεφάλαιο, θα σκιαγραφηθεί η απαρχή και εξέλιξή του, καθώς δεν αποτελεί μία αυτοφυή κρατική οντότητα. Έχει παρελθόν, ενώ έχουν καταγραφεί και άλλες αποτυχημένες προσπάθειές του, να δημιουργήσει κάποια μορφή κράτους.

Στο τρίτο κεφάλαιο, θα αναλυθεί η στρατιωτική του δράση βάσει των κυριότερων παραγόντων και «οπτικών», που πρέπει να λαμβάνονται υπόψιν σε στρατιωτικές επιχειρήσεις.

Στο τέταρτο κεφάλαιο, θα αναλυθεί η τρομοκρατική δράση του ΙΚ και ο τρομερός αντίκτυπος που είχε στο διεθνές προσκήνιο. Θα επισημανθούν οι πιθανές «αστοχίες» και λάθη των ευρωπαϊκών πολιτικών ασφαλείας και θα γίνει μία κριτική της αποτελεσματικότητάς τους.

Στο πέμπτο κεφάλαιο, θα αναλυθούν οι γεωστρατηγικές και γεωπολιτικές των ισχυρών διεθνών δρώντων, συγκεκριμένα των ΗΠΑ και της Ρωσίας, του ΙΚ και άλλων χωρών της Μέσης Ανατολής.

Στο έκτο κεφάλαιο, θα εξαχθούν τα συμπεράσματα από την εργασία ανά τομέα δράσεως και επιδράσεως.

Τέλος, στο έβδομο κεφάλαιο θα αναφερθούν οι δημιουργηθείσες υφιστάμενες καταστάσεις σε διάφορους τομείς, οι οποίες θα συνοδεύονται από προτάσεις αντιμετώπισης και αναστολής των δυσμενών συνθηκών που δημιούργησε η επέλαση του ΙΚ.

Σκοπός της εργασίας, είναι η εξαγωγή συμπερασμάτων για το γεωπολιτικό ρόλο του ΙΚ, η διερεύνηση της δυνατότητας επανάκτησης από αυτό των απολεσθέντων φορτίων ισχύος, καθώς και ο προσδιορισμός της γενικότερης γεωστρατηγικής του δυναμικής. Επίσης θα προσδιορισθούν οι νέες γεωπολιτικές τάσεις που αναπτύσσονται στην Κεντρική Μέση Ανατολή, σε σχέση με την εδαφική ενεργειακή δυναμική, και θα αποτιμηθούν, τα αποτελέσματα των δράσεων του Ισλαμικού κράτους (ΙΚ) στον Ευρωπαϊκό χώρο και οι επιδράσεις αυτών στο Ελληνικό Κράτος. Τέλος θα προτείνω συγκεκριμένα μέτρα περιορισμού, αναστολής και

πρόληψης, δυσμενών καταστάσεων που έχουν ήδη δημιουργηθεί ή θα δημιουργηθούν στο μέλλον, από παρόμοια φαινόμενα.

## **Κεφάλαιο 1 : Το θρησκευτικό Δόγμα του Ισλάμ παράγοντας διαμόρφωσης της κοινωνικής, πολιτικής και πολιτισμικής υπόστασης του Ισλαμικού Κράτους**

### **1.1 Εισαγωγή**

Η Ισλαμική θρησκεία αποτελεί τον σκληρό πυρήνα της πολιτικής και πολιτισμικής ταυτότητας του ΙΚ. Στο ισλαμιστικό θρησκευτικό δόγμα στηρίχθηκε ο ηγέτης του ΙΚ Αμπού Μπάκρ Αλ Μπαγκταντί (Abu Bakr Al-Baghdadi<sup>4</sup>), προκειμένου να αποστασιοποιηθεί από την Αλ Κάιντα<sup>5</sup> (al-Qa'ida,AQ). Ο Μπαγκνταντί νομιμοποίησε τους ισχυρισμούς του προσχηματικά, ότι ήταν ο ηγέτης της παγκόσμιας κοινότητας των πιστών Ούμα (ummah) ενώ οι συλλογικές πράξεις της οργάνωσης αιτιολογήθηκαν και δικαιολογήθηκαν μέσω των Ισλαμικών θρησκευτικών κειμένων (Solomon, 2016). Ο ιδρυτής του Ισλάμ, θεωρούσε την θρησκεία ένα εργαλείο ελέγχου των πολιτών το οποίο ταυτόχρονα τροφοδοτούσε και διαμόρφωνε την πολιτική ανάπτυξη (Φούγιας, 2002), και ο ηγέτης του ΙΚ αξιοποίησε αυτές τις δυνατότητες στο έπακρο.

Επομένως αν θέλουμε να εξετάσουμε το φαινόμενο του ΙΚ, είναι απαραίτητη η οπτική υπό το θρησκευτικό δόγμα του Ισλάμ. Εκείνου του δόγματος που είναι απανταχού παρών, διαμόρφωσε και διαμορφώνει τον πολιτικό και πολιτισμικό χαρακτήρα του ΙΚ.

Στο κοινωνικό υποσυνείδητο των μουσουλμάνων, η θρησκευτική και η πολιτική εξουσία δεν είναι ξεχωριστές έννοιες, αλλά ταυτόσημες. Σε όποια χώρα το Ισλάμ λειτουργεί σαν πολιτικό σύστημα διακυβέρνησης και ενεργούμενη πίστη και όχι απλά σαν μία θρησκεία, δεν παρουσιάζεται καμία ανάπτυξη στον τομέα της διανόησης με αποτέλεσμα τα μεσαία κοινωνικά, πνευματικά και οικονομικά στρώματα, να παρουσιάζουν στασιμότητα σε όλες τις εκφάνσεις της ζωής τους (Φούγιας, 2002). Το λεγόμενο λοιπόν πολιτικό Ισλάμ, αναγνωρίζει μία και μοναδική παράδοση, την ισλαμική παράδοση.

---

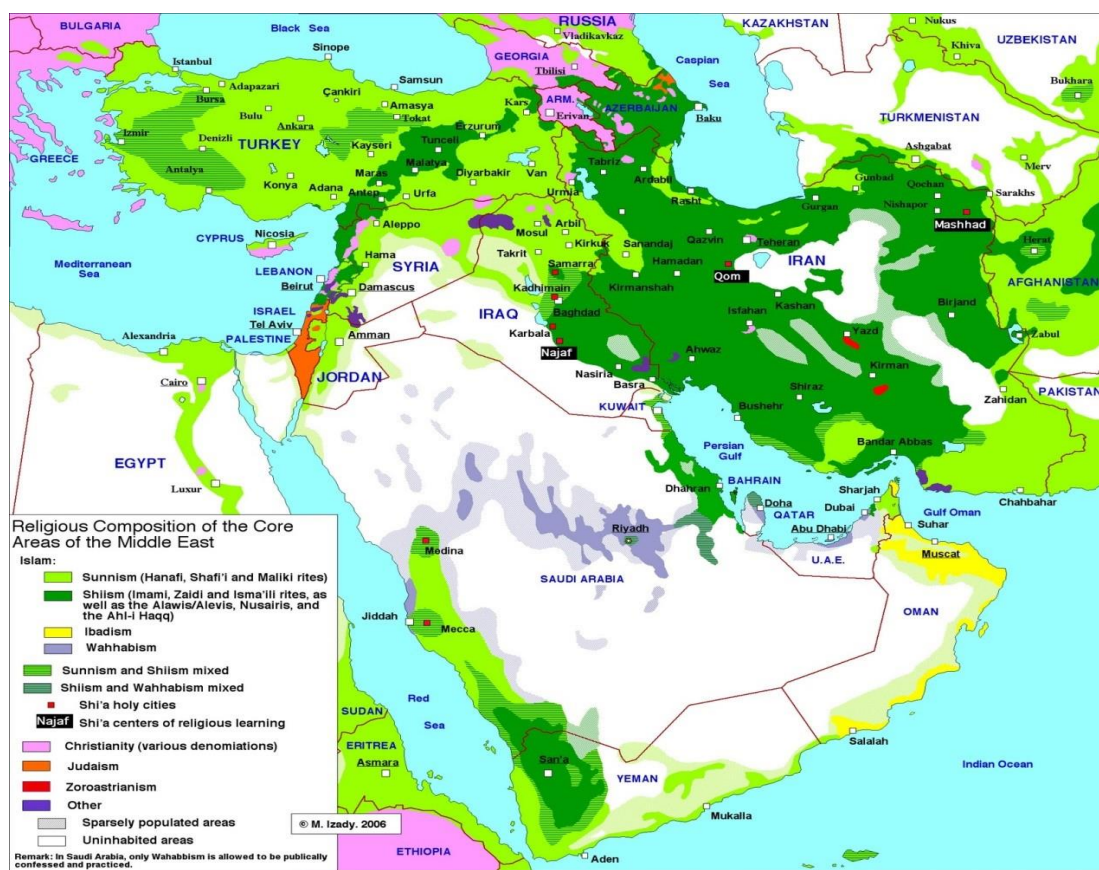
<sup>4</sup> Σε κάθε έκφανση του ΙΚ, είτε ατομικής είτε συλλογικής φύσεως μπορούμε να διακρίνουμε μια έντονη θρησκευτική σημειολογία. Ο ηγέτης της οργάνωσης, αντλεί το ιεροπολεμικό του όνομα από τον πρώτο Χαλίφη και διάδοχο του Μωάμεθ, Abu Bakr (632-634), πρώτο στη σειρά των τεσσάρων πρώτων Χαλίφων για τους σουνίτες μουσουλμάνους, επονομαζόμενοι ως «Ρασιντούν» (Οι «Δίκαιοι» ή «Ορθά καθοδηγούμενοι» Χαλίφες) (Hourani , 2012). Ο Abu Bakr μετά το θάνατο του Μωάμεθ, κατάφερε να αποτρέψει τις ενδοφυλετικές συγκρούσεις και να προσανατολίσει την πολεμική δίψα των Αράβων, έξω από την Πετραία Αραβία, την σημερινή Ιορδανία.

<sup>5</sup> Ένοπλη ισλαμιστική οργάνωση η οποία ιδρύθηκε από τον Οσάμα Μπιν Λάντεν (Britannica, 2018). Το αμερικάνικο Υπουργείο Εξωτερικών την χαρακτηρίζει τρομοκρατική οργάνωση με ημερομηνία ίδρυσης την 10/08/1999 (State, 2018).

Η ισλαμική παράδοση είναι εκείνη που χαρακτηρίζει σχεδόν όλες τις επιστήμες και αποτελεί τον τροφοδότη, τουλάχιστον όσον αφορά στα βασικά σημεία, της εθνικής ταυτότητας των ισλαμικών κρατών. Από θρησκευολογικής πλευράς το Ισλάμ αποτελεί για τους μουσουλμάνους μια κοινή αντίληψη του κόσμου, με διαχρονικά και μεταφυσικά χαρακτηριστικά. Το ισλάμ παρουσιάζει δύο σημαντικές ιδιαιτερότητες.

Η μία είναι οι ποικιλότροπες ερμηνείες του και η δεύτερη, απόρροια της πρώτης, η πληθώρα των δογμάτων του. Αποτέλεσμα αυτών, ήταν η δημιουργία ενός ιδιαίτερα πολύπλοκου πολιτικού μουσουλμανικού μωσαϊκού (Γράφημα 1.1).

**Γράφημα 1.1 :** Γεωγραφική κατανομή των μουσουλμανικών θρησκευτικών δογμάτων στην Κεντρική Μέση Ανατολή



Πηγή : Αναδημοσίευση από [http://zakhon-online.com/?attachment\\_id=7932](http://zakhon-online.com/?attachment_id=7932)

Στην γεωγραφική κατανομή της μουσουλμανικής θρησκείας<sup>6</sup> διαπιστώνουμε διαφοροποιήσεις στον πολιτισμό, στην πολιτική, στα κοινωνικά, στα ανθρωπολογικά δεδομένα και στις ιστορικές καταβολές των πληθυσμών.

<sup>6</sup> Υπάρχει διαφοροποίηση μεταξύ Ισλάμ (με ι κεφαλαίο) και ισλάμ (με ι μικρό) (Μάξης, Γεωγραφία του Ισλαμιστικού Κινήματος στην Μέση Ανατολή, 2012). Όταν αναφερόμαστε στο Ισλάμ, εννοούμε την μία και μοναδική θρησκεία του Προφήτη και μιλάμε καθαρά για τον θρησκευτικό

## 1.2 Δόγματα και εξέλιξη του Ισλάμ

Οι μουσουλμάνοι νομοκανονολόγοι<sup>7</sup> διαιρούν τον κόσμο με γεωπολιτικά κριτήρια, σε τρεις ζώνες. Η πρώτη ζώνη είναι του οίκου του Ισλάμ (Dar Al Islam). Πρόκειται για την ζώνη με μουσουλμανικές κυβερνήσεις και ηγέτες, όπου το Ισλάμ αποτελεί την επίσημη κρατική και θρησκευτική ιδεολογία. Η δεύτερη ζώνη είναι η ζώνη του πολέμου (Dar Al Harb). Πρόκειται ουσιαστικά για την διεθνή σκηνή στην οποία το Ισλάμ δεν κυριαρχεί. Τέλος η τρίτη ζώνη, ζώνη της συνυπάρξεως ή συνθήκης (Dar Al Sulh), είναι εκείνη η οποία περιλαμβάνει τις γεωγραφικές περιοχές που παρουσιάζουν έναν βαθμό σχέσης ή συσχέτισης με το Ισλάμ (Οικονομίδης, 1980).

Μεταξύ αυτών των οίκων ξεσπάει ο «Ιερός Πόλεμος», όπως μεταφράστηκε από τους δυτικούς η έννοια του «Τζιχάντ»<sup>8</sup> (Jihad). Η τζιχάντ είναι ένας τρισυπόστατος θρησκευτικός πυλώνας του Ισλάμ. Πρωτίστως, αναφέρεται στην εσωτερική προσπάθεια βελτίωσης του πιστού, δευτερευόντως στην συλλογική προσπάθεια για την προαγωγή του καλού και τριτευόντως, στον ατομικό και συλλογικό ένοπλο αγώνα για την προστασία των μουσουλμανικών εδαφών και την εξασφάλιση όλων των απαραίτητων προϋποθέσεων εξαπλώσεως του Ισλάμ.

Με μία απλή ανάγνωση κειμένων του ιερού βιβλίου του Ισλάμ, του κορανίου, ανακαλύπτουμε πως «ότι καλό υπάρχει στον κόσμο, υπάρχει χάρη στο ξίφος και τη σκιά του». Το ξίφος είναι το κλειδί του παραδείσου, ο οποίος δεν ανοίγει παρά μόνο στους μαχητές της Τζιχάντ» (Δημητριάδης, 2018), (Πεντάκης & Φιλολογική Ομάδα Κάκτου, 2006). Τα καθεστώτα και το ισλαμικό κίνημα που υποστηρίζουν και προάγουν την τζιχάντ, εκκοσμικεύουν το θρησκευτικό στοιχείο προκειμένου να διεγείρουν τους λαούς και να τους οδηγήσουν σε πολιτικής και κοινωνικής φύσεως κινητοποιήσεις, των οποίων το τελικό αποτέλεσμα θα είναι μία επανάσταση.

Οι ισλαμικές κοινωνίες μέσα στο πέρασμα και τη δυναμική του χρόνου, επενέβησαν στην διαμόρφωση εννοιών όπως ο ιεροπολεμικός λόγος. Περιθωριοποίησαν την εσωτερικότητα που έπρεπε να έχει ο «Ιερός Πόλεμος» και τον σημαντικό ρόλο που διαδραματίζει στην ψυχική και πνευματική ανάπτυξη των πιστών, υιοθετώντας μόνο τον επαναστατικό του χαρακτήρα (Μάζης, Γεωγραφία του

---

χαρακτήρα αυτής. Τα ισλάμ αποτελούν κατακερματισμό του Ισλάμ, λόγω των πολλαπλών και διαφορετικών ερμηνειών του Ισλάμ ενώ δύναται να παρουσιάζουν πολιτικό χαρακτήρα και έκφραση. Το Ισλάμ είναι το αγνό και αμόλυντο αμιγώς θρησκευτικό μήνυμα του Προφήτη.

<sup>7</sup> Αντίστοιχοι των θεολόγων στον δυτικό κόσμο.

<sup>8</sup> «Γκεχάντ» κατά την Αιγυπτιακή ρίζα της Αραβικής λέξης «Γκόχντ» = Προσπάθεια.

Ισλαμιστικού Κινήματος στην Μέση Ανατολή, 2012). Ενώ συνέβαινε αυτό, ο πολιτικός κόσμος των μουσουλμάνων κατακερματιζόταν, καθώς είχαν δημιουργηθεί διάφορων ειδών ρήγματα.

Μπορούμε να συνοψίσουμε τις αιτίες κατακερματισμού όπως παρακάτω :

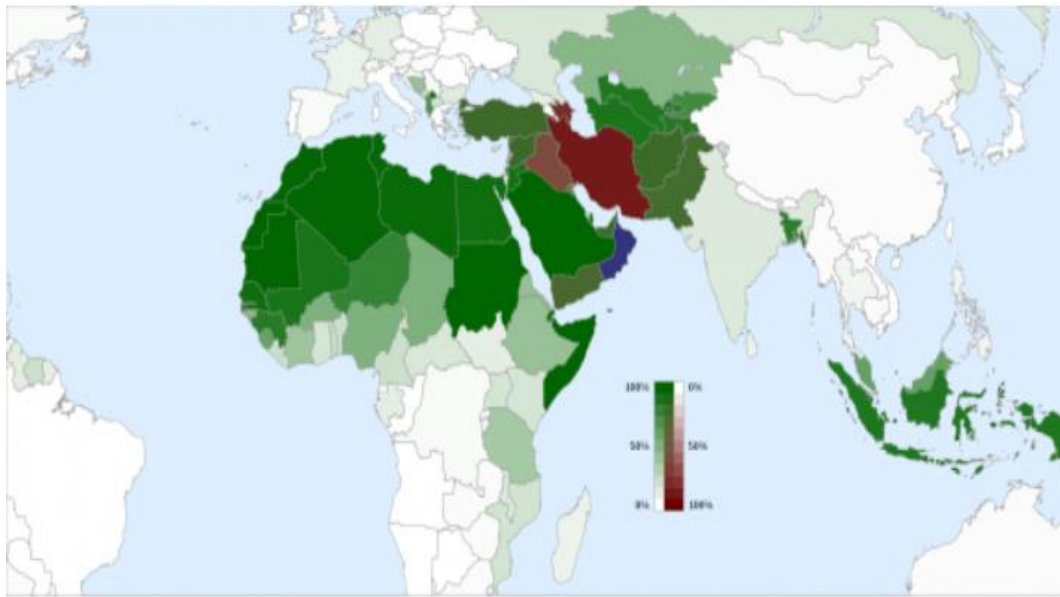
- Στο σχίσμα σουνιτών και σιιτών<sup>9</sup>. Το 85% των μουσουλμάνων παγκοσμίως είναι σουνίτες και το υπόλοιπο 15% σίιτες (Γραφήματα 1.2 και 1.3).
- Στο χάσμα που υπάρχει μεταξύ του περσικού και αραβικού πολιτισμού.
- Στην καταλυτική επέμβαση των τουρκικών φύλων.
- Στην αρπαγή από τους Οθωμανούς, της πολιτικής και στρατιωτικής ηγεσίας την περίοδο του Σελίμ Α΄ (1517).
- Στην τεράστια εξάπλωση του Ισλάμ από τη Νότιο Σαχάρα έως την Ινδία, σε συνδυασμό με τις επεμβάσεις των δυτικών κρατών.

---

<sup>9</sup> Οι σουνίτες και οι σίιτες παρουσιάζουν διαφορές πολιτικής και θρησκευτικής φύσεως ενώ αντιλαμβάνονται και διαφορετικά το Ισλάμ. Οι σημαντικότερες διαφορές που εμφανίζουν μεταξύ τους είναι οι παρακάτω (Δούλγκερη, 2016):

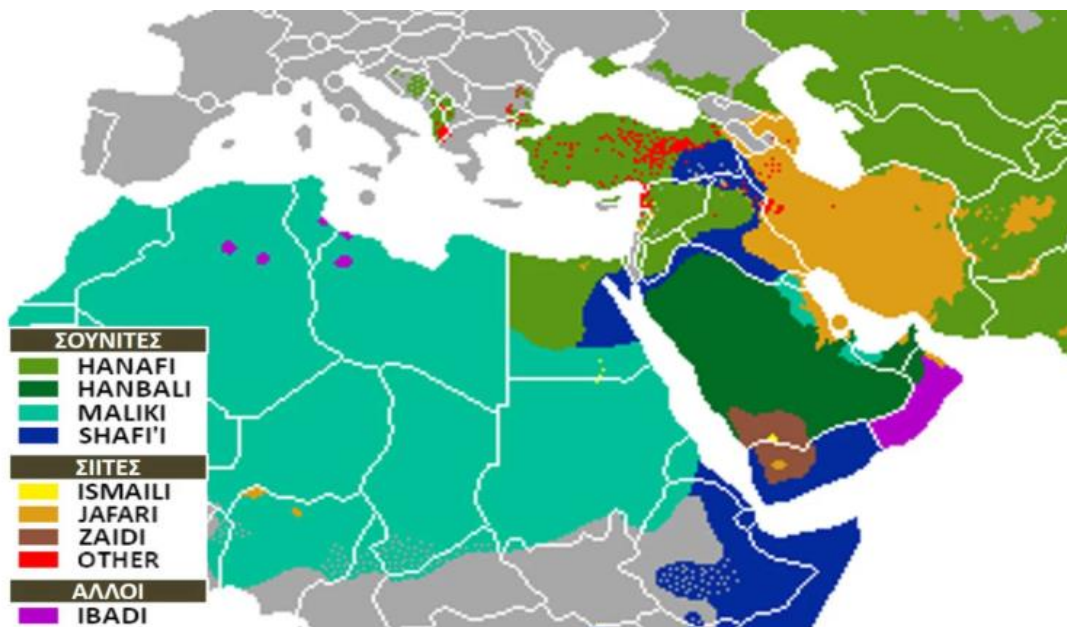
- Οι σίιτες υποστηρίζουν ότι διάδοχος του Προφήτη και κατά συνέπεια ανώτατος θρησκευτικός ηγέτης, μπορεί να οριστεί μόνο όποιος είναι στενός συγγενής του Προφήτη. Οι σίιτες έχουν διαφορετική άποψη και πιστεύουν ότι, διάδοχος του Προφήτη μπορεί να ορισθεί ο οποιοσδήποτε μουσουλμάνος με μοναδική προϋπόθεση να είναι ενάρετος.
  - Οι ημερήσιες προσευχές των σιιτών ανέρχονται σε 3 ενώ των σουνιτών σε 5.
  - Ακολουθούν διαφορετικές «Χαντίθ». Οι Χαντίθ είναι προφορικές οδηγίες που αφορούν στον ενδεδειγμένο, πρόποτα τρόπο, με τον οποίο ζουν και λατρεύουν οι πιστοί.
  - Για τους σίιτες οι ιμάμηδες είναι θεικής προελεύσεως και εκπροσωπούν τον Προφήτη στον γήινο κόσμο. Αυτό αποτελεί και την αιτία που η Μέκκα δεν αποτελεί το μοναδικό προσκύνημά τους. Προσκύνημα για τους σίιτες αποτελούν και οι τάφοι των ιμάμηδων. Οι τάφοι αυτοί είναι 11 και όχι 12, που είναι και ο αριθμός των ιμάμηδων. Ο 12<sup>ος</sup> ιμάμης ο οποίος είναι ο Μεχντί, η παράδοση θεωρεί ότι έχει κρυφτεί ή εξαφανιστεί. Για τους σουνίτες ο ιμάμης δεν έχει τόσο μεγάλη αξία γι' αυτό και αποκαλούν έτσι, όλους τους μουσουλμάνους πνευματικούς ηγέτες.
  - «Οι σουνίτες και οι σίιτες έχουν 5 κοινούς πυλώνες της Πίστης (Δούλγκερη, 2016) :
    - Ομολογία της Πίστης
    - Προσευχή
    - Φόρος ελεημοσύνης
    - Νηστεία
    - Προσκύνημα στη Μέκκα
- Οι σίιτες έχουν προσθέσει άλλους 5 :
- ✓ Μοναδικότητα του Θεού
  - ✓ Δύναμη του Προφήτη
  - ✓ Ανάσταση
  - ✓ Θεϊκή Δικαιοσύνη και
  - ✓ Πίστη στην πολιτική και πνευματική ανωτερότητα των απογόνων του Προφήτη»

**Γράφημα 1.2 :** Σημαντικοί ισλαμικοί πληθυσμοί στον κόσμο



*Σίιτες με κόκκινο, σουνίτες με πράσινο Πηγή : Αναδημοσίευση από <http://eranistis.net/wordpress/> 2013/09/07/σίιτες-και-σουνίτες-στον-ισλαμικό-κόσμο/*

**Γράφημα 1.3 :** Παγκόσμια κατανομή σουνιτών και σιιτών



*Πηγή : Αναδημοσίευση από [https://parisis.wordpress.com](https://parisis.wordpress.com/) /2014/06/30/ σουνιτες-σιιτες-ισλαμική-αντιπαράθ/*

Η κοινωνική προέλευση είναι αυτή που προσδιορίζει ουσιαστικά τον όρο ισλαμιστής<sup>10</sup>. Δεν υπάρχει συσχέτιση με κύκλους θεολογίας και ο εντοπισμός του γίνεται στους πανεπιστημιακούς χώρους και στις μεγάλες πόλεις. Τέλος, ο όρος αποτελεί απότοκο της αποτυχίας του λαϊκού εθνικισμού και Αραβισμού των δεκαετιών του 1950-1960 (Hourani , 2012).

Οι ισλαμιστές επιβεβαιώνουν το παραπάνω, καθώς αναφέρονται περισσότερο στη σουνητική ισλαμιστική ιδεολογία ως ολότητα και ενότητα, παρά στη θρησκεία. Έχουν επιδοθεί σε έναν αγώνα ανάδυσης από το Ισλάμ ενός πολιτικού προτύπου, ενός μοντέλου διακυβέρνησης, ικανού να ανταγωνισθεί επιτυχώς τις σημαντικότερες δυτικές ιδεολογίες ενώ ταυτόχρονα, οριοθετούν με πληρότητα και σαφήνεια το πολιτικό πεδίο δράσης τους.

Σε αντίθεση με τους ουλεμά<sup>11</sup>, του σχίσματος των σιτών που επιδιώκουν να διοικήσουν την κοινότητα των πιστών<sup>12</sup>, οι σουνίτες ισλαμιστές έχουν ως στόχο να αναδομήσουν την κοινωνία με απώτερο σκοπό την δημιουργία Ισλαμικού Κράτους. Προτείνουν μια νέα μορφή κρατικής οντότητας, διαφορετικής από αυτή του μοντέλου κράτους του δυτικού κόσμου (Μάζης, Μεταθεωρητική Κριτική Διεθνών Σχέσεων και Γεωπολιτικής, 2012), το οποίο δυτικό μοντέλο, θεωρούν ότι όπου τους επιβλήθηκε απέτυχε παταγωδώς.

Η μορφή αυτή του κράτους που προτείνεται από τους ισλαμιστές, έχει δύο πυλώνες των οποίων η πηγή προέλευσης είναι το κοράνι. Ο πρώτος πυλώνας είναι η

---

<sup>10</sup> Διαφορά των όρων Islemi και Musli. Σύμφωνα με τον κ. Γ. Μπαμπινιώτη, τακτικό καθηγητή της έδρας της Γλωσσολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών από το 1973 έως το 2006, το Ισλάμ εκτός από θρησκεία είναι και «πολιτικοθρησκευτική ιδεολογία που επιδιώκει την ανατροπή των κοσμικών καθεστώτων και την εγκαθίδρυση ισλαμικής εξουσίας (ριζοσπαστικό ισλάμ)». Εξάλλου το -ισμός είναι ένα «παραγωγικό επίθημα για τον σχηματισμό ουσιαστικών που δηλώνουν σύστημα ιδεών σχετικών με κάτι: χριστιανισμός, μαρξισμός, αναρχισμός, ισλαμισμός». Ο καθηγητής Ιωάννης Μάζης συνηγορεί στην παραπάνω άποψη υποστηρίζοντας ότι «ο σύγχρονος ισλαμισμός δεν αποτελεί πλέον θεολογία, αλλά κυρίως πολιτική ιδεολογία που εμπνέεται από τις παραδοσιακές αξίες του Ισλάμ» (Καρατζίδης, 2018).

<sup>11</sup> Το σώμα των Ουλεμά διακρίνεται σε δύο κλάσεις, ως απόρροια των καθηκόντων τους. Στην κλάση των δικαστών και των ιερέων. Παρόλο που ουσιαστικά είναι το ίδιο, η κλάση των δικαστών θεωρείται ανώτερη από αυτή των ιερέων. Στην κλάση των ιερέων κατατάσσονταν οι δόκιμοι που είχαν τις χαμηλότερες επιδόσεις. Χαρακτηριστικό είναι ότι από την κλάση των δικαστών μπορεί κάποιος να μεταπηδήσει στην κλάση των ιερέων, σε αντίθεση με τους ιερείς οι οποίοι δεν μπορούν να μεταπηδήσουν στην κλάση των δικαστών (Σκαρλάτος, 1993). Ουσιαστικά οι Ουλεμά αποτελούν τους θρησκευτικούς ηγέτες στο κληρικαλιστικό μοντέλο του σιτικού κλάδου. Στην περίπτωση αυτή οι Ισλαμιστές ανήκουν στον κλήρο, ο οποίος διαχειρίζεται την εξουσία. Η Ισλαμική δημοκρατία αυτού του τύπου, όπως για παράδειγμα του Ιράν, απασχολεί τη Δύση λόγω των ακτιβιστικών μεθόδων και των πολιτικοστρατιωτικών πρακτικών που χρησιμοποιεί. Χαρακτηριστική περίπτωση η Χεζμπολάχ (Hizbollah) του Λιβάνου. Πρέπει να σημειωθεί πάντως, ότι από τη μελέτη του κορανίου δεν προκύπτει κάποιο μοντέλο κληρικαλισμού.

<sup>12</sup> Η Ummah, είναι έννοια παγκόσμια και δεν αναγνωρίζει φυσικά σύνορα.



Σούρα (Shoura). Πρόκειται για την οφειλόμενη υπακοή στον προφήτη και «σε αυτόν που κρατά νόμιμα την εξουσία». Ο δεύτερος πυλώνας είναι η αρχή της Σαρία (Sharia)<sup>13</sup>. Είναι η διασφάλιση της διακυβέρνησης σύμφωνα με τις αρχές του Ισλάμ.

Ο σιιτικός κλάδος δραστηριοποιήθηκε και δραστηριοποιείται κυρίως στις χώρες της Μέσης Ανατολής ενώ ο σουνιτικός δραστηριοποιείται και σε άλλες χώρες. Ως εκ τούτου ριζοσπαστικός ζηλωτισμός<sup>14</sup> στο Ισλάμ, είναι αυτός του σουνιτικού κλάδου<sup>15</sup>. Με τον όρο «ζηλωτισμό», εννοούμε την επιστροφή στην αναζήτηση των ριζών του Ισλάμ, στη μελέτη του Κορανίου, των Χαντίθ (Hadith) και της Σαρία.

Ο ζηλωτισμός αντιμάχεται τις ερμηνείες και θεωρήσεις που αλλοίωσαν την παράδοση του προφήτη, τη Σούννα (Sunna). Υπάρχουν δύο παρανοήσεις στην δύση όσον αφορά στο ζηλωτισμό. Η πρώτη είναι ότι είναι ενάντιος στον τεχνολογικό εκσυγχρονισμό, το οποίο δεν ισχύει, και η δεύτερη παρανόηση είναι, ότι ο ζηλωτισμός είναι θρησκευολογικά πολιτική θέση, το οποίο ούτε αυτό ισχύει.

Στο σουνιτικό κλάδο μπορούμε να διακρίνουμε τέσσερις μεγάλες νομικές σχολές. Την σχολή του Χάναφα με ιδρυτή τον Abu Hanifa ο οποίος πέθανε το 767, την σχολή του Μάλεκ με ιδρυτή τον Malik Ibn Anas ο οποίος πέθανε το 795, την σχολή του Σάφαη με ιδρυτή τον Uthman ibn Shafii ο οποίος πέθανε το 820 και τέλος, τη σχολή του Χάνμπαλ με ιδρυτή τον Ibn Hanbal, ο οποίος πέθανε το 855 (Ahmed, Sadeghi, & Bonner, 2014).

Η τελειοποίηση των τεσσάρων συστημάτων σηματοδότησε και το τέλος της εσωτερική αναζήτησης Ιντζιχάντ (ijtihad) (The Oxford Dictionary of Islam, 2018) (Al - Islam.org, χ.χ.) στο Ισλάμ. Στον σουνιτισμό απαγορεύονται ρητώς οι προσωπικές ερμηνείες. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα την αποτροπή ενός θρησκευτικού διαλόγου, πόσο μάλλον της εξέλιξής του, εντός του Ισλάμ, όπως έγινε σε πολλές άλλες θρησκείες. Το Ισλάμ εγκλωβίστηκε στο αποτύπωμα του 9<sup>ου</sup> αιώνα αδυνατώντας να παρακολουθήσει ως θρησκεία τις πολιτικές και κοινωνικές εξελίξεις στον μουσουλμανικό κόσμο.

---

<sup>13</sup> Ισλαμικός νόμος ο οποίος βασίζεται στην διδασκαλία του κορανίου και στις παραδόσεις του προφήτη (Hadith και Sunna). Υπαγορεύει καθήκοντα και θρησκευτικής αλλά και κοσμικής φύσεως. Η παράβαση του νόμου πολλές φορές επισύρει φρικιαστικές τιμωρίες. Αποτελεί σημείο τριβής η εφαρμογή του στα σύγχρονα κράτη μεταξύ παραδοσιακών μουσουλμάνων και ρεφορμιστών (English Oxford Living Dictionaries, 2018)

<sup>14</sup> Ο όρος θεωρείται περισσότερο ακριβής σε σχέση με το όρο Φονταμενταλισμός – Fundamentalism που αποτελεί απόδοση του Δυτικού κόσμου. Επίσης δε συναντάται συχνά σε χρήση από Μουσουλμάνους, νομοκανονολόγους, ακαδημαϊκούς ή πολιτικούς.

<sup>15</sup> Οι κύριες εκφάνσεις του σουνιτικού ριζοσπαστικού ζηλωτισμού είναι η Χαμάς (Hamas) και το κόμμα των «Αδελφών Μουσουλμάνων».

Χαρακτηριστικό παράδειγμα το κίνημα του Ουαχαμπισμού<sup>16</sup> τον 18<sup>ο</sup> αιώνα, χωρίς να αποτελεί σχολή ή αίρεση του Ισλάμ, το οποίο παρουσιάζει μία εμμονή τόσο με τις τακφίρ όσο και με την δικανική ερμηνεία του κορανίου (Πουρχαμζαβί, 2017). Πρόκειται για ένα ιεροδικαϊκό σύστημα, που πρεσβεύει ένα είδος ηθικού πουριτανισμού με επιστροφή στις κοινωνικές συνήθειες, οι οποίες ανάγονται στην «αγνή» πρωταρχική περίοδο του Ισλάμ.

Την περίοδο του Ισλαμικού μεγαλείου ακολούθησε η Οθωμανική περίοδος που επέφερε για αιώνες στασιμότητα και εκφυλισμό σε πολιτικό, κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο. Η ακολουθούσα αποικιοκρατική επέμβαση των Ευρωπαίων από την άλλη, επέβαλε πολιτικά και οικονομικά πρότυπα σε κοινωνίες που ήταν ανέτοιμες να τα δεχθούν (Μάζης, Μεταθεωρητική Κριτική Διεθνών Σχέσεων και Γεωπολιτικής, 2012). Τέλος η αποαποικιοποίηση, αποτέλεσε το εφελτήριο προς τον Αραβικό εθνικισμό<sup>17</sup>, που εξαιτίας του αυταρχικού τρόπου διακυβέρνησης, και της αποτυχίας των μαρξιστικών ρητορικών και πρακτικών, έστρεψε τους πιστούς μουσουλμάνους στα ισλαμιστικά κινήματα.

Εξαιρετική συμβολή στην στροφή των μουσουλμάνων προς τα ισλαμιστικά κινήματα έχει η δράση των «Αδελφών Μουσουλμάνων»<sup>18</sup>. Είναι το πλέον σημαντικό κίνημα της ισλαμικής αμφισβήτησης, ενώ τα κείμενα των ηγετών τους αποτέλεσαν και αποτελούν το ιδεολογικό υπόβαθρο της Αλ Κάιντα και πλήθους εξτρεμιστικών ισλαμιστικών οργανώσεων (Κοτούλας, 2013). Για τους «Αδελφούς Μουσουλμάνους» η χρήση βίας και η τρομοκρατία είναι το μέσο με το οποίο θα επιβληθεί η εφαρμογή του Ισλάμ, με τρόπο ολοκληρωτικό και σε ολόκληρη την κοινωνία των πιστών (Post, 2007).

Σε κάθε περίπτωση αυτό θα ήταν νόμιμο σύμφωνα με τη «Τζιχάντ» και τις επιταγές του προφήτη. Το ΙΚ υιοθετεί την ρητορική των «Αδελφών Μουσουλμάνων» και αντλεί την ιδεολογία του από το Σαλαφιστικό<sup>19</sup> κίνημα του 19<sup>ου</sup> αιώνα. Μέσω ενός

---

<sup>16</sup> Ιδρυτής ο Muhammad Ibn Abd al-Wahab, στη βάση της διδασκαλίας του Ibn Hanbal και του Ibn Taimiya, μύησε στο δόγμα τον πατέρα του Abd al-Asiz Saud, πρώτο στον οίκο των Saud Βασιλιά της Σαουδικής Αραβίας.

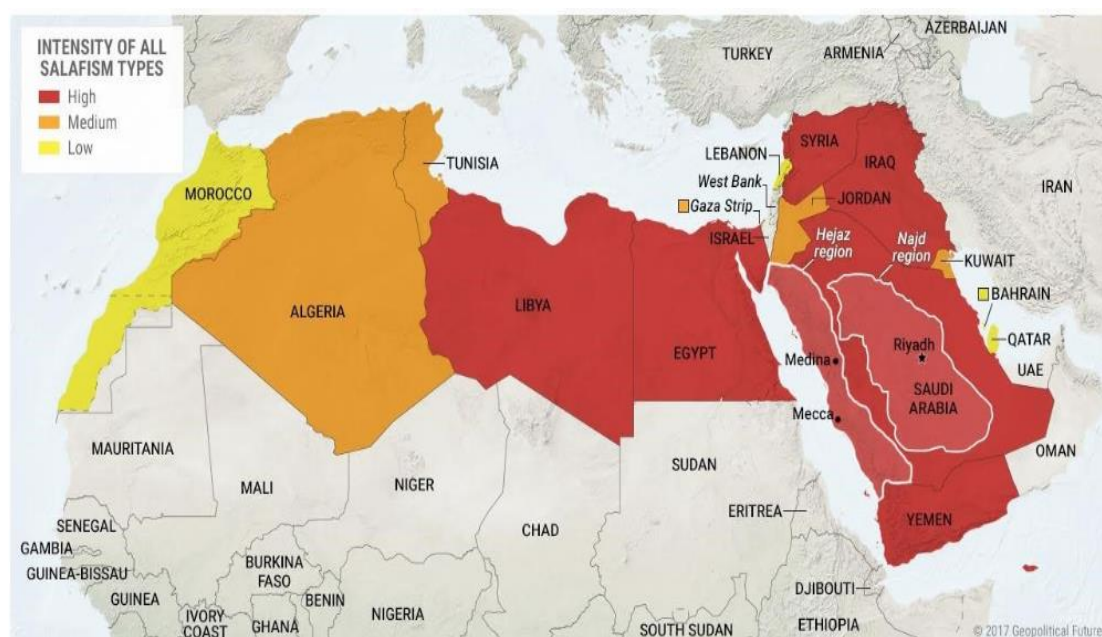
<sup>17</sup> Κύριοι εκφραστές του Μπααθισμού ήταν οι στρατιωτικές δικτατορίες σε Αίγυπτο, Συρία και Ιράκ.

<sup>18</sup> Ιδρυτής της μουσουλμανικής αδελφότητας ήταν ο Cheikh Hassan Al Banna (1906-1949). Από το 1928 και μετέπειτα ο Sayyed Ooubt, ο οποίος επιδόθηκε σε μια σειρά ακτιβιστικών και τρομοκρατικών μεθόδων προς ανατροπή της Βασιλείας στην Αίγυπτο (Μάζης, Γεωγραφία του Ισλαμιστικού Κινήματος στην Μέση Ανατολή, 2012).

<sup>19</sup> Το Σαλαφιστικό κίνημα, εμφανίζεται ως διδασκαλία και πνευματική συζήτηση στην σχολή Al Azhar του Καΐρου, από τους Muhammad Abduh (1849-1905), Jamal al-Din al-Afghani (1839-1897) και Rashid Rida (1865-1935). Θεολογικά αναφέρεται στις πρώτες 3 γενιές των Μουσουλμάνων, που

λανθάνοντος αναχρονισμού, οι Σαλαφιστές θεωρούν ότι αποτελούν τη μόνη ιδεολογική πλατφόρμα με την οποία θα γίνει η επιστροφή στη χρυσή εποχή των ημερών του προφήτη (Stanley, 2005). Η επιστροφή στις συνθήκες εκείνες κρίνεται επιτακτική με μοναδικό μέσο τη βία, ενώ η επιτυχία τους θα αποτελέσει τη διάδοχη κατάσταση των ημερών του προφήτη. Οι Σαλαφιστές δεν απορρίπτουν την τεχνολογική πρόοδο, απορρίπτουν όμως όλα τα πολιτικά συστήματα. Η πηγή του πολιτικού συστήματος και όλων των κοινωνικών συστημάτων περιέχεται στο Ιερό Κοράνι (Wiktorowicz, 2006). Ο σαλαφισμός είναι σήμερα η κυρίαρχη ιδεολογία σε όλα τα ισλαμιστικά κινήματα<sup>20</sup> (Γράφημα 1.4).

**Γράφημα 1.4 :** Παρουσία του Σαλαφισμού στη Μέση Ανατολή και Βόρειο Αφρική



Πηγή : Αναδημοσίευση από <http://static.businessinsider.com/map-of-salafism-in-middle-east-and-north-africa-2017-4>

θεωρούνται παράδειγμα προς μίμηση. Σύμφωνα με τους Σαλαφιστές ιεροδιδάσκλους, αποτελεί μεθοδολογία η οποία χρησιμοποιείται προκειμένου να κατανοηθεί το Ισλάμ, με χαρακτηριστικά αυθεντικότητας και ορθόδοξης προσέγγισης, διαμέσου του Προφήτη του ίδιου, των Σάχαμπα (οπαδών και φίλων του προφήτη) και των ακολούθων του.

<sup>20</sup> Για τους μετριοπαθείς, «ο Σαλαφισμός είναι η Ισλαμική ορθόδοξη μεθοδολογία κατανόησης του αυθεντικού Ισλάμ» (Ελντίν, χ.χ.). Η ιστοσελίδα «Έλληνας Μουσουλμάνος», αναφέρεται στον Σαλαφισμό ως η πλέον ορθόδοξη μουσουλμανική μέθοδος, αποφεύγοντας χαρακτηριστικά να αναφερθεί στην ακραία βία που συνοδεύει τους απανταχού υποστηρικτές του Σαλαφισμού .

### 1.3 Ισλάμ και Ισλαμικό Κράτος

Όλες οι πρακτικές και οι μέθοδοι διοίκησης που εφήρμοσε το ΙΚ στις περιοχές που κατέκτησε, είχαν φορέα κυρίαρχης ιδεολογίας το σαλαφιστικό-τζιχαντιστικό δόγμα. Η διαφορετική οπτική, με αποτέλεσμα τη διαφορετική ερμηνεία ή παρερμηνεία του σαλαφιστικού δόγματος από το ΙΚ, αποτελεί και τη βασική αιτία της ρήξεως που επήλθε μεταξύ αυτού και της Αλ Κάιντα. Για την Αλ Κάιντα η πρώτη φάση δημιουργίας χαλιφάτου ισοδυναμούσε με την εκδίωξη των Αμερικανών από το Ιράκ. Παράλληλα γνώριζε και ανησυχούσε, για την διαχείριση και ερμηνεία του δόγματος, από το παράρτημα της στο Ιράκ την AQI, η οποία αποτέλεσε και τον πρόδρομο του ΙΚ.

Οι διαφωνίες της Αλ Κάιντα με το ΙΚ με ήταν έντονες και πολλές, αλλά για διάφορους λόγους ανεχόταν για πολύ καιρό το «ανυπάκουο τέκνο» της. Οι σημαντικότερες διαφορές της Αλ Κάιντα με το Ισλαμικό Κράτος, οι οποίες επέφεραν και την τελική ρήξη, είναι οι παρακάτω (Φίλης, Πρόσφυγες, Ευρώπη, Ανασφάλεια, 2017):

- Η Αλ Κάιντα θεωρούσε πρωταρχικούς της στόχους τις ΗΠΑ, το Ισραήλ και τους συμμάχους τους. Όχι τους λοιπούς περιφερειακούς δρώντες. Ως εκ τούτου αποστρεφόταν τις επιθέσεις κατά των μουσουλμάνων. Σε αντίθεση το ΙΚ επέτρεπε την διαδικασία του αφορισμού μεταξύ μουσουλμάνων. Αυτό αποτέλεσε και την δικαιολογία για τις φρικαλεότητες που διέπραξε, εναντίον των άπιστων και αποστατών μουσουλμάνων, αφού δεν διεξήγαγαν βίο σύμφωνα με τις αρχές του Ισλάμ. Δημιούργησε επίσης ένα θρησκευτικό υβριδικό μόρφωμα, βασισμένο στον ουαχαβισμό, ο οποίος αποτέλεσε έναν ακραίο θρησκευτικό βραχίονα του σαλαφισμού.
- Το ΙΚ επιθυμούσε την δημιουργία Ισλαμικού Κράτους, του Χαλιφάτου (McCants, 2015), και όχι ισλαμικού κράτους. Αναφερόταν στο Χαλιφάτο, υπό τον έλεγχο του οποίου ήταν εδάφη από το Ιράν μέχρι την Ισπανία. Εδώ πρέπει να επισημανθεί ότι η αναγέννηση του Χαλιφάτου συνδυαζόταν στις ισλαμικές γραφές και προφητείες με το τέλος του κόσμου. Ο Μπιν Λάντεν αντιθέτως, θεωρούσε τις μεσσιανικές συνωμοσιολογίες και εσχατολογίες, ανάρμοστες και παράγοντα αδράνειας και κωλυσιεργίας ανάληψης απαραίτητων

ενεργειών από τους μουσουλμάνους, καθώς εναπόθεταν τις ελπίδες τους στον θεό για την έλευση του Μάχντι<sup>21</sup>.

- Το ΙΚ συνέδεε το Χαλιφάτο με εδαφικές κατακτήσεις ενώ η Αλ Κάιντα ουδέποτε θεώρησε καθοριστικό παράγοντα τον έλεγχο εδαφών.
- Τέλος, το ΙΚ είχε στοχοποιήσει την συμφωνία του 1916 Σάικς – Πικό και επιθυμούσε την ανατροπή της και τον επανασχεδιασμό της Μέσης Ανατολής, καθώς η συμφωνία εθεωρείτο δυτική παρέμβαση στα «εν οίκω» του μουσουλμανικού κόσμου.

Το ΙΚ το 2006<sup>22</sup> προέβη σε μία απόλυτη μετάφραση του Κορανίου και έθεσε την έννοια του Τακφίρ (Takfir), δηλαδή της «Αποστασίας», ως πρώτο αντικειμενικό σκοπό του. Η «Αποστασία» θεωρείται το μεγαλύτερο έγκλημα στο Ισλάμ. Η μοναδική τιμωρία της αποχώρησης από τον μουσουλμανισμό είναι ο θάνατος. Ακόμη και τα πιο σκληρά ισλαμιστικά κινήματα απέφευγαν επιμελώς την έννοια αυτή. Ο λόγος ήταν ότι παρουσιάζει μία διασταλτική ερμηνεία, δημιουργώντας εντάσεις και βία σε ένα ήδη επιβαρυνμένο και κατακερματισμένο Ισλάμ σε δόγματα και φατρίες.

Το επικίνδυνο αυτό βήμα όμως, της επίκλησης του Τακφίρ, έγινε πραγματικότητα από το ΙΚ, που από την πρώιμη περίοδο δημιουργίας του εξάντλησε κάθε βίαιο μέσο, όχι μόνο εναντίον των πολιτικών του αντιπάλων, αλλά και ολόκληρων πληθυσμιακών ομάδων<sup>23</sup> που δεν αποτελούσαν στρατιωτική ή πολιτική απειλή, προχωρώντας ακόμα σε εθνοκαθάρσεις αυτών.

Η ανάγνωση και ερμηνεία του Κορανίου έγινε με εξωφρενική κυριολεξία από το ΙΚ, αφαιρώντας οιασδήποτε δυνατότητα ερμηνείας και μεταφυσικής θεώρησης, διαδικασίας η οποία απαντάται σε όλες τις θρησκείες. Το επιστέγασμα αυτής της οπτικής ήταν η ποινή του θανάτου για τους διαφωνούντες. Το ΙΚ διαστρέβλωσε το ισλαμικό δόγμα, αφαιρώντας κάθε θρησκευτικό περιεχόμενο από την ανάγνωση του Κορανίου. Κατάφερε να μετατρέψει ένα θρησκευτικό κείμενο σε πολιτικοκοινωνικό

---

<sup>21</sup> Μουσουλμάνος ιμάμης, ο οποίος θα εμφανιστεί ταυτόχρονα με τον Ιησού και θα σηματοδοτήσει την αναγέννηση του Χαλιφάτου (Παπαχριστοδούλου, 2011). Αξίζει να σημειωθεί σε αυτό το σημείο, πως το 50% των μουσουλμάνων κατοίκων στη Βόρεια Αφρική, Μέση Ανατολή και Νότιο Ασία το 2012, πίστευε στην έλευση του Μάχντι (McCants, 2015).

<sup>22</sup> Τότε Al Qaeda in IRAK- AQI με ηγέτη τον Ιορδανό Abu Musab al Zarqawi.

<sup>23</sup> Χαρακτηριστικό παράδειγμα η γενοκτονία του Κουρδικού φύλου Yazidi (κουρδικά: Êzidî). Προκύπτει από την διαφορετική θεώρηση και ερμηνεία του Κορανίου. Η Θρησκεία τους αποτελεί μία αρχαία αίρεση του Ζωροαστρισμού. Οι Γιαζιδιστές πιστεύουν στον Melek Taus – Άγγελο του Φωτός και στον Μουσουλμανικό κόσμο, αυτό μεταφράζεται ως θρησκεία του «Σατανά». Ως εκ τούτου για το IS η εξόντωση των Yazidi ήταν επιβεβλημένη από το ίδιο το Κοράνι, παρά το γεγονός ότι ποτέ άλλοτε δεν απασχόλησε πολιτικά η συγκεκριμένη πληθυσμιακή ομάδα κανένα μουσουλμανικό καθεστώς ακόμη και την κλασική περίοδο του Αραβικού πολιτισμού.

μανιφέστο και πρόβαλε ως ορθολογική, επιτακτική και μοναδική, την προσπάθεια δημιουργίας των συνθηκών που επικρατούσαν στον 7<sup>ο</sup> και 8<sup>ο</sup> αιώνα. Παραγνώρισε δε το ΙΚ έναν από τους βασικότερους κανόνες του ισλαμιστικού δόγματος. Αυτόν της προσωπικής ερμηνείας του κορανίου. Ερμήνευσε το κοράνι σύμφωνα με τις δικές του αρχές και κελεύσματα προκειμένου να φανατίσει και να προσηλυτίσει τους ανά τον κόσμο υποστηρικτές του.

## Κεφάλαιο 2 : Η δημιουργία και εξέλιξη του Ισλαμικού Κράτους

### 2.1 Η ιστορία του Ισλαμικού Κράτους

Το ΙΚ δεν αναδύεται στο παγκόσμιο προσκήνιο ξαφνικά, ούτε είναι αυτοφύες. Αποτελεί το τελευταίο παράγωγο της εξέλιξης του σαλαφιστικού-τζιχαντιστικού κινήματος (Atwan, 2015). Η πρώτη του εμφάνιση είναι στο Ιράκ, ως Jama'at Al Tawid Al Jihad (Μονοθεϊσμός και Τζιχάντ) με ιδρυτή τον Ιορδανό Αμπού Μουσάμπ Αλ Ζαρκάουι (Abu Musab al Zarqawi, 1966-2006)<sup>24</sup>. Από το 2003 ξεκινά την τρομοκρατική του δράση, της οποίας στόχοι είναι Αμερικανοί και σιίτες. Τον Οκτώβριο του 2004, ο Οσάμα Μπιν Λάντεν συγχωνεύει την Αλ Κάιντα με την οργάνωση του Ζαρκάουι, η οποία αποτελεί πλέον παράρτημα της Αλ Κάιντα στο Ιράκ και μετονομάζεται σε Al Qaeda in Irak-AQI (Pool 2007).

Μετά από αεροπορική επιδρομή των ΗΠΑ (Guardian, 2006), ο Ζαρκάουι σκοτώνεται στις 07 Ιουνίου του 2006. Τα ηνία της οργάνωσης αναλαμβάνει ο Αιγύπτιος Abu Hamza al-Muhajir<sup>25</sup> και τον Οκτώβριο του ίδιου έτους το συμβούλιο της Σούρα, μετονομάζει την οργάνωση σε Islamic State in Irak – ISI (Ισλαμικό Κράτος του Ιράκ). Η ανακήρυξη του κράτους έγινε προκειμένου να πραγματοποιηθεί η τελευταία επιθυμία του ιδρυτή της οργάνωσης, ακολουθώντας ένα πρόγραμμα βασισμένο στις γραφές περί Αποκάλυψης και παρά την αντίθεση και τις παραινέσεις του Μπιν Λάντεν να καθυστερήσει η ίδρυση του κράτους, έως ότου εξασφαλιστεί η υποστήριξη των σουνιτικών μαζών.

Στη συνέχεια αντιδράσεων εντός της οργάνωσης για την ένοπλη δράση, η οποία στοχοποιούσε σημαντικό μέρος της Ιρακινής αντίστασης, λόγω του ιδεολογικού χαρακτήρα της AQI και στα πλαίσια κάθαρσης<sup>26</sup>, η εξουσία της οργάνωσης παραδόθηκε στον Ιρακινό Εμίρη Abu Hamza al Baghdadi, σε μία προσπάθεια κατευνασμού των αντιδράσεων. Την ίδια περίοδο, το έως τότε «Ιεροπολεμικό Συμβούλιο του Ιράκ»<sup>27</sup>, το οποίο καθοδηγούσε έξι ανταρτικές ομάδες, ανακοινώνει

---

<sup>24</sup> Ήταν συνεργάτης με τον Ηγέτη της Αλ Κάιντα στο Αφγανιστάν, πριν μεταβεί στο Ιράκ.

<sup>25</sup> Οι πληροφορίες για το πρόσωπο αυτό παραμένουν ελάχιστες και η ύπαρξη του αμφισβητείται.

<sup>26</sup> Ο Σαλαφιστικός-Τζιχαντισμός της AQI, με έμφαση στην «Tawhid», δηλαδή την απόλυτη προσήλωση στον μονοθεϊσμό και στην εφαρμογή του «Takfir» (τιμωρία των αποστατών του Ισλάμ), αποτελούσαν ιδεολογικές κατευθύνσεις του Abu Musab al Zarqawi. Επέφεραν μεγάλο ποσοστό βίας με έξαρση των επιθέσεων αυτοκτονίας. Ο μεγάλος αριθμός θυμάτων πολιτών, έφερε μεγάλη δυσανεμία στις ομάδες της Ιρακινής αντίστασης και στην Ιρακινή κοινωνία.

<sup>27</sup> «Mujahideen Shura Council» (MSC)

τη διάλυσή του και την αντικατάσταση του από το ISI (Zelin, The War between ISIS and al-Qaeda for Supremacy of the Global Jihadist Movement, 2014).

Επιδίωξη του ISI, ήταν η δημιουργία σουνητικού χαλιφάτου στο κεντρικό και Δυτικό Ιράκ, την οποία όμως δεν καταφέρνει να κάνει πράξη. Οι κυριότεροι λόγοι της αποτυχίας του είναι δύο. Ο πρώτος λόγος είναι η αυστηρή και μονοσήμαντη προσήλωση που επιδεικνύει στη Σαρία και ο δεύτερος είναι η επιβολή αυστηρών ποινών από τη μη πιστή εφαρμογή της.

Το ΙΚ απέτυχε να βελτιώσει την ποιότητα ζωής των μουσουλμάνων και να επιφέρει την ανάπτυξη στις τοπικές κοινωνίες. Επί της ουσίας το 2006 δεν είχε καμία πόλη στην κατοχή του. Τα λάθη ακολουθούσαν το ένα το άλλο. Αδυνατούσε να «κατανοήσει» τους Ιρακινούς ενώ οι ξένοι, προσελκυσμένοι από την προπαγάνδα, μαχητές οι οποίοι δεν είχαν κάποιο φίλτρο όσον αφορά στην είσοδό τους στο ΙΚ, δεν είχαν κοινά σημεία επαφής με τους εγχώριους. Επιπροσθέτως παρουσιάστηκε αδυναμία συντονισμού μεταξύ των διοικητών, η οποία δυσχεραινόταν από τον μεγάλο αριθμό αυτών. Τέλος, παράγοντα αποτυχίας μπορούμε να εντοπίσουμε στον μεγάλο βαθμό ανεξαρτησίας και πρωτοβουλίας των διοικητών, ο οποίος οδηγούσε στην υπέρβαση της ιεραρχίας και στην άγνοια των διοικητών για το τι πράττουν οι φίλιοι διοικητές, το οποίο λειτούργησε ως τροχοπέδη στην σχεδίαση. Στις 02 Φεβρουαρίου του 2014, έρχεται η τελική ρήξη με την Αλ Κάιντα, με τον Ζαγουαχίρι να αποκηρύττει δημόσια κάθε δεσμό και σύνδεση με την οργάνωση.

Έχοντας χάσει την εσωτερική του νομιμοποίηση και μετά από επιτυχείς στρατιωτικές επιχειρήσεις των ΗΠΑ σε συνεργασία με συνασπισμό σουνιτών μαχητών, το ISI το 2010 βρίσκεται σε από-διοργάνωση, έχοντας απωλέσει το πλείστο των μαχητών και τη φυσική του ηγεσία (Felter & Fishman, 2007).

Έως το 2011, το ISI εκείνης της περιόδου χαρακτηρίζεται ως τρομοκρατική οργάνωση. Οι λόγοι χαρακτηρισμού του ως τρομοκρατική οργάνωση είναι οι μικρές οργανικές δομές του, ο μικρός αριθμός στελεχών που διαθέτει, οι περιορισμένοι αντικειμενικοί σκοποί του, η μικρή δυνατότητα αντιμετώπισης συμβατικών δυνάμεων και τέλος η μη εμφάνιση πρόθεσης να ελέγχει και να κατέχει εδάφη (Stern & Berger, 2015).



Όταν αποχώρησαν οι των αμερικανικές δυνάμεις από το Ιράκ, η Ιρακινή Κυβέρνηση<sup>28</sup> δεν μπόρεσε να σταθεί στο ύψος των περιστάσεων, επιδεικνύοντας αδυναμία διατήρησης ελέγχου των συγκρούσεων των παραστρατιωτικών ομάδων. Οι συγκρούσεις αυτές είχαν χάσει τον εθνικό τους χαρακτήρα και είχαν αποκτήσει πλέον θρησκευτικό πρόσημο (Toghriul, 2016). Την ίδια χρονική περίοδο, στον απόηχο της «Αραβικής Ανοιξέως» έχουμε το ξέσπασμα του Συριακού Εμφυλίου, ο οποίος γίνεται πεδίο σύγκρουσης ισχυρών Διεθνών Δρώντων. Η σε λάθος κατεύθυνση πολιτική των ΗΠΑ, της οποίας κύριος αντικειμενικός σκοπός ήταν η πτώση του Άσαντ, άφησε ελεύθερο το πεδίο δράσης και ενθάρρυνε τις σχεταριστικές ισλαμιστικές ομάδες που σχηματίστηκαν στη Συρία, των οποίων εξοπλισμό και χρηματοδότηση ανέλαβαν διάφοροι πρόθυμοι δρώντες.

Την ιστορική αυτή ευκαιρία, αντιλαμβάνεται και εκμεταλλεύεται ο νέος ηγέτης του ISI Αμπού Μπάκρ Αλ Μπαγκαντί<sup>29</sup> (Cronin, 2015). Κατανοώντας πλήρως το πεδίο σύγκρουσης στη Συρία και με διορατικότητα των γεωστρατηγικών επιλογών όλων των δρώντων, απέστειλε ομάδες μαχητών στη Συρία, προσελκύοντας ταυτόχρονα μαχητές από το εξωτερικό με μια εξαιρετική εκστρατεία προπαγάνδας. Στις 08 Απριλίου του 2013 (Φίλης, Πρόσφυγες, Ευρώπη, Ανεσφάλεια, 2017) Μετονομάζει το ISI σε Ισλαμικό Κράτος στη Συρία και το Λεβάντε (ISIL)<sup>30</sup> μετά την ενορχηστρωμένη συγχώνευση με την Αλ Νούσρα (Al Nusra)<sup>31</sup>, που είχε εμπλακεί με το καθεστώς Άσαντ.

Ο Μπαγκαντί προέβη σε κάποιες ενέργειες οι οποίες του έδωσαν ένα σαφές πλεονέκτημα και αποτέλεσαν παράγοντες επίτευξης των στόχων του. Συγχωνεύθηκε με άλλες σχεταριστικές ομάδες, απέφυγε να συγκρουστεί με το καθεστώς Άσαντ, εξασφάλισε συστηματικά πόρους, ελέγχοντας το λαθρεμπόριο όπλων και πληθώρα άλλων εγκληματικών δραστηριοτήτων, προσπόρισε σύγχρονο πολεμικό υλικό από τα

---

<sup>28</sup> Η κυβέρνηση του σίιτη Nouri al-Maliki, υποστηριζόμενη από τις ΗΠΑ, μετατόπισε το βάρος της κρατικής υποστήριξης στις σιιτικές πολιτοφυλακές ενώ παράλληλα κατηγορήθηκε για τη φιλο-Ιρακική της στάση. Οι Σιίτες αποτελούν το 60 % του πληθυσμιακού δυναμικού της χώρας.

<sup>29</sup> Γεννηθείς στη Σαμάρρα του Ιράκ το 1971, πτυχιούχος Ισλαμικών Σπουδών του Πανεπιστημίου της Βαγδάτης, συνεργάτης του Ζαρκάουι. Υπηρέτησε ως Ιμάμης στη Βαγδάτη και Φαλούτζα. Ως εμίρης της Ράουα (πόλη κοντά στα σύνορα με τη Συρία), διοίκησε με απίστευτη βαρβαρότητα, αποφεύγοντας τη δημοσιότητα. Αποφυλακίστηκε από τις Αμερικανικές στρατιωτικές φυλακές της Μπούκα (Bucca) το 2010.

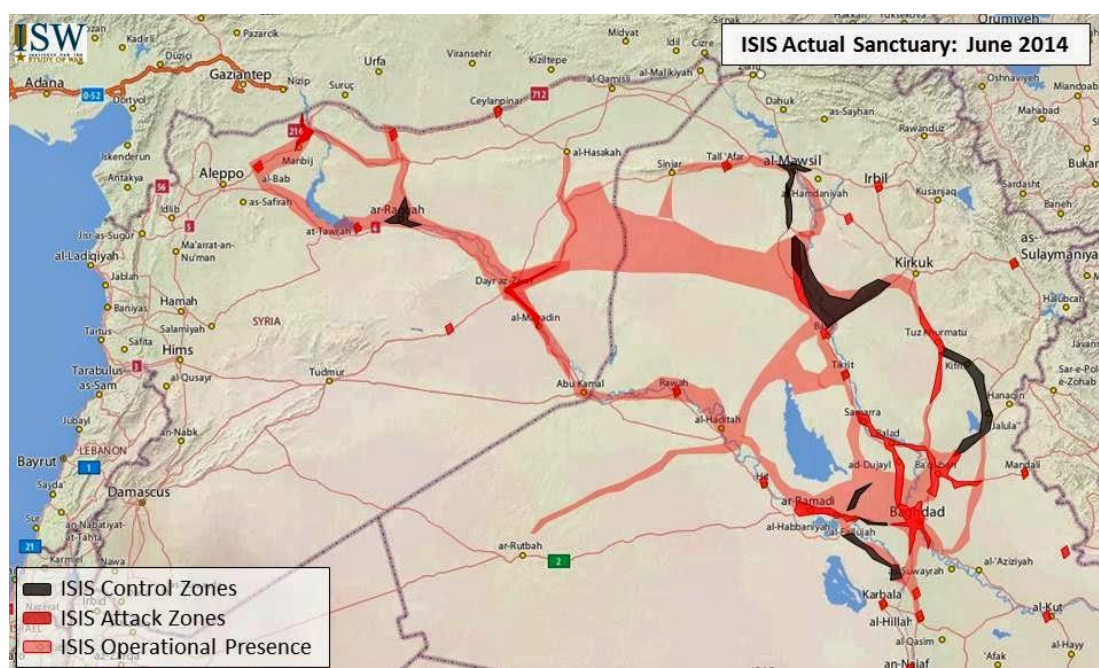
<sup>30</sup> Το νέο όνομα παραπέμπει σημειολογικά στην αρχαία Jazeera (Εύφορη Ημισέληνος) που περιλαμβάνει τις περιοχές της ανατολικών ακτών της Λεβαντίνης και της Μεσοποταμίας και θεωρείται η οικονομική και πολιτιστική κοιτίδα του Μάσρεκ – Της Κεντρικής Μέσης Ανατολής.

<sup>31</sup> Η Συριακή έκδοση της Αλ Κάιντα. Λόγω του προσεταιρισμού της Αλ Νούσρα από το ΙΚ, η Αλ Κάιντα ανακοίνωσε πως αποποιείται κάθε σχέση με το ISIL τον Φεβρουάριο του 2014.

αποθέματα του Ιρακινού στρατού και τέλος, εκμεταλλεύτηκε την αθρόα κατάταξη εθελοντών στις τάξεις του ΙΚ (Napoleoni, 2015).

Αποτέλεσμα αυτών είναι έως τον Ιούνιο του 2014 να ελέγχει εδαφικά και να εκμεταλεύεται το 20% του Ιρακινού και το 50% του Συριακού εδάφους (Γράφημα 2.1).

**Γράφημα 2.1 :** Περιοχές δράσεως και κατοχής από το ISIS στο Ιράκ και στη Συρία



Πηγή : Αναδημοσίευση από : <http://iswresearch.blogspot.com/2014/06/update-ed-map-of-isis-sanctuaries-in-iraq.html>

Σε αυτή τη γεωγραφία, δεν αρνείται τη συνδιαχείριση των πόρων με τις τοπικές κοινότητες των σουνιτών κερδίζοντας την υποστήριξη και την συναίνεσή τους. Παράλληλα εξάγει και προσεταιρίζεται μαχητές με πρόθεση την εξαγωγή τρομοκρατίας, στο Μάγκρεμπ, στο Νότιο Καύκασο, στην Υεμένη, στον Νότιο Καύκασο, στη Δυτική Αφρική και στη Νοτιοανατολική Ασία (Clarke, 2015), αποκαλύπτοντας την αναθεωρητική του στάση και το διεθνικό του χαρακτήρα. Την 11<sup>η</sup> Ιουνίου 2014, ο Αμπού Μπάκρ Αλ Μπαγκαντί ανακηρύσσει από την κατεκτημένη Μοσούλη, τη δημιουργία του χαλιφάτου του ΙΚ, πιστό στην υπόσχεση και στο σκοπό της δράσης του.

## 2.2 Η ιστορία της Μαύρης Σημαίας

Το ΙΚ καθ' όλη την διάρκεια της δράσης, του χρησιμοποίησε με αριστοτεχνικό τρόπο την προπαγάνδα, προκειμένου να πετύχει τους αντικειμενικούς του σκοπούς. Ένα από τα επιτυχέστερα παραδείγματα χρήσης της προπαγάνδας ήταν το σήμα κατατεθέν του, η μαύρη σημαία. Η αυτοανακήρυξη του ΙΚ σε κράτος, στις 15 Οκτωβρίου του 2006, το βρήκε χωρίς σημαία. Τον Ιανουάριο του 2017 κυκλοφόρησε η πρώτη φωτογραφία με τη σημαία του ΙΚ<sup>32</sup>. Πολλοί προσπάθησαν τότε να εξηγήσουν το σχέδιο της σημαίας (Combating Terrorism Centre, χ.χ.) (Φωτογραφία 2.1).

**Φωτογραφία 2.1 : Σημαία του ISIS**



*Πηγή : Αναδημοσίευση από : <https://www.thesouthafrican.com/south-african-isis-members-return-home/>*

Είναι αυτονόητο βέβαια ότι η πηγή έμπνευσης δημιουργίας της σημαίας ήταν οι ισλαμικές ιερές γραφές και ιστορικές πηγές και παραδόσεις. Στην σημαία του χαλιφάτου είναι γραμμένα τα εξής : «Δεν υπάρχει θεός εκτός από τον Αλλάχ (γραμμένο με λευκά γράμματα), και ο Μωάμεθ είναι ο Αγγελιοφόρος του θεού (γραμμένο με μαύρα γράμματα εντός λευκού κύκλου)» (McCants, 2015). Παρόλο που υπήρχαν αναφορές και για χρώματα σημαιών όπως το λευκό και το κίτρινο, επικράτησε το

---

<sup>32</sup> Την κυκλοφόρησε η αλ Φατζρ, τομέας ΜΜΕ της Αλ Κάιντα.

μαύρο χρώμα καθώς οι περισσότερες αναφορές για την σημαία του προφήτη αναφέρονταν σε αυτό.

Το μαύρο δεν αποτελεί μία τυχαία επιλογή. Στην περίοδο του πρώιμου Ισλάμ είναι συνυφασμένο με τον θάνατο και την εκδίκηση. Μαύρη ενδυμασία είχε ο ποιητής Ίμπρου Αλ Καΐς κατά την διαπραγμάτευση με φυλή, η οποία είχε σκοτώσει τον πατέρα του (McCants, 2015). Όταν ο στρατός του Μωάμεθ ηττήθηκε από τους Άραβες, οι μαχητές του έβαψαν τα ρούχα τους μαύρα προκειμένου να δηλώσουν την επιθυμία τους για εκδίκηση (Athamina, 1989).

Το δε κυκλικό σχήμα προέρχεται από σφραγίδες που είχε χρησιμοποιήσει ο προφήτης σε κάποιες επιστολές, των οποίων η γνησιότητα αμφισβητείται από σύγχρονους ερευνητές (The Journal Of The Royal Asiatic Society Of Great Britain Ireland 1940, 1940), γεγονός το οποίο βέβαια δεν έχει και μεγάλη σημασία. Το ΙΚ προσπάθησε, και τα κατάφερε, να πείσει τους υποστηρικτές του ότι πέρασε στην κληρονομιά του, η σφραγίδα του προφήτη.

Η δημιουργία μιας σημαίας αποτελεί απαραίτητο συστατικό ενός κράτους. Αποτελεί πόλο έλξης για πιστούς και οπαδούς. Το ίδιο το ΙΚ, επικαλέστηκε τα λόγια ενός Οθωμανού ιστορικού του 19<sup>ου</sup> αιώνα, ο οποίος ονομαζόταν Αχμέτ Τσεβντέτ Πασάς. Θεωρούσε πως το μυστικό στην δημιουργία μιας σημαίας, είναι η συγκέντρωση ανθρώπων με απώτερο σκοπό την ένωσή τους. Η σημαία αυτή αποτελεί σύμβολο σύμπνοιας λόγων και απόδειξη ομοψυχίας. Τελικά οι πιστοί καταλήγουν σε ένα σώμα και ενώνονται με δεσμούς ισχυρότερους από αυτούς του αίματος (McCants, 2015) (Combating Terrorism Centre, χ.χ.).

Η επιλογή του μαύρου εκτός από τις αναφορές στις γραφές, μέσα από αντιφάσεις και παραδόσεις, παρουσιάζει και έναν άλλο χαρακτήρα του ΙΚ. Η επιλογή αυτού του μουντού, «σκληρού» χρώματος αντικατοπτρίζει και την μανιχαϊστική κοσμοθεωρία του. Δεν υπάρχουν γκρίζες ζώνες. Υπάρχουν μόνο δίπολα. Σωστό και λάθος, πιστός και άπιστος. Τα δε λευκά γράμματα, είναι σκοπίμως κακογραμμένα προκειμένου να υπάρχει η διασύνδεση με την παράδοση του προφήτη, όπου δεν υπήρχε το Photoshop. Για το ΙΚ η σημαία δεν αποτελούσε μόνο ένα απλό σύμβολο μιας κυβέρνησης, αλλά ένα σύμβολο πίστης που θα ένωνε όλους τους πιστούς μουσουλμάνους.

## 2.3 Η ανακήρυξη του Χαλιφάτου

Τον Ιούνιο του 2014 το ΙΚ παρουσιάζει μια δεδομένη πολιτικοστρατιωτική δυνατότητα να μεταλλάσσεται και να αναδύεται από περιόδους ύφεσης. Η εκπληκτική αντίληψη της ηγεσίας του, ως προς την κατανόηση του γεωπολιτικού περιβάλλοντος, το οδηγεί στην πολιτικοστρατιωτική εκμετάλλευση του εξοπλισμού, όλων ανεξαιρέτως, των ισλαμιστικών ομάδων που παρέπλεαν με τη Συριακή αντιπολίτευση από διάφορους διεθνείς δρώντες, οι οποίοι καθυστέρησαν χαρακτηριστικά να αντιληφθούν εγκαίρως τις πραγματικές του προθέσεις<sup>33</sup> (Obama, 2014). Η ανακήρυξη του Χαλιφάτου και η έκταση της εδαφικής κατάκτησης, δύσκολα θα κατέτασσαν πλέον το ΙΚ στις τρομοκρατικές διεθνικές ομάδες, όπως η Αλ Κάιντα<sup>34</sup>.

Τι επιδιώκει όμως πραγματικά το ΙΚ μέσω της εδαφικής κατάκτησης; Στη βάση της θεωρίας του «Ζωτικού Χώρου» του Ράτζελ (Πρακτικά 1ης Επιστημονικής Ημερίδος Συλλόγου Φοιτητών Τμήματος Γεωγραφίας, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, 1999), θεωρούμε το ΙΚ ως ένα οργανισμό και όχι ως οργάνωση. Όσο ανέπτυξε το στρατιωτικό και εμπορικό του δυναμικό, με αποτέλεσμα τη διεύρυνσή του, τόσο έτεινε να εγκαταλείψει την οργανική του υπόσταση.

Αναμφισβήτητα επιχειρήθηκε η ανάδυση ενός νέου αραβικού έθνους-κράτους στα πρότυπα του Χαλιφάτου των μεσαιωνικών χρόνων. Η γένεση αυτή απαιτούσε μία ισχυρή ηθική δέσμευση και έναν ισχυρό ηθικό δεσμό ώστε να καταστεί δυνατή. Η ηθική δέσμευση τροφοδοτούνταν από την ισχυροποίηση της μουσουλμανικής πίστης και την εφαρμογή της Σαρία, υπό το πρίσμα της σαλαφιστικής ανάγνωσης του κορανίου πάντα, ενώ ο δεσμός θα δημιουργούνταν από την πίστη στο όραμα εκπλήρωσης του κοινού σκοπού.

Ο υπό τον στρατιωτικό και πολιτικό του έλεγχο χώρος, ο οποίος προέκυψε από τη ραγδαία επεκτατική του δράση, έδωσε τη δυνατότητα στο ΙΚ να αξιοποιήσει την υφιστάμενη συγκέντρωση ανθρωπίνου δυναμικού, η οποία αποτελούνταν από ομάδες ατόμων, χωρίς υποχρεωτική γλωσσική και εθνική συγγένεια. Είχαν όμως ένα κοινό χαρακτηριστικό. Το κοινό έδαφος της εύφορης ημισελήνου καθώς και την πολιτική συνοχή, η οποία θα προέκυπε ως αποτέλεσμα μιας πατερναλιστικής βίαιης

---

<sup>33</sup> Σε συνέντευξη στις 28 Σεπ 2014, ο Obama, παραδέχτηκε, ότι οι ΗΠΑ υποεκτίμησαν τη δυναμική του παραρτήματος της Al Qaeda στο Ιράκ και υπερεκτίμησαν τη δυνατότητα του Ιράκ να αντιμετωπίσει στρατιωτικά την κατάσταση. Επίσης απέφυγε χαρακτηριστικά να ονοματίσει το IS όπως αυτό αυτοπροσδιοριζόταν.

<sup>34</sup> Η Al Qaeda είχε περιορισμένους πολιτικούς σκοπούς ως προς την εδαφική κατάκτηση και δημιουργία κράτους καθώς θεωρούσε ότι το εγχείρημα αυτό πρέπει να πληρεί πολλές προϋποθέσεις.

διαδικασίας, η οποία και θα αποκάλυπτε τον αναθεωρητικό χαρακτήρα του ΙΚ. Ο εδαφικός αυτός χώρος, θα παρήγαγε και τον λαό, με ταυτόχρονη αφομοίωση των πολιτικών οντοτήτων μικρότερης σημασίας (Ratzel, 2001).

Με σκληρό εδαφικό πυρήνα στο Ιράκ και στη Συρία, εξήγαγε πυρήνες μαχητών και προσεταιρίστηκε 17 ισλαμικές τρομοκρατικές ομάδες σε Αφρική, Ασία, και Ευρύτερη Μέση Ανατολή (Scarborough, 2015). Σε συνέχεια αυτής της στρατηγικής, ακολούθησε το παγκόσμιο κάλεσμα του ηγέτη προς τη μουσουλμανική διασπορά (Weiss & Hassan, 2016), να εποικίσει τη γη του Χαλιφάτου<sup>35</sup>. Μπορούμε να υποθέσουμε τον οραματισμό του ΙΚ<sup>36</sup>, να αξιοποιήσει μακροπρόθεσμα, τον τεράστιο αριθμό μουσουλμάνων προσφύγων και μεταναστών προς τον Ευρωπαϊκό χώρο. Αυτού του είδους ο εποικισμός διπλής κατεύθυνσης, δε θα σήμαινε υποχρεωτικά κατάκτηση, αλλά διεύρυνση και επέκταση των περιοχών οικονομικής, εμπορικής και πολιτισμικής επιρροής, με το ΙΚ να καταλαμβάνει δυσδιάστατη επιφάνεια και να αυξάνει την γεωπολιτική του επιρροή μέσω της μετανάστευσης.

Η υπόσταση και οικοδόμηση κρατικών δομών εδράζεται σε τρεις πυλώνες. Στη μονοπώληση χρήσης βίας από αυτόν που ασκεί τη διοίκηση, στη δημιουργία δομών διοίκησης και στην εγκαθίδρυση συστήματος δικαιοσύνης και τήρησης νομιμότητας (Tran, 2016).

Η μονοπώληση της βίας ήταν δεδομένη, καθώς το ΙΚ είτε είχε εκδιώξει όλες τις υπόλοιπες ανταγωνίστριες οργανώσεις ή αντιθέτου προσανατολισμού, είτε τις είχε προσεταιρίσει. Το ΙΚ προχώρησε στη δημιουργία ενός καλά πληρωμένου σώματος αστυνομικών καθηκόντων και μίας «ηθικής» αστυνομίας για την αυστηρή επιβολή της Σαρία (Celso, 2018). Επιβλήθηκε ένας καταναγκαστικός μηχανισμός, για την επιτυχία του οποίου χρησιμοποιήθηκαν παλαιά σωφρονιστικά ιδρύματα της Συρίας και του Ιράκ (Al-Kattan, Khalaf, & Arslanian, 2015). Από το 2013 δημιουργήθηκαν στρατόπεδα εκπαιδεύσεως για τη δημιουργία μιας ομοιογενούς στρατιωτικής δύναμης, με επαγγελματικά χαρακτηριστικά και συμβατικές δυνατότητες, προς εξασφάλιση των περιοχών των συνόρων προκειμένου να επιτευχθεί η εξωτερική κυριαρχία και να διατηρείται η τάξη στο εσωτερικό (Lister, 2014).

---

<sup>35</sup> Ο Διεθνιστικός προσανατολισμός φαίνεται από το γνωστό σύνθημα του IS «Baḡiyya wa tatamaddad» μεταφραζόμενο ως : «Εγκατασταθείτε και Εξαπλωθείτε» (Al - Tamini, 2014).

<sup>36</sup> Με την Ανακήρυξη του Χαλιφάτου, έγινε εκ νέου μετονομασία σε Ισλαμικό Κράτος – Islamic State (IS). Το γεγονός αυτό, ερμηνεύεται ως δήλωση επιτυχίας των τεθέντων στόχων. Τα όρια του χαλιφάτου του IS το καλοκαίρι του 2014 όπως στην Απεικόνιση (ΝΑ ΒΑΛΩ ΧΑΡΤΗ ΕΔΩ).

Η μερική αποκατάσταση του χάους που επέφερε η απουσία του κράτους της Συρίας και του Ιράκ καθώς και ο Συριακός εμφύλιος, οδήγησε στη συναίνεση των τοπικών κοινοτήτων, οι οποίες χρηματοδότησαν τις δράσεις του ΙΚ με ουσιαστικό αντάλλαγμα την προστασία τους. Δόθηκε η εντύπωση<sup>37</sup> πως δικαιούμενες προστασίας ήταν και οι μη μουσουλμανικές πληθυσμιακές ομάδες, με την προϋπόθεση πληρωμής δύο φορές ετησίως ειδικού φόρου όπως ορίζουν οι κανόνες<sup>38</sup> του κορανίου (Celso, 2018). Αυτό όμως αποτελούσε μία πλάνη και ένα πρόσκαιρο γεγονός σε σχέση με τους διωγμούς αυτών των πληθυσμών που έλαβαν χώρα στην πραγματικότητα.

Η επιδίωξη του ΙΚ να δημιουργήσει δομές διοίκησης, αντικατοπτρίζεται στον ορισμό διοικητικών περιφερειών και επαρχιών. Ανέπτυξε οικονομική υπηρεσία για τη διαχείριση των χρημάτων που προερχόταν από, το λαθρεμπόριο πετρελαίου και αρχαιοτήτων, ληστείες αποθεματικών τραπεζών, λύτρα απαγωγών και των εσόδων από την επιβαλλόμενη φορολογία, στις εντός ελέγχου περιοχές (Revkin, 2016). Το χρηματικό απόθεμα, διατέθηκε για την κάλυψη των αναγκών των πολεμικών επιχειρήσεων, για τις μισθοδοσίες στελεχών και εργαζομένων στις επιχειρήσεις του ΙΚ καθώς και για παροχή βασικών υπηρεσιών και δημοσίων αγαθών, όπως η ηλεκτρική ενέργεια και η υγειονομική περίθαλψη (Karouny, 2014). Χρηματοδότησε από τα έσοδα των πετρελαιοπηγών ορφανοτροφεία και νοσοκομεία (Zelin, *The War between ISIS and al-Qaeda for Supremacy of the Global Jihadist Movement*, 2014), ενώ όσοι εκ των εθελοντών μαχητών που συνέρρεαν από την Ευρώπη κατείχαν ειδικότητες και επιστήμες, συνέβαλαν στην επαναλειτουργία έργων υποδομής.

Ο συνδυασμός της στρατιωτικής επιτυχίας, της δυναμικής προπαγάνδας και των παραπάνω δράσεων, δεν ήταν τίποτα παραπάνω από μία προσπάθεια δημιουργίας εντυπώσεων, ότι το ΙΚ είχε την δυνατότητα και την απαραίτητη δυναμική να επιτύχει μία πολιτική σταθεροποίηση. Η πολιτική σταθεροποίηση όμως προϋποθέτει θετικές συνιστώσες και στο εσωτερικό, αλλά και στο εξωτερικό πεδίο δράσης.

Αντ' αυτού το ΙΚ επέλεξε να διεξάγει τρομοκρατικές ενέργειες σε άλλους γεωγραφικούς χώρους, ενώ συνέχισε τις αναθεωρητικής φύσεως ρητορικές και

---

<sup>37</sup> Ένας σημαντικός αριθμός άρθρων και μελετών σε ακαδημαϊκό επίπεδο για τη διακυβέρνηση του ΙΚ εκείνη την περίοδο, αναφέρονται σε δίκαια συμπεριφορά του ΙΚ απέναντι στις θρησκευτικές μειονότητες.

<sup>38</sup> Οι ανήκοντες στις μονοθεϊστικές και Αβρααμικές θρησκείες «Οι άνθρωποι της διαθήκης» δεν διώκονται, αλλά είναι υπόχρεοι στην καταβολή ειδικού φόρου (Hourani, 2012). Αυτό δεν ίσχυε όμως στην περίπτωση του ΙΚ, που συμπεριφέρθηκε εκτός των ισλαμικών διδαχών. Η κατεχόμενη ύπαιθρος υπέφερε από την αρρωστημένη βία, που ήθελε να εξαφανίσει κάθε ίχνος ιστορίας και πολιτιστικών στοιχείων των πολιτισμών που κατοίκησαν τη Μεσοποταμία. Το ΙΚ κατέστρεψε μνημεία τα οποία σεβάστηκαν στο παρελθόν και για αιώνες τα πραγματικά ιστορικά χαλιφάτα.

πρακτικές καθώς και το θέατρο θανάτου που προέβαλαν οι προπαγανδιστικοί του μηχανισμοί στα υπό έλεγχο εδάφη του. Αποτέλεσμα αυτών των ενεργειών του ήταν η ενεργοποίηση εις βάρος του, των δυναμικών αντιδράσεων ισχυρών δρώντων στην Κεντρική Μέση Ανατολή. Οι πιθανότητες εξωτερικής νομιμοποίησης της προσπάθειας δημιουργίας κράτους ήταν ούτως ή άλλως μηδενικές. Το ΙΚ όμως δεν στόχευε εκεί, καθώς δεν αναγνώριζε καμία διεθνή εξουσία ή αρχή πλην της δικιάς του. Στόχευε στο να αφυπνίσει και να εφελκύσει την ισλαμική διασπορά, να παρουσιαστεί σαν το θύμα της επίθεσης των Δυτικών ιμπεριαλιστών, οι οποίοι για μια ακόμη φορά θα επιτίθεντο στο μουσουλμανικό ολοκλήρωμα, που αυτό πλέον εκπροσωπούσε (Hoyle, Bradford, & Frenett, 2015).

Το ΙΚ διοίκησε «de facto», υπό τη νομική έννοια τα κατεχόμενα εδάφη. Αυτό το γεγονός όμως είναι επίπλαστο όπως και ο ισχυρισμός κυριαρχίας επί των ελεγχόμενων εδαφών. Βασίστηκε σε μια κουλτούρα διακυβέρνησης, που είναι αποτελεσματική μόνο στην παραγωγή και προώθηση της ανταρσίας. Η μονοπώληση της βίας είχε περιορισμούς στη δυναμική της συνέχεια, γεγονός που θα απέρριπτε τη δημιουργία συνθηκών εσωτερικής νομιμοποίησης.

Η σχέση μεταξύ της οργάνωσης και, των υπό τον έλεγχο του, πολιτών επισκιαζόταν από μια μόνιμη συνθήκη άκρατης και αρρωστημένης βίας στην πραγματικότητα της καθημερινότητας. Ήταν ένα καθεστώς υποκρισίας, υπό την έννοια ότι η υπό ομηρία κοινωνία υποκρινόταν ότι συναινεί στη επιβαλλόμενη διαδικασία αναδόμησης της. Η κοινωνία αντιδρά έτσι προκειμένου να επιβιώσει απέναντι σε ένα σύστημα, που τη φέρνει σε συνθήκη βίαιου βιολογικού τέλους. Αντίστοιχα ο φορέας εξουσίας υποκρίνεται ότι διοικεί ανθρώπους και έδαφος στον 21<sup>ο</sup> αιώνα, ψάχνοντας να βρει τον μοναδικό και επουράνιο αυτόν τρόπο σε ένα βιβλίο του 7<sup>ου</sup> αιώνα. Υποκρίνεται ότι δημιουργεί μια νέα κοινωνία, την ίδια στιγμή που την αποδομεί μέσω της βίας, εξουθενώνοντας τα υποκείμενα στοιχεία της υπό την εξουσία του.



## 2.4 Ο οικονομικός Πυλώνας ισχύος του Ισλαμικού Κράτους

Πολλές αναλύσεις εκτιμούν ότι ο τρόπος χρηματοδότησης και δημιουργίας βάσεων ανάπτυξης εθνικής οικονομίας επί των κατεχομένων εδαφών από το ΙΚ, εδράζεται στις ίδιες αρχές οικονομικής ανάπτυξης των σύγχρονων κρατών σε συγκερασμό με τις οικονομικές πρακτικές του προτάσσει το Ισλάμ (Toghrl, 2016). Αυτό συνέβη μερικώς, στην προσπάθεια πραγμάτωσης των οραματισμών δημιουργίας μιας αμιγούς ισλαμικής κοινωνίας, με σύγχρονα δεδομένα οικονομικής οργάνωσης.

Όμως το κρατικό μόρφωμα του ΙΚ βρισκόμενο σε διαρκή πολεμική διαδικασία εν τη γένεσει του, ουσιαδώς βασίστηκε για τη χρηματοδότησή του σε οικονομικές πρακτικές του οργανωμένου εγκλήματος. Η χρηματοδότησή του διαφέρει από αυτή άλλων τρομοκρατικών οργανώσεων. Μέχρι και το 2011 πλην των εγκληματικών δραστηριοτήτων, στηριζόταν σε εξωτερικούς κυρίως χρηματοδότες. Στην εξέλιξη της κατάστασης, το ΙΚ σε αντίθεση με άλλες τρομοκρατικές οργανώσεις, κατόρθωσε να είναι πλέον αυτοχρηματοδοτούμενο και να διαχειρίζεται ιδίους πόρους που αποκτήθηκαν από την κατακτητική διαδικασία (Cronin, 2015).

Το ΙΚ στα κατεχόμενα, επέβαλε ένα σύστημα αναλογικής προς τα έσοδα ετήσιας φορολόγησης, για όλες τις οικονομικές εκφάνσεις και δραστηριότητες, φορολογώντας από μικρές οικογενειακές επιχειρήσεις μέχρι μεγάλες εταιρίες παροχής αγαθών και υπηρεσιών<sup>39</sup>. Επίσης επέβαλε δασμούς σε εξαγώγιμα και εισαγώγιμα προϊόντα υπό καθεστώς λαθρεμπορίας, καθόσον έξω από το κέλυφος της γεωγραφικής του παρουσίας και κυριαρχίας δεν αναγνωριζόταν από κανένα κράτος και η οποιαδήποτε νόμιμη διαδικασία εμπορικών συναλλαγών ήταν αδύνατη. Οι ποινές μη συμμόρφωσης με το ανωτέρω σύστημα, εναρμονιζόντουσαν με τις πρακτικές βίας, ως μοναδική μέθοδο διακυβέρνησης και περιελάμβαναν βασανισμούς, αρπαγές και εκτελέσεις (Malm, 2015).

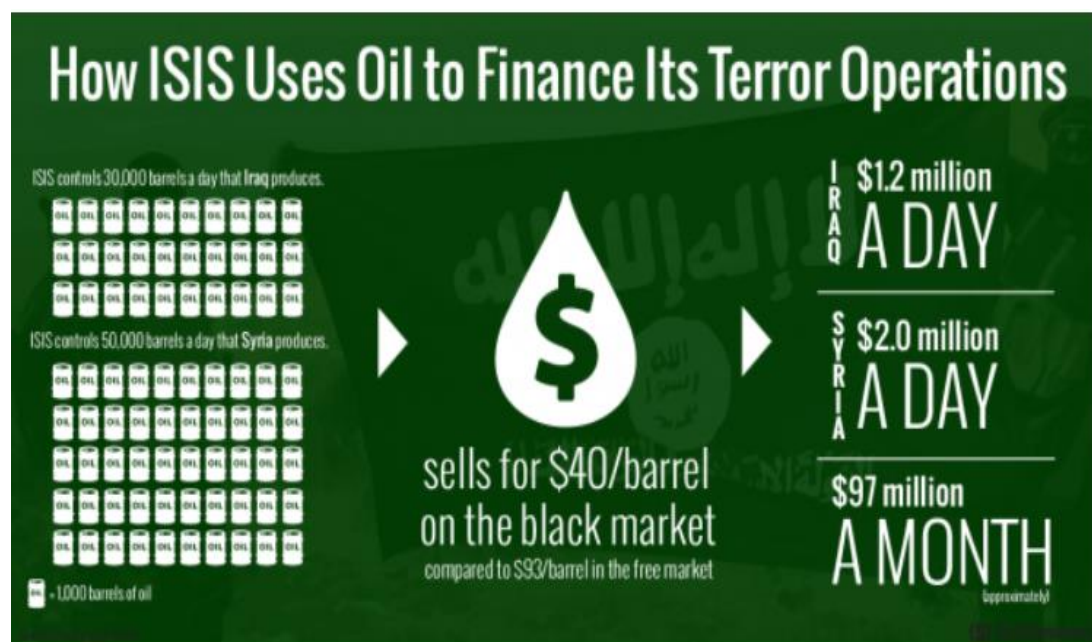
Μία από τις κυριότερες πηγές εσόδων ήταν το λαθρεμπόριο υδρογονανθράκων και η πώληση πετρελαίου στη μαύρη αγορά (Γράφημα 2.2). Ξεκινώντας από το 2012 τη δημιουργία εδαφικών θυλάκων στο πλαίσιο του Συριακού εμφυλίου, πέτυχε να ελέγχει το 60% της πετρελαϊκής παραγωγής του κράτους. Επίσης απέσπασε από το Ιρακινό κράτος μεγάλο μέρος της αντίστοιχης παραγωγής στο Β. Ανατολικό τμήμα του. Ένα τμήμα της παραπάνω παραγωγής επέστρεφε μέσω ανταλλαγμάτων στη

---

<sup>39</sup> Εταιρίες επικοινωνιών-κινητής τηλεφωνίας, διανομής νερού, ηλεκτρονικών εφαρμογών, προμηθευτές τροφίμων.

Συριακή και Ιρακινή κυβέρνηση μέσω των υφιστάμενου δικτύου αγωγών, με τη Συρία, να διατηρεί τις γραμμές και τα δίκτυα επικοινωνιών ανοικτά ως αντάλλαγμα, χωρίς να παρεμποδίζει τις πληροφοριακές επιχειρήσεις του ΙΚ (Napoleoni, 2015).

**Γράφημα 2.2 :** Πως χρησιμοποιεί το ISIS το πετρέλαιο



Πηγή : Αναδημοσίευση από :<https://www.zerohedge.com/news/2015-11-19/most-important-question-about-isis-nobody-asking>

Το υπόλοιπο της παραγωγής υπό μορφή βαρελιών, διοχετευόταν με τη συνδρομή μεσαζόντων στη μαύρη αγορά της Ιορδανίας, της Τουρκίας μέσω Αλεξανδρέττας και έφτανε μέχρι τις αγορές του Αφγανιστάν και της Αρμενίας<sup>40</sup>. Η απόκτηση ελέγχου επί εγκαταστάσεων διύλισης σε Συρία και Ιράκ, επέτρεψε την παραγωγή από το ΙΚ, προϊόντων υδρογονανθράκων όπως η βενζίνη και το πετρέλαιο θέρμανσης, με τα οποία εφοδίαζε<sup>41</sup> τις τοπικές κοινωνίες σε πολύ χαμηλό για αυτές κόστος, ενώ εξασφάλιζε την απρόσκοπτη λειτουργία άλλων παραγωγικών εγκαταστάσεων (Charles, 2014).

<sup>40</sup> Η ημερήσια παραγωγή υπολογίζεται σε 25000 με 45000 βαρέλια ημερησίως που περιέχε στο ΙΚ ένα έσοδο της τάξεως του 1 έως και 3 εκατομμύρια USD ημερησίως. Ενώ η τιμή πώλησης του βαρελίου κυμαινόταν συνήθως στο 42%-70% της τρέχουσας αξίας στη διεθνή αγορά, γεγονός που έκανε υπερδραστική τη συναλλαγή με το ΙΚ και δημιουργούσε συνθήκες μόνιμης ζήτησης. Οι ενεργειακά παραγωγικές περιοχές υπό τον έλεγχο του ΙΚ όπως στην Απείκονιση 7 του Παρ «Α»

<sup>41</sup> Το απρόσκοπτο της μεταφοράς εξασφάλιζαν νόμιμες μεταφορικές εταιρίες σε Συρία και Ιράκ, τον βομβαρδισμό των οποίων απέφευγαν οι συμμαχικές αεροπορίες για την αποφυγή πρόκλησης απωλειών σε πολίτες τρίτων στη σύγκρουση μερών.

Το ΙΚ εξασφάλισε εκτός από πετρελαϊκά αποθέματα και μεγάλο ποσοστό της συγκομιδής σίτου με έλεγχο του 40% της παραγωγής του Ιράκ, και της παραγωγής βάμβακος της Συρίας, τα οποία διοχέτευε στη μαύρη αγορά αναπληρώνοντας τα χρηματικά του αποθέματα. Επίσης είχε τον έλεγχο μεγάλου μέρους των αποθεμάτων νερού και των υδροηλεκτρικών ηλεκτροπαραγωγικών εργοστασίων τα οποία είχαν τεθεί ως επιχειρησιακοί αντικειμενικοί σκοποί, όπως το φράγμα της Μοσούλης (Cronin, 2015). Σημαντική ήταν και η οικονομική εκμετάλλευση ενός δικτύου ίντερνετ καφέ, τα οποία λειτουργούσαν σαν δημόσια επιχείρηση και μόνο στη πρωτεύουσα του ΙΚ στη Ράκα, (Al Raqqa) υπολογίζονται σε 500 (Malm, 2015).

Πλήθος δημοσιευμάτων και ερευνών επί του ζητήματος υποστήριξης του ΙΚ την περίοδο που δρούσε κεκαλυμμένα στη Συρία και υποτίθεται ενάντια στο καθεστώς Άσαντ, παρουσιάζουν στοιχεία χρηματοδότησης από πηγές του εξωτερικού και κυρίως από τη Σαουδική Αραβία, το Κατάρ, από ισλαμιστικά κέντρα κρατών του κόλπου και από πλήθος συμπαθούντων εύπορων σουνιτών μουσουλμάνων της διασποράς, που υποστήριζαν τις δραστηριότητές του. Το Κατάρ, συγκεκριμένα έχει πολύ μικρό έλεγχο στην εξαγωγή συναλλάγματος.

Αυτό επέτρεπε σε αντιπροσώπους της οργάνωσης να μετακινούν τεράστια χρηματικά ποσά μεταξύ των συμπαθούντων και των ταμείων του ΙΚ. Ως προϋπόθεση χρηματοδότησης, οι δράσεις έπρεπε να υποστηρίζουν την υλοποίηση των ριζοσπαστικών ισλαμιστικών οραματισμών και να προωθούν τα γεωπολιτικά συμφέροντα του δότη. Οι όποιοι οραματισμοί κατέρρευσαν, όταν όλες οι πλευρές διαπίστωσαν ότι το ΙΚ είχε μεταλλαχθεί με τη δική τους συνδρομή σε μια δυναμική απειλή για τη σταθερότητα της Κεντρικής Μέσης Ανατολής αλλά και μέσω έμμεσων και άμεσων απειλών κατά του βασιλείου της Σαουδικής Αραβίας (Durdin , 2015).

Μια σειρά εγκληματικών δράσεων στα κατεχόμενα, επέφερε σημαντικά χρηματικά έσοδα στο ΙΚ. Έχει καταγραφεί μεγάλος αριθμός ληστειών τραπεζών, καταστημάτων και ιδιωτικών περιουσιών. Παράλληλα οι απαγωγές<sup>42</sup>, η διακίνηση ανθρώπων, η εκμετάλλευση της δουλείας, και οι εκτεταμένες πράξεις αρχαιοκαπηλίας είχαν διαστάσεις επιδημίας<sup>43</sup>, αυξάνοντας τα χρηματικά αποθέματα του ΙΚ (CBC

---

<sup>42</sup> Υποστηρίζεται πως αρκετά Ευρωπαϊκά κράτη πλήρωσαν σημαντικά ποσά στην οργάνωση για κάλυψη λύτρων και την επανάκτηση των πολιτών τους.

<sup>43</sup> Η οργάνωση διοργάνωνε κανονικά σκλαβοπάζαρα στα οποία γυναίκες του συτικού κυρίως κλάδου αλλά και άλλων θρησκευτικών μειονοτήτων, ήταν αντικείμενο πώλησης για σεξουαλική εκμετάλλευση, σε τιμή κυμαινόμενη από 10 -150 USD κατά άτομο.

News, 2015), το οποίο μπορούσε να εξασφαλίσει σε πρώτο χρόνο την έμμισθη παρουσία μαχητών σε όλες τις περιοχές επιχειρήσεων.

Μια άλλη διάσταση της επιδίωξης δημιουργίας ανεξάρτητων οικονομικών συνθηκών εντός του εδαφικού ελέγχου του ανακηρυχθέντος χαλιφάτου, ήταν η διάθεση στην αγορά ξεχωριστού νομίσματος. Αυτό συνοδευόταν από την αναγκαστική και ενιαία χρήση του στις καθημερινές συναλλαγές των πολιτών και όπου δεν ήταν απαιτητή η χρήση αναγνωρισμένων και ισχυρών νομισμάτων, κυρίως στις συναλλαγές με εξωτερικούς του ΙΚ παράγοντες (Durden , 2015). Το νόμισμα σαφώς είχε μηδενική συναλλαγματική αξία, αλλά αυτό δεν εμποδίζει την πραγματοποίηση συναλλαγών και επηρέαζε άμεσα την καθημερινή πραγματικότητα. Δημιουργούσε παράλληλα την ψευδαίσθηση επιτυχίας του οραματισμού, της σε βάθος χρόνου επιτυχούς πολιτικής σταθεροποίησης του Χαλιφάτου και την προοπτική ανάπτυξης των απαραίτητων μακροοικονομικών μεγεθών.

Σε πρώιμο στάδιο, η δημιουργία των παραπάνω συνθηκών αποτελούσε στρατηγικό στόχο. Ανεξάρτητα όμως από τις συνθήκες τριβής που επέβαλε η διαρκής πολεμική διαδικασία στον υπό ανέγερση οικονομικό πυλώνα του ΙΚ, οι οραματισμοί αυτοί ήταν καταδικασμένοι, εφόσον στηρίζονταν σε μία κατ' όνομα οικονομική θεωρία του Ισλάμ και η οποία αγνοούσε με ειρωνεία, τις πάγιες σταθερές των συνθηκών αλληλεξάρτησης του διεθνούς οικονομικού συστήματος. Ενός διεθνούς συστήματος το οποίο δε θα επέτρεπε τη δημιουργία συνθηκών αναγνώρισης κρατικής υπόστασης στο ΙΚ.

## Κεφάλαιο 3 : Η Στρατιωτική Δράση του Ισλαμικού Κράτους

### 3.1 Επιχειρησιακό Περιβάλλον

Στο υποκεφάλαιο αυτό θα αναλύσουμε συνοπτικά κάποιες βασικές έννοιες που αφορούν στην στρατιωτική δράση. Το ΙΚ παρουσίασε μία σαφή και εκτεταμένη στρατιωτική δράση και ως εκ τούτου, προκειμένου να την κατανοήσουμε πλήρως και να αποτιμήσουμε τα αποτελέσματα αυτής, είμαστε υποχρεωμένοι να αναλύσουμε τις βασικές έννοιες που την στοιχειοθετούν.

Το επιχειρησιακό περιβάλλον αποτελεί μία έννοια σύνθετης υφής και διάστασης, η οποία απαρτίζεται από συνθήκες και καταστάσεις στο σύνολό τους, που επηρεάζουν τον τρόπο χρησιμοποίησης των στρατιωτικών τμημάτων με βαρύνουσα σημασία στη διαδικασία λήψης απόφασης από τους διοικητές. Το επιχειρησιακό περιβάλλον αποτελεί παράγοντα διαμορφώσεως και επηρεασμού του μεγέθους, της σύνθεσης, τη διοίκησης, της οργανωτικής δομής των μαχόμενων τμημάτων και της ελευθερίας ενεργείας και πρωτοβουλίας των Διοικήσεων. Οι παράγοντες που συνθέτουν το σύγχρονο επιχειρησιακό περιβάλλον (Γενικό Επιτελείο Στρατού / Διεύθυνση Δόγματος, 2008) είναι:

- Οι επιδιωκόμενοι με τις επιχειρήσεις αντικειμενικοί σκοποί (ΑΝΣΚ), οιασδήποτε φύσεως, είτε για παράδειγμα αυτοί είναι κοινωνικοί, πολιτικοί, θρησκευτικοί ή άλλοι.
- Οι στρατιωτικοί αντικειμενικοί σκοποί σε τακτικό<sup>44</sup> αλλά και στρατηγικό επίπεδο<sup>45</sup>.
- Το φυσικό ανάγλυφο και ο τρόπος που διαμορφώνεται γενικά το έδαφος από φυσικά και μη, κωλύματα, καθώς και οι επικρατούσε καιρικές συνθήκες πριν και κατά την διάρκεια των επιχειρήσεων.
- Τα γνωρίσματα και η γενικότερη στάση και συμπεριφορά από τον πληθυσμό, εντός της περιοχής επιχειρήσεων και εγγύς αυτής .
- Η σύνθεση, και οι δυνατοί τρόποι ενεργείας, απορρεόντων από τον συνδυασμό δυνατοτήτων, των εχθρικών τμημάτων.

---

<sup>44</sup> Τακτικό επίπεδο εννοούμε τις άμεσα εμπλεκόμενες δυνάμεις στο πεδίο της μάχης, οι οποίες έχουν σκοπό την επιτυχή εκτέλεση των αποστολών τους οι οποίες επιφέρουν την επίτευξη των στρατιωτικών ΑΝΣΚ.

<sup>45</sup> Στο στρατηγικό επίπεδο οι Ένοπλες Δυνάμεις (ΕΔ) αναπτύσσονται και εμπλέκονται στο πλαίσιο των ευρύτερων πολιτικών κατευθύνσεων και οδηγιών, σε συνδυασμό με τα άλλα διπλωματικά ή οικονομικά μέσα, προκειμένου να επιτευχθούν οι Στρατηγικοί ΑΝΣΚ του κράτους.

- Η επίδραση που ασκούν η τεχνολογία, τα νέα δόγματα και οι νέες τακτικές, στο επιχειρησιακό περιβάλλον.

Το επιχειρησιακό περιβάλλον δεν αποτελεί μία σταθερά στην εξίσωση των στρατιωτικών επιχειρήσεων. Υφίσταται μεταβολή κατά την διάρκεια εξέλιξης των επιχειρήσεων και ως εκ τούτου οι παράγοντες που συντελούν στην διαμόρφωσή του, πρέπει να επανεξεταστούν. Οι παράγοντες οι οποίοι επηρεάζουν το επιχειρησιακό περιβάλλον είναι οι κάτωθι (Γενικό Επιτελείο Στρατού / Διεύθυνση Δόγματος, 2008) :

#### 1. Εθνική Στρατηγική (Πολιτική)

Προκειμένου να υλοποιηθεί η εθνική πολιτική, οι ΑΝΣΚ αυτής μετουσιώνονται σε εξειδικευμένες στρατηγικές ενέργειες ευρείας κλίμακας. Οι ΑΝΣΚ αυτοί καθορίζουν το μέγεθος και η σύνθεση των δυνάμεων, τα μέσα που θα τους παραχωρηθούν, καθώς και ο τρόπος που θα χρησιμοποιηθούν οι δυνάμεις, στο πλαίσιο πάντα σαφώς καθορισμένων περιορισμών. Η Εθνική Στρατηγική αποτελεί επίσης παράγοντα επηρεασμού και διαμόρφωσης των σχέσεων με τις λοιπές ΕΔ, φυλές ή άλλες ομάδες, και των τρόπων ή μεθόδων διοίκησης, οργάνωσης και ελέγχου των ΕΔ. Η Εθνική Στρατηγική του ΙΚ ήταν η δημιουργία του Χαλιφάτου.

#### 2. Το Θέατρο Επιχειρήσεων (ΘΕ)

Θέατρο Επιχειρήσεων μπορεί να αποτελεί ένα μεγάλο νησί, ένα σύμπλεγμα νησιών, ή ένας ευρύς ηπειρωτικός χώρος. Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του (γεωγραφικά, πολιτικά, κοινωνικά, στρατιωτικά κ.α.) θα επηρεάσουν όλες τις πτυχές των εχθρικών δυνάμεων, όπως το μέγεθος, τη σύνθεση και την οργάνωσή τους. Στενή συνδεδεσιμότητα και αλληλεξάρτηση υπάρχει μεταξύ του μεγέθους και της διαμόρφωσης της περιοχής του Θεάτρου Επιχειρήσεων και των υπαρχόντων εντός αυτού μέσων και πόρων, των υπαρχόντων οδικών και σιδηροδρομικών δικτύων μεγάλης απόδοσης, των μηχανικών εξοπλισμών των λιμανιών, των αεροδρομίων και τέλος του μήκους που έχουν οι γραμμές συγκοινωνίες.

Άλλες σοβαρές παραμέτρους αποτελούν ο πληθυσμός, λόγω πυκνότητας και κατανομής, οι κατοικημένες περιοχές, η χλωρίδα, ο αριθμός και η θέση των ζωτικών χώρων<sup>46</sup>, των οποίων πρέπει να εξασφαλιστεί η κατοχή από αυτόν που θέλει να ελέγχει την περιοχή. Οι παράγοντες αυτοί αλληλοσχετίζονται μεταξύ τους και είναι καθοριστικής σημασίας για το μέγεθος μίας δύναμης η οποία μπορεί να χρησιμοποιηθεί

<sup>46</sup> Είναι εδαφική περιοχή μεγάλης έκτασης η οποία παρουσιάζει στρατηγική σημασία. Όταν μία δύναμη την καταλαμβάνει ή την διατηρεί, παρουσιάζει αποφασιστικό πλεονέκτημα έναντι του εχθρού.

για μεγάλο χρονικό διάστημα σε σε Μονάδες ή τμήματα ελιγμού<sup>47</sup>, Μονάδες ή τμήματα υποστηρίξεως μάχης<sup>48</sup> και Μονάδες ή τμήματα Διοικητικής Μέριμνας (ΔΜ)<sup>49</sup>. Η οργάνωση και η Διοίκηση του Θεάτρου Επιχειρήσεων επηρεάζονται από αυτούς τους παράγοντες.

Τέλος παράγοντες, όπως είναι τα φυσικά ή μη, εμπόδια και ο καιρός στην περιοχή επιχειρήσεων έχουν δυσμενή επίπτωση στην επιχειρησιακή αποτελεσματικότητα των δυνάμεων και στην υποστήριξή τους.

### 3. Πληθυσμός

Οι ντόπιοι κάτοικοι της περιοχής του ΘΕ επιδρούν σημαντικά στο επιχειρησιακό περιβάλλον, με δεδομένο ότι ο τρόπος συμπεριφοράς τους, και η εκδήλωση διαφόρων ενεργειών παράγουν έναν συνδυασμό δυνατοτήτων ο οποίος μπορεί να διευκολύνει ή να δυσχεράνει δραματικά την εξέλιξη των επιχειρήσεων. Έτσι για παράδειγμα, είναι δυνατόν να διεξαχθούν τακτικές επιχειρήσεις παράλληλα με άλλου είδους επιχειρήσεις. Τέτοιες επιχειρήσεις είναι η εκκένωση πληθυσμού, ο έλεγχος προσφυγικών ροών, η τροφοδοσία και ύδρευση κατοικημένων περιοχών, η υγειονομική περίθαλψη κατοίκων ή προσφύγων της περιοχής. Ένας σημαντικότερος επιχειρησιακός σκοπός που πρέπει να επιτευχθεί σε τέτοιες καταστάσεις είναι η ασφάλεια και η τάξη, όταν υπάρχει ποσοστό του πληθυσμού με φιλικά αισθήματα προς τον εχθρό. Στις περισσότερες περιπτώσεις κάποιες Μάχιμες Μονάδες διατίθενται για τον σκοπό αυτό στην περιοχή των μετόπισθεν.

### 4. Αντίπαλες Δυνάμεις

Οι αποστολές των αντίπαλων στρατιωτικών δυνάμεων, μπορεί να έχουν παρόμοια φύση και κατεύθυνση ή εντελώς διαφορετική. Ο κάθε αντίπαλος μπορεί να αποσκοπεί στην πλήρη υποταγή και ολοσχερή καταστροφή των πολεμικών μέσων του, ανθρωπίνων και υλικών. Στην περίπτωση που εξετάζουμε, το ΙΚ επιθυμούσε την κατάκτηση ή έλεγχο συγκεκριμένων γεωγραφικών περιοχών, ενώ οι αντίπαλοί του επιθυμούσαν την καταστροφή του και την αποκατάσταση των κατακτηθέντων εδαφών. Σε κάθε περίπτωση, τα μέσα των στρατιωτικών δυνάμεων και η διεξαγωγή των

---

<sup>47</sup> Είναι Μονάδες ή τμήματα που έχουν ειδική εκπαίδευση, οργανώνονται και εξοπλίζονται για να πολεμούν τον εχθρό από πολύ μικρή απόσταση.

<sup>48</sup> Είναι οι Μονάδες ή τμήματα που δεν μάχονται σε στενή επαφή με τον εχθρό αλλά υποστηρίζουν την μάχη που διεξάγουν οι Μονάδες ή τμήματα ελιγμού. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι το Πυροβολικό (ΠΒ).

<sup>49</sup> Μονάδες ή τμήματα που ασχολούνται με την διοικητική μέριμνα των Μονάδων ή τμημάτων ελιγμού και υποστήριξης μάχης. Είναι για παράδειγμα υπεύθυνες ή υπεύθυνα αν πρόκειται για τμήματα, για την χορηγία καυσίμων, πυρομαχικών, τροφής, ρουχισμού και άλλων ειδών απαραίτητα για την επιβίωση και διαβίωση του μαχητή και γενικά για την εύρυθμη λειτουργία των Μονάδων ή τμημάτων.

επιχειρήσεων, παρουσιάζουν αλληλεπίδραση επηρεάζονται από τις αποστολές που ανατίθενται στις αντίπαλες δυνάμεις. Όσον αφορά στο μέγεθος και την σύνθεση της δύναμής του, ο αντίπαλος μπορεί να αποτελείται από τακτικά, άτακτα και παραστρατιωτικά τμήματα.

Τέλος ιδιαίτερη μνεία πρέπει να γίνει στο γεγονός ότι κάποιος από τους εμπλεκόμενους δύναται να διαθέτει και να απειλεί, ότι θα χρησιμοποιήσει Ειδικά Όπλα, μία εχθρική δυνατότητα η οποία πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπόψιν κατά την διάρκεια σχεδίασης και διεξαγωγής των επιχειρήσεων. Η έκβαση μίας μάχης μπορεί να επιταχυνθεί με την χρήση αυτών των όπλων, σε σχέση με τις συμβατικές επιχειρήσεις. Επιπλέον δε πρέπει να γίνει χρήση ειδικού εξοπλισμού για την αντιμετώπιση αυτών των όπλων καθώς και να υπολογιστεί η επίδραση αυτών στον αστικό πληθυσμό. Για το ΙΚ, όσον αφορά στην χρησιμοποίηση Ειδικών Όπλων, υπάρχει μία μόνο ένδειξη χρησιμοποίησης χημικών όπλων κατά των Κούρδων του YPG<sup>50</sup>.

#### 5. Η Τεχνολογία, τα νέα δόγματα ή νέες τακτικές ως παράγοντες διαμόρφωσης του Επιχειρησιακού Περιβάλλοντος

Τα σύγχρονα συστήματα, οπτικά και επικοινωνιών, οι νέες τακτικές και δόγματα πολλαπλασιάζουν την αποτελεσματικότητα των τμημάτων και αποτελούν σημαντικότατο παράγοντα επιτυχίας των επιχειρήσεων. Μερικά από τα χαρακτηριστικά. Συγκεκριμένα επιδρούν όπως παρακάτω :

- Μεγιστοποιούν το αποτέλεσμα.
- Το αποτέλεσμα μπορεί να επιτευχθεί από μικρότερες αριθμητικά σε ανθρώπινο δυναμικό μονάδες
- Μειώνεται ο χρόνος προπαρασκευής, προετοιμασίας των δυνάμεων με αποτέλεσμα να βρίσκονται σε θέση να αναλάβουν ταχύτερα
- Αυξάνεται η ισχύς πυρός και η ακρίβεια με την οποία προσβάλλονται οι στόχοι.
- Τα μέσα μπορούν να διασπαρούν ή να συγκεντρωθούν με μεγαλύτερη ταχύτητα.
- Αυξάνεται η αποτελεσματικότητα και η ικανότητες των τμημάτων.
- Οι στόχοι εντοπίζονται σε μεγαλύτερη απόσταση με μεγαλύτερη ακρίβεια, αξιοπιστία και ευελιξία
- Αυξάνεται το βάθος που διεξάγεται ο αγώνας.

---

<sup>50</sup> Ένοπλο τμήμα του Κουρδικού Κόμματος PYD



- Αυξάνονται σοβαρά οι απώλειες σε προσωπικό και ζημιές υλικών, σε μικρές χρονικά περιόδους.
- Επιτυγχάνονται μακρά πλήγματα, ενώ βελτιώνεται η επιβιωσιμότητα των τμημάτων
- Επιτυγχάνεται καλύτερα ο αιφνιδιασμός

Το ΙΚ είχε στην διάθεσή του μία πληθώρα σύγχρονων οπλικών συστημάτων που του επέτρεψαν να απολαύσει τα ευεργετήματα της τεχνολογίας, οδηγώντας τον σε ταχύτατες νίκες στο πεδίο της μάχης. Καταγράφονται στην κατοχή του και πολεμικά αεροσκάφη, με αμφίβολη όμως επιχειρησιακή αξιοποίηση. Τέλος το ΙΚ χρησιμοποίησε στις επιχειρήσεις του και «Μη Επανδρωμένα Ιπτάμενα Οχήματα», τα γνωστά σε όλους UAVs (Unmanned Aerial Vehicles).

## 3.2 Θέατρο Επιχειρήσεων Κεντρικής Μέσης Ανατολής

### 3.2.1 Δόγμα Επιχειρήσεων του Ισλαμικού Κράτους

Όσον αφορά στην παρουσία του ΙΚ στην Κεντρική Μέση Ανατολή αναφερόμαστε ουσιαστικά στα υπό αυτό κατεχόμενα εδάφη, της Συρίας και του Ιράκ. Η στρατιωτική ισχύς που επέδειξε το ΙΚ είναι ένα μείγμα παραγόντων που ήδη αναφέρθηκαν στην προηγούμενη υποενότητα. Εάν θέλουμε όμως να εξετάσουμε εις βάθος την δυναμική της στρατιωτικής ισχύος του ΙΚ και να εξακριβώσουμε το πραγματικό της μέγεθος, θα πρέπει να συνυπολογίσουμε και άλλους παράγοντες. Οπωσδήποτε πρέπει να εξετάσουμε την επίδραση της κατήχησης και της προπαγάνδας σε δύο τομείς.

Ο πρώτος τομέας είναι η αποτελεσματικότητα και η δημιουργία κινητήριας εσωτερικής δυνάμεως στους μαχητές του ΙΚ για την εκπλήρωση του ιερού σκοπού. Ο δεύτερος τομέας είναι η δημιουργία φόβου στους αντιπάλους του. Οι δύο αυτοί τομείς λειτουργούν ως καταλύτες, ως πολλαπλασιαστές ισχύος στο πλαίσιο διεξαγωγής εκτεταμένων ψυχολογικών επιχειρήσεων<sup>51</sup> (Yoram & Omer, 2016).

Επίσης σημαντική είναι μία διαπίστωση, μία επισημάνση. Επί της ουσίας, το ΙΚ δεν ακολούθησε κάποιο επίσημο δόγμα, όπως αυτό ορίζεται τουλάχιστον σύμφωνα

<sup>51</sup> Όταν αναφερόμαστε σε Ψυχολογικές Επιχειρήσεις (ΨΕ) εννοούμε εκείνες τις δραστηριότητες που υλοποιούνται είτε σε περίοδο ειρήνης είτε πολέμου, και απευθύνονται σε εχθρικό, φίλιο ή ουδέτερο κοινό με σκοπό τη δημιουργία τέτοιας στάσης και συμπεριφοράς, η οποία να έχει θετική αλληλεπίδραση με τους πολιτικούς και στρατιωτικούς ΑΝΣΚ. Οι ΨΕ υλοποιούνται σε τρία επίπεδα, στο στρατηγικό, στην σταθεροποίηση και στο πεδίο της μάχης. Το προσωπικό που διεξάγει τις ΨΕ απαιτείται να έχει εξειδικευμένη εκπαίδευση, λόγω των απορреουσών απαιτήσεων και από τη φύση των ΨΕ αλλά και της ευρύτητας των στόχων που απευθύνονται.

με τα δυτικά πρότυπα. Ως εκ τούτου για να εξάγουμε με ασφάλεια συμπεράσματα, όσον αφορά στην στρατιωτική ισχύ του, θα πρέπει να αρκεστούμε στην παρατήρηση του τρόπου διεξαγωγής των εκτελεσθέντων επιχειρήσεων και των μεθόδων που ακολούθησαν τα ένοπλα τμήματά του.

Μπορεί να απουσίαζε κάποιο επίσημο δόγμα πολέμου από τις επιχειρήσεις του ΙΚ αλλά είχαν σαφέστατο ΑΝΣΚ, χαρακτήρα και προσανατολισμό, τον οποίο αντλούσαν από το αποκαλούμενο δόγμα πρόκλησης δέους στον αντίπαλο (Niva, 2015). Το συγκεκριμένο δόγμα περιλαμβάνει τρία στάδια τα οποία αφορούν στην εργαλειοποίηση και διαχείριση της άκρατης βίας<sup>52</sup>.

Στο πρώτο στάδιο, πρέπει να οριοθετηθεί η περιοχή δράσεως. Αυτό γίνεται με την ανάληψη στρατιωτικής δράσεως, προκειμένου να κατακτηθεί η συγκεκριμένη εδαφική περιοχή. Στην περιοχή αυτή θα εκτελεστούν οι θηριωδίες, προκειμένου ο πληθυσμός των περιοχών αυτών να βρίσκεται υπό το καθεστώς υπέρμετρου φόβου.

Στο δεύτερο στάδιο, παρέχεται μια σειρά μέτρων προστασίας στον πληθυσμό ο οποίος ζει σε ένα καθεστώς τρομοκρατίας.

Στο τρίτο στάδιο, οι περιοχές περνούν υπό τον απόλυτο, κυβερνητικού χαρακτήρα, έλεγχο του κινήματος. Η βάση ελέγχου στο τρίτο στάδιο υπαγορεύεται από την τζιχαντιστική μετάφραση της Σαρία (Naji, 2016). Το ΙΚ κινήθηκε αποκλειστικά επί των απορреουσών αρχών των τριών προαναφερθέντων σταδίων.

Το ΙΚ επίσης χώρισε το Θέατρο πολέμου (ΘΠ)<sup>53</sup> σε δύο Θέατρα Επιχειρήσεων. Το ΘΕ της Συρίας και του Ιράκ. Προκειμένου να ανταπεξέλθει επιχειρησιακά σε αυτή την γεωγραφική κατανομή της περιοχής δράσεώς του, δημιούργησε ελαφριές, ευέλικτες και ταχυκίνητες ομάδες μάχης για την εκτέλεση χερσαίων ελιγμών. Αυτή η ενέργεια του έδωσε δύο σημαντικά πλεονεκτήματα.

Το πρώτο πλεονέκτημα αφορά στην προσαρμογή του μεγέθους και της οπλικής ισχύος των τμημάτων αυτών. Το δεύτερο αφορά στην μεταφορά των τμημάτων σε ελάχιστο χρόνο, συγκριτικά με τις αποστάσεις μεταξύ των δύο θεάτρων επιχειρήσεων,

---

<sup>52</sup> Αυτά περιγράφονται σε κείμενο του *Abu Bakr Naji*. Το όνομα του συγγραφέα πιθανώς να είναι ψευδώνυμο ή Ιεροπολεμικό όνομα. Εικάζεται ότι ο συγγραφέας είναι ο Αιγύπτιος *Mohammad Hasan Khalil al-Hakim* ή *Abu Jihad al-Masri*, οποίος ήταν και ο επικεφαλής προπαγάνδας και εξωτερικών επιχειρήσεων της Αλ Κάιντα. Σκοτώθηκε σε αεροπορική επιδρομή των ΗΠΑ στο Πακιστάν το 2008. Το βιβλίο «*Management of Savagery: The Most Critical Stage Through Which the Ummah Will Pass*» αποτελεί το στρατηγικό δόγμα της Αλ Κάιντα. Δεν είναι τυχαίο ότι έτυχε ενδελεχούς μελέτης από τις υπηρεσίες πληροφοριών των ΗΠΑ και Ισραήλ. Εκδόθηκε με μέριμνα του ινστιτούτου στρατηγικών σπουδών του Harvard και εκτιμάται ως το μοναδικό δόγμα των τζιχαντιστικών κινήσεων.

<sup>53</sup> Είναι ευρεία εδαφική έκταση, απαραίτητη προκειμένου να διεξαχθεί και να υποστηριχθεί ο πόλεμος. Είναι σύνολο ενός ή περισσότερων Θεάτρων Επιχειρήσεων ΘΕ.

ανάλογα με τις μετατοπίσεις του εκάστοτε Κέντρου Βάρους<sup>54</sup> (KB). Η γεωγραφική κατανομή βοηθούσε το ΙΚ να προσδιορίζει κάθε φορά με απόλυτη επιτυχία το KB, ώστε να φτάνει στους επιθυμητούς αντικειμενικούς σκοπούς του.

### 3.2.2 Θέατρο Επιχειρήσεων Ιράκ

Στις επιθετικές επιχειρήσεις που διεξήγαγε στο Ιράκ το ΙΚ όρισε ως αποφασιστικό σημείο, τον προσπορισμό σημαντικών ποσοτήτων σύγχρονου πολεμικού υλικού. Αυτά αφορούσαν κυρίως θωρακισμένα οχήματα αμερικανικής προέλευσης από τα αποθέματα του Ιρακινού στρατού.. Παράλληλα με την αύξηση της κινητικότητας των τμημάτων του ΙΚ αυξήθηκε και η επιβιωσιμότητα αυτών η οποία σε συνδυασμό με την χρήση εκτεταμένων πληροφοριακών επιχειρήσεων πέτυχε δύο ΑΝΣΚ. Ο πρώτος ΑΝΣΚ ήταν η ολοκληρωτική υποταγή των πολιτών και ο δεύτερος, ο εκμηδενισμός των δυνατοτήτων του Ιρακινού στρατού και της πολιτοφυλακής<sup>55</sup> να προβάλλουν αξιόλογη αντίσταση (Gurcan, ISIS Military Strategy, 2015).

Οι μαύρες σημαίες της οργάνωσης ανέμιζαν παντού, οι Πληροφοριακές Επιχειρήσεις (ΠΕ)<sup>56</sup>, η σωστή εκμετάλλευση των διαδικτυακών πλατφορμών και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης απέδωσαν τα μέγιστα, εξυπηρετώντας τους ΑΝΣΚ των ΨΕ, με αποτέλεσμα την ολοκληρωτική κάμψη του ηθικού των αντιπάλων. Καταλύτης στην επιτυχία του ΙΚ ήταν η πρωτοφανής και εκπληκτική ανικανότητα που επέδειξε ο Ιρακινός στρατός.

Οι Ιρακινές διοικήσεις υιοθέτησαν μία παθητική στάση σε έναν αντίπαλο που ουσιαστικά δεν είχε τα απαραίτητα προσόντα να επιχειρήσει σε ανοικτό έδαφος. Οι Ιρακινοί δεν κατάφεραν να ενισχύσουν τις απομακρυσμένες φρουρές και παρουσίασαν μία μηδενική θέληση προάσπισης των μεγάλων αστικών κέντρων του

---

<sup>54</sup> Με τον όρο Κέντρο Βάρους εννοούμε «το χαρακτηριστικό, η ικανότητα, ή η τοποθεσία, από το οποίο φίλιες ή εχθρικές δυνάμεις ενός έθνους, μία συμμαχία ή μία στρατιωτική δύναμη, αντλεί την ελευθερία ενεργείας, τη φυσική ισχύ και τη θέληση να πολεμήσει» (Γενικό Επιτελείο Στρατού / Διεύθυνση Δόγματος, 2008).

<sup>55</sup> Στη μάχη της Μοσούλης τον Ιούνιο του 2014, οι υπερασπιστές της ανέρχονταν σε 60.000 μαχητές. Από αυτούς οι 30.000 ήταν του τακτικού στρατού ενώ οι υπολοίποι 30.000 πολιτοφύλακες. Το ΙΚ απαριθμούσε μία δύναμη μόνο 1.500 αντρών με την οποία όμως κατάφερε να εκδιώξει τις Ιρακινές δυνάμεις, οι οποίες στην ουσία εγκατέλειψαν την πόλη. Με την κατάληψη της πόλης πέρασαν στην κυριότητα του ΙΚ μεγάλες ποσότητες και μέσα Ιρακινού Στρατού.

<sup>56</sup> Συντονισμένες ενέργειες που υλοποιούνται σε ειρήνη, κρίση ή πόλεμο, προκειμένου να υποστηριχθούν οι εθνικοί, πολιτικοί και στρατιωτικοί ΑΝΣΚ. Τα πεδία εφαρμογής τους είναι στρατηγικά, επιχειρησιακά, τακτικά, ή συνδυασμός αυτών. Ο απώτερος σκοπός είναι να υπονομευθεί η θέληση και η συνοχή των αντιπάλων προκειμένου να επηρεασθεί η διαδικασία με την οποία λαμβάνουν αποφάσεις. Αυτό βέβαια προϋποθέτει την προσβολή, όλου του δικτύου πληροφοριών σε όλα τα στάδια, συλλογή, καταχώρηση, ερμηνεία και επεξεργασία, και των πληροφοριακών συστημάτων.

βόρειου τμήματος της χώρας. Τέλος δεν προνόησαν να μετακινήσουν το βαρύ πολεμικό υλικό νότια κοντά στους ισχυρούς θύλακες των σιιτικών πολιτοφυλακών.

Το ΙΚ διεξήγαγε επίσης ανταρτοπόλεμο<sup>57</sup> με αποτέλεσμα να υποβάλει τον Ιρακινό Στρατό σε συνθήκες τριβής. Το ηθικό των Ιρακινών τέθηκε ως κέντρο βάρους και επλήγη καίρια και αποφασιστικά. Επιτράπηκε έτσι η προσέγγιση των μεγάλων αστικών κέντρων, των οποίων οι φρουρές συνήθως τις εγκατέλειπαν, με αποτέλεσμα την οριστική τους κατάληψη που ήταν και ο ΑΝΣΚ. Επόμενα αποφασιστικά σημεία αποτέλεσαν η εξουδετέρωση απομακρυσμένων φρουρών, η κατάληψη κρίσιμων υποδομών, ενεργειακών υποδομών, διυλιστηρίων και πετρελαιοπαραγωγών χώρων.

### 3.2.3 Θέατρο Επιχειρήσεων Συρίας

Στο ΘΕ της Συρίας λεηλατήθηκε ο εξοπλισμός του Συριακού στρατού και το υλικό των αντικαθεστωτικών οργανώσεων στη Συρία, που δινόταν ως στρατιωτική βοήθεια από τις ΗΠΑ και τη Σαουδική Αραβία (Conflict Armament Research, 2014)<sup>58</sup> με μοναδικό αποδέκτη το ΙΚ.

Το κυριευθέν πολεμικό υλικό του Ιράκ μεταφερόταν στο Συριακό έδαφος, μέσω της ερήμου και μη συμβατικών δρομολογίων. Με αυτό τον τρόπο το ΙΚ κατάφερε να ενισχύσει και να αναβαθμίσει τους εκατοντάδες εθελοντές που συνέρρεαν στις τάξεις του αλλά και άλλες τζιχαντιστικές οργανώσεις που δήλωσαν όρκο υποταγής σε αυτό.

Μέσω κεκαλυμμένων δραστηριοτήτων, το ΙΚ έθεσε δύο βασικούς ΑΝΣΚ. Ο πρώτος ήταν η εδαφική διεύρυνση και ο δεύτερος η κατάληψη μεγάλων αστικών κέντρων. Ταυτόχρονα το ΙΚ απέφευγε τις ανοικτές αντιπαραθέσεις με τα κυβερνητικά στρατεύματα, τα οποία απασχολούσαν ακούσια οι αντιπολιτευόμενες ένοπλες ομάδες. Οι αμυντικές επιχειρήσεις του ΙΚ χαρακτηρίζονταν από προσαρμοστικότητα ενώ

---

<sup>57</sup> Είναι η κυριότερη κατηγορία του ανορθόδοξου πόλεμου και του αντιστασιακού κινήματος. Περιλαμβάνει την διεξαγωγή στρατιωτικών επιχειρήσεων, που διεξάγονται από φίλιο τοπικό πληθυσμό σε περιοχές που μπορεί να είναι εχθρικές ή να ελέγχονται από τον εχθρό. Οι σκοποί αυτών των επιχειρήσεων είναι συνήθως περιορισμένου εύρους, ενώ αυτοί που τις διεξάγουν οργανώνονται είτε σε στρατιωτικές είτε σε παραστρατιωτικές βάσεις. Διεξάγουν τις επιχειρήσεις σαν άτακτες ομάδες και χρησιμοποιούν ανορθόδοξες μεθόδους τακτικής. Τα κύρια χαρακτηριστικά του Ανταρτοπόλεμου είναι η επιθετικότητα, ο αιφνιδιασμός, ο δόλος, η πανουργία, η πρωτοτυπία, η διαρκής κίνηση και η ασφάλεια.

<sup>58</sup> Διέθετε ποικιλία οπλικών μέσων και φορέων, μέσων μεταφοράς και σύγχρονων αντιαερματικών όπλων όπως το Advance KORNET, φορητά αντιαεροπορικά όπλα, δεκάδες άρματα T55 του Συριακού στρατού, αριθμό αρμάτων M1 Abrams, ενώ διέθετε και αριθμό μαχητικών αεροσκαφών με αμφίβολη επιχειρησιακή αξιοποίηση. Χρησιμοποίησε σε επιχειρήσεις αριθμό UAV's, απέκτησε πρόσβαση σε αποθήκες χημικών όπλων του Συριακού Στρατού, ενώ υπάρχουν ενδείξεις ότι προέβη σε επίθεση με χημικά όπλα κατά των Κούρδων του YPG (Kirk & Schmitt, 2014).

παρουσίασε δυνατότητες να αντιτάξει αποτελεσματική άμυνα για τη διατήρηση του ελέγχου εντός των αστικών δομών και της παράλληλης δυνατότητας συγκέντρωσης μαχητικής ισχύος<sup>59</sup> σε τόπο και χρόνο, για την εκτόξευση αντεπιθέσεων προς ανακατάληψη πόλεων και περιοχών (Lewis Mcfate, 2015).

Οι αναφορές της Central Intelligence Agency (CIA) στα τέλη του 2014 τοποθετούσαν την οροφή προσωπικού του ΙΚ σε 31.000 μαχητές. Τον Φεβρουάριο του 2015 η οροφή των μαχητών του ΙΚ είχε πέσει στις 20.000 μαχητές επί του Συριακού εδάφους, εκ των οποίων οι 3.400 ήταν εθελοντές από κράτη εκτός Συρίας και Ιράκ. Η Δυναμική του ΙΚ μεγάλωνε, παρά τις απώλειες από τις στρατιωτικές επιχειρήσεις των Ρώσων και της επιχείρησης OIR<sup>60</sup>. Οι επιχειρήσεις διήρκησαν εννέα μήνες και υπολογίζεται ότι το ΙΚ απώλεσε 10.000 μαχητές (Smith-Spark & Martel, 2015). Οι εθελοντές του εξωτερικού ανέρχονταν κατ' εκτίμηση πάντα, σε 12.000, με προέλευση κράτη όπου υπήρχε ισλαμική διασπορά. Οι μαχητές αυτοί αποτέλεσαν την δεξαμενή για εκτέλεση αποστολών αυτοκτονίας, ενώ όπως ήταν φυσικό, αξιοποιήθηκαν από το ΙΚ οι φερόμενες από αυτούς επαγγελματικές δεξιότητες και γνώσεις.

Το ΙΚ σχεδίασε ένα σύστημα διοίκησης και ελέγχου το οποίο βασίστηκε στον διαχωρισμό των διοικητικών περιφερειών. Τα πλεονεκτήματα των διοικητικών περιφερειών ήταν πολλά. Παρουσίαζαν μεγάλη αυτονομία και ανεξαρτησία σε τακτικό επίπεδο ενώ ταυτόχρονα χαρακτηρίζονταν από ευκαμψία στη λήψη αποφάσεων. Τέλος απουσίαζαν οι πολύπλοκες ιεραρχικές δομές (Gurcan, How to defeat Islamic State's war machine, 2014). Τα ένοπλα τμήματα του ΙΚ βρίσκονταν κοντά σε κύριους οδικούς άξονες και αυτό επέτρεπε τη γρήγορη συγκρότηση, ανάπτυξη, εκτέλεση αποστολών και αναδίπλωση των δυνάμεων στους αρχικούς χώρους συγκροτήσεως

Όσον αφορά στις επικοινωνίες, μία ιδιαιτέρως σημαντική παράμετρο των επιχειρήσεων, απουσίαζε ένα ενιαίο σύστημα επικοινωνιών σε επιχειρησιακό επίπεδο. Αποτέλεσμα αυτού ήταν η πλήρης εκμετάλλευση εφαρμογών της κινητής τηλεφωνίας

---

<sup>59</sup> Είναι η συνολική ισχύς που αναπτύσσεται από μία δύναμη όταν μάχεται. Αποτελεί συνιστώσα πολλών παραγόντων, με σπουδαιότερους τα έμψυχα και άψυχα μέσα, την ικανότητα του μάχεσθαι και τους τακτικούς παράγοντες.

<sup>60</sup> Η "Operation Inherent Resolve" εναντίον του ISIS ξεκίνησε τον Οκτώβριο του 2014 υπό την Αμερικανική διοίκηση της CENTCOM (U.S. Central Command) και περιελάμβανε αεροπορικές επιθέσεις σε συνδυασμό δράσεων ειδικών δυνάμεων σε συνεργασία με το YPG των κούρδων στη Συρία και τον Ιρακινό Στρατό στο Ιράκ. Στην επιχείρηση συμμετείχαν τα κράτη του Κόλπου, η Ιορδανία, η Μεγ. Βρετανία, η Γαλλία, ο Καναδάς, η Αυστραλία και η Τουρκία. Η Τουρκία τον Μάρτιο του 2017 προχώρησε και στη χερσαία επιχείρηση «Ασπίδα του Ευφράτη» στη Β.Συρία.

και συσκευών smartphone από τους «on scene commanders»<sup>61</sup> ( Yoram & Omer , 2016) χωρίς την ανησυχία εκμετάλλευσης των διαβιβαζομένων πληροφοριών και διαταγών μέσω υποκλοπών. Η ταχύτητα διαβίβασης πληροφοριών και διαταγών καθιστούσε αναποτελεσματικά τα αντίμετρα και καθυστέρούσε την οποιαδήποτε ενδεδειγμένη αντίδραση ή ενέργεια.

Η συμμετοχή έμπειρων πρώην στελεχών του Ιρακινού στρατού, αποδείχθηκε ιδιαίτερος ευεργετική. Τα στελέχη αυτά είχαν χρόνια συσσωρευμένη εμπειρία από την συμμετοχή τους σε επιχειρήσεις της Αλ Κάιντα. Επιχειρήσεις οι οποίες διεξήχθησαν στα αντίστοιχα Θέατρα Επιχειρήσεων και στο ίδιο είδος - μορφή πολέμου. Το ΙΚ χρησιμοποίησε ένα ταχύρρυθμο σύστημα εκπαίδευσης διάρκειας τεσσάρων (04) εβδομάδων, το οποίο συνδύασε δύο παραμέτρους με αποτέλεσμα η εκπαίδευση να καταστεί «εκρηκτική». Προσάρμοσε πλήρως την ισλαμική διδασκαλία στη δυναμική και τον ενθουσιασμό των εκπαιδευομένων (Hassan, 2015).

Σταδιακά από τον Σεπτέμβριο του 2014, οι αεροπορικοί βομβαρδισμοί σε συνδυασμό με τις επιχειρήσεις των Κούρδων, ανάγκασαν το ΙΚ να προβεί στην μείωση του αριθμού και του μεγέθους των ένοπλων τμημάτων του και να διευρύνει γεωγραφικά τις περιοχές συγκροτήσεως του. Από την αρχή της σταδιακής απώλειας εδαφών του ΙΚ έως και τις αρχές του 2018, το ΙΚ διατηρεί πλέον μικρά εδαφικά στηρίγματα στη συννοριακή γραμμή Συρίας-Ιράκ. Είναι πλέον αδιαμφισβήτητο γεγονός, ότι το ΙΚ έχει απωλέσει το πλείστο της στρατιωτικής του ισχύος. Αυτή η κατάσταση όμως δεν αποτελεί σε καμία περίπτωση, αιτία αδυναμίας δυναμικής ανασυγκρότησης στο μέλλον.

### **3.3 Θέατρο Επιχειρήσεων Βορείου Αφρικής, Αφγανιστάν και Πακιστάν**

#### **3.3.1. Θέατρο Επιχειρήσεων Βορείου Αφρικής**

Το άναρχο πολιτικό αποτέλεσμα της «Αραβικής Άνοιξης»<sup>62</sup> στη Βόρειο Αφρική (Bayat, 2013), σε συνδυασμό με την έντονη θρησκευτική εσχατολογική ρητορική που χαρακτηρίζει τον Μουσουλμανικό κόσμο τα τελευταία χρόνια<sup>63</sup>, εναρμονίστηκε

---

<sup>61</sup> Διοικητές μικρών κλιμακίων, που σε τόπο και χρόνο θα κληθούν να λάβουν αποφάσεις με μεγάλη επιχειρησιακή βαρύτητα σε σχέση με το δικό τους επίπεδο διοίκησης.

<sup>62</sup> Όπως χαρακτηρίστηκε από τον Δυτικό Κόσμο, το ξέσπασμα μαζικών κινητοποιήσεων στη Βόρειο Αφρική το 2011. Τα κύρια προβαλλόμενα αιτήματα ήταν η αντικατάσταση των απολυταρχικών καθεστώτων των Αραβικών κρατών του Μαγκρέμπ.

<sup>63</sup> Σε δημοσκοπήσεις το 2012 το 51% των μουσουλμάνων σε Μάγκρεμπ (Κεντρική Μέση Ανατολή ) και Μάσρεκ (Β.Αφρική) αναμένει την Ισλαμική αποκάλυψη, ενώ το ποσοστό στην Νότιο Ανατολική Ασία εκτιμάται μεγαλύτερο.

χρονικά και σημειολογικά με την ατμόσφαιρα νίκης που ενέπνεε το ΙΚ (Fromson & Simon, 2015). Πολύ γρήγορα η τακτική προσεταιρισμού από το ΙΚ τζιχαντιστικών οργανώσεων, οι οποίες έσπευδαν να δηλώσουν υποταγή, είχε δύο σημαντικές επιπτώσεις όσον αφορά στην εδραίωση του ΙΚ. Η πρώτη επίπτωση ήταν η αναβάθμιση του φορτίου στρατιωτικής ισχύος και η δεύτερη, η δημιουργία σημαντικών γεωγραφικών ερεισμάτων σε Σομαλία, Αλγερία, Λιβύη, Νιγηρία, Αίγυπτο, Αφγανιστάν και Πακιστάν.

Στη Λιβύη μαχητές της οργάνωσης έχοντας την υποστήριξη από την Κεντρική Μέση Ανατολή, κατάφεραν να ισχυροποιηθούν στις πόλεις Ντέρνα, Σύρτη και Βεγγάζη στις αρχές του 2015, επικρατώντας επί της οργάνωσης Ανσάρ Αλ Σαρία (Jones, και συν., 2017). Προσφέροντας ένα είδος προστασίας (τουλάχιστον στην αρχή) και διακυβέρνησης σε αυτά τα αστικά κέντρα, κατάφεραν να αποκτήσουν τον Φεβρουάριο του 2015 πλήρη έλεγχο της περιφέρειας της Σύρτης (Zelin, The Islamic State's Burgeoning Capital in Sirte, Libya, 2015). Εκτιμάται ότι τουλάχιστον 1.000 τυνήσιοι είναι στις τάξεις του, ενώ συνδέεται νότια με τη Μπόκο Χαράμ<sup>64</sup> (Boko Haram) της Νιγηρίας. Το ΙΚ χρησιμοποίησε αυτά τα εδαφικά ορμητήρια προκειμένου να εξαπολύσει επιθέσεις, κυρίως εναντίον της Τυνησίας αλλά και σημαντικών ενεργειακών εγκαταστάσεων στη Λιβύη. Στο τέλος του 2017 υπήρχαν αναφορές για ενίσχυση του ΙΚ στη Σύρτη, γεγονός το οποίο αποτελεί ένδειξη ανασυγκρότησής του στο Λιβυκό έδαφος<sup>65</sup>.

Στην Αίγυπτο, το ΙΚ προσεταιρίστηκε την οργάνωση Ανσάρ Μπαίτ Αλ Μαγκντίς (Ansar Bayt al-Maqdis) και ανακήρυξε τη χερσόνησο του Σινά ως μέρος του χαλιφάτου. Η συγκεκριμένη οργάνωση εμφανίζει τις ρίζες της στο Παλαιστινιακό ζήτημα και παρουσίαζε και παρουσιάζει μεγάλη ελευθερία κινήσεων στη χερσόνησο. Κατάφερνε, δε να εξαπολύει επιθέσεις στη συνοριακή γραμμή με το Ισραήλ αλλά και την Αίγυπτο (Jones, και συν., 2017). Χρησιμοποιούσε τακτικές ανταρτοπολέμου, ενώ διεξήγαγε και μία σειρά επιδρομών μικρής κλίμακας κατά του Αιγυπτιακού στρατού, των συνοριακών φυλακίων και κυβερνητικών κτηρίων. Επίσης ευθύνεται για πολλές

---

<sup>64</sup> Η πιο ισχυρή ισλαμιστική τρομοκρατική οργάνωση στην Αφρικανική Ήπειρο η οποία ζήτησε τον προσεταιρισμό της από το ΙΚ τον Μάρτιο του 2015 (Ewi, 2015).

<sup>65</sup> Ιδιαίτερη ανησυχία προκαλούσε η παρατηρούμενη εισροή μαχητών του ΙΚ από την Κεντρική Μέση Ανατολή στη Λιβύη με στόχο την πόλη της Μισράτα η οποία αποτελούσε μεγάλο εμπορικό κέντρο (McKernan, 2017).

τρομοκρατικές ενέργειες κατά σουνητικών θρησκευτικών ομάδων, τις οποίες θεωρεί αποστάτες του Ισλάμ<sup>66</sup>.

### 3.3.2. Θέατρο Επιχειρήσεων Αφγανιστάν και Πακιστάν

Για το ΙΚ, το ΘΕ του Αφγανιστάν και Πακιστάν είναι μέρος του ιστορικού Χορασάν (Khorasan)<sup>67</sup> το οποίο και ανακήρυξε ως «Βιλαέτι του Χορασάν»<sup>68</sup> το 2015. Η ηγεσία του ΙΚ θεωρούσε ιδιαιτέρως σημαντική την συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή για δύο κυρίως λόγους. Ο πρώτος λόγος είναι η μακρόχρονη σύγκρουση με τους δυτικούς και ο δεύτερος ότι αποτελεί πηγή άντλησης ανθρώπινου δυναμικού για την εκτέλεση διαφόρων επιχειρήσεων.

Συνεκμεταλλευόμενο τα παραπάνω, το ΙΚ προώθησε ένα προπαγανδιστικό σχέδιο θρησκευτικής απομόνωσης της Αλ Κάιντα και των Ταλιμπάν. Με τη συνέργεια της οργάνωσης Tehrik-i-Taliban-Pakistan (TTP)<sup>69</sup> του Πακιστάν, η οποία ήταν ουσιαστικά πακιστανικό ένοπλο τμήμα, κατόρθωσε να ελέγχει και να επιχειρεί σε σημαντικό μέρος του Βελουχιστάν, της Χελμάντ, του Φαράχ και της Ναγκαχάρ. Το ΙΚ πέτυχε επίσης έως και το τέλος του 2017, να διατηρήσει έναντι των Ταλιμπάν, απομονωμένους εδαφικούς θύλακες στη Φαράχ και Ναγκαχάρ, που αντιστοιχούν σε 372 τετραγωνικά χιλιόμετρα.

Οι θύλακες αυτοί αποτελούν σημαντικά τακτικά πλεονεκτήματα για την εκτέλεση των επιχειρήσεων. Η επιβίωση του «Βιλαετίου του Χορασάν» μετά την πτώση του χαλιφάτου στη Συρία και το Ιράκ θεωρείται αμφίβολη. Κάνοντας έναν απολογισμό, το ΙΚ είχε μία υποτονική παρουσία στην περιοχή. Η μεγαλύτερή του αποτυχία ήταν ότι δεν κατάφερε να ανταγωνιστεί τους Ταλιμπάν στο Αφγανιστάν, οι οποίοι χαίρουν της πλήρους εμπιστοσύνης του ντόπιου πληθυσμού.

Τα ΘΕ της Κεντρικής Μέσης Ανατολής, του Αφγανιστάν και του Πακιστάν είναι γεγονός πως συγκέντρωναν το μεγαλύτερο φορτίο της στρατιωτικής ισχύος του

---

<sup>66</sup> Χαρακτηριστική είναι η επίθεση που εξαπέλυσε στις 24 Νοεμβρίου 2017, εναντίον τζαμιού πιστών του δόγματος των Sufi, οι οποίοι θεωρούνται αίρεση του Ισλάμ για μεγάλη μερίδα των Σουνιτών. Η επίθεση ήταν μία από τις πλέον πολύνεκρες που έχουν σημειωθεί στην Αίγυπτο με 305 νεκρούς και 128 τραυματίες (Walsh & Youssef, 2017).

<sup>67</sup> Το Χορασάν περιλαμβάνει το σημερινό Ιράν, τη συνορεύουσα περιοχή με το Αφγανιστάν που είναι το Βελουχιστάν, το Πακιστάν. Σύμφωνα με την ισλαμική αποκάλυψη, από εκεί θα φανούν οι μαύρες σημαίες των στρατιών του Ισλάμ.

<sup>68</sup> Το Βιλαέτι αποτελούσε διοικητική διαίρεση στην Οθωμανική αυτοκρατορία αναφερόμενη σε μεγάλη διοικητική περιφέρεια.

<sup>69</sup> Σε άρθρο του Abu Jarir ash-Shamali, «Al-Qa'idah of Waziristan,» Στην περιοδική έκδοση του ΙΚ : Dabiq, No. 6, December 2014 (1436 Rabi' Al-Awwal).



ΙΚ από το 2013 έως και το 2017. Στις αρχές όμως του 2018 το φορτίο αυτό έχει συρρικνωθεί σημαντικά. Ουσιαστικά έχει απωλεστεί κατά το μεγαλύτερο μέρος του. Δεν ισχύει όμως το ίδιο, κάτι που πρέπει να αποτελέσει σημείο προσοχής και εξέτασης, στη συγκεχυμένη πολιτική κατάσταση που επικρατεί στο Μάγκρεμπ και ειδικά στο Λιβυκό έδαφος. Στις συγκεκριμένες εδαφικές περιοχές το ΙΚ φαίνεται να διατηρεί μία υπολογίσιμη στρατιωτική δύναμη η οποία ενισχύεται συνεχώς αριθμητικά, από την μετατόπιση αριθμού μαχητών από την Κεντρική Μέση Ανατολή.

## Κεφάλαιο 4 : Η τρομοκρατική δράση του Ισλαμικού Κράτους

### 4.1 Η κρίση του συστήματος ασφαλείας της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Το 2012 αμερικανικό ερευνητικό κέντρο δημοσιοποίησε αποτελέσματα έρευνας (Pew Research Center, 2012) σύμφωνα με την οποία, σημαντικό ποσοστό του μουσουλμανικού κόσμου πίστευε ότι πλησίαζε η ισλαμική αποκάλυψη. Τα ποσοστά αυτά (Γράφημα 4.1) ανέρχονταν στο Αφγανιστάν 83%, στο Ιράκ 72%, στην Τυνησία 67% και στη Μαλαισία 62% (Stern & Berger, 2015). Ο Συριακός εμφύλιος ήταν ήδη σε εξέλιξη, με το πλείστο των ευρωπαϊκών κρατών, να παρέχουν πολιτική στήριξη στη Συριακή αντιπολίτευση. Ακολουθούσαν πιστά, χωρίς καμία αμφιβολία, την γεωστρατηγική πολιτική των ΗΠΑ στη Μέση Ανατολή.

Το πανεπιστήμιο του Μέρυλαντ δημοσίευσε μία έρευνα το 2012, σύμφωνα με την οποία το 76% των Μαροκινών και το 74% των Αιγυπτίων μουσουλμάνων, επιθυμούν αυστηρή εφαρμογή της Σαρία (Pew Research Center, 2013) , ενώ αντίστοιχο ποσοστό στις δύο χώρες επιθυμεί την ένωση όλων των ισλαμικών κρατών υπό ένα μεγάλο Χαλιφάτο (Bostom, 2012). Η Λιβύη από την άλλη αποτελούσε πεδίο αναταραχών και βίας. Η πολιτική της σταθεροποίηση ήταν αδύνατη, ενώ η χώρα είχε κατακερματιστεί από σχέτες<sup>70</sup>, που η ακολουθούσα τον Καντάφι εξουσία, αδυνατούσε να ελέγξει.

Τα Ευρωπαϊκά κράτη δεν ερμήνευσαν, ούτε αξιολόγησαν σωστά τους ενδείκτες επικινδυνότητας για την δημόσια ασφάλεια που λάμβαναν χώρα ο ένας μετά τον άλλο στο διεθνές προσκήνιο. Η δράση του ΙΚ, για ένα διάστημα ικανό να δημιουργήσει ανεπανόρθωτη ζημιά, δεν αποτέλεσε αντικείμενο επισταμένης έρευνας των υπηρεσιών ασφαλείας. Οι ενδείκτες επικινδυνότητας που αγνόησαν οι υπηρεσίες ασφαλείας ήταν ιδιαίτερα αποκαλυπτικοί και σημαντικοί για το τι μέλλει γενέσθαι με το ΙΚ. Μπορούμε να εντοπίσουμε αμέσως τέσσερις ενδείκτες, των οποίων η επιδεικτική αγνόηση εξέθεσε ανεπανόρθωτα το ευρωπαϊκό επίπεδο υπηρεσιών ασφαλείας.

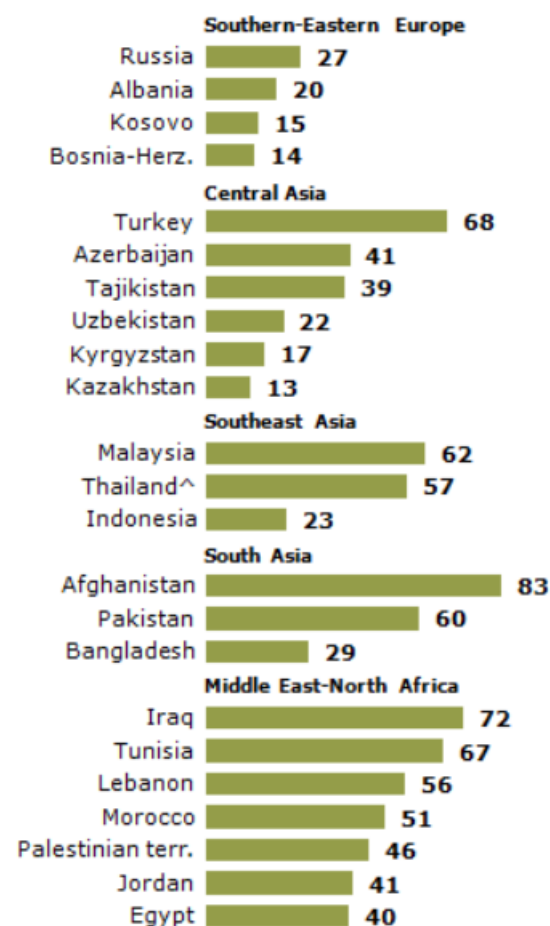
---

<sup>70</sup> Σύμφωνα με το λεξικό Μπαμπινιώτη είναι η «οργανωμένη ομάδα προσώπων στους κόλπους μιας θρησκείας, που χαρακτηρίζεται από συνοχή ή ομάδα στους κόλπους πολιτικού κόμματος με δογματικές αντιλήψεις. Προέρχεται από το λατινικό secta που σημαίνει οδός, πορεία, του ρήματος sequor που σημαίνει ακολουθώ» (StudioA-Blog, 2009).

**Γράφημα 4.1 :** Ποσοστά μουσουλμάνων που πιστεύουν στην ισλαμική αποκάλυψη

### Belief in Mahdi's Imminent Return

% who expect Mahdi to return in their lifetime



^Interviews conducted with Muslims in five southern provinces only.

PEW RESEARCH CENTER Q43i.

Πηγή : Αναδημοσίευση από : <http://www.pewforum.org/2012/08/09/the-worlds-muslims-unity-and-diversity-3-articles-of-faith/>

Ο πρώτος ενδείκτης, ήταν η έντονη κινητικότητα ευρωπαίων μουσουλμάνων πολιτών, προς χώρες της Κεντρικής Μέσης Ανατολής, που ανταποκρίνονταν στο κάλεσμα του ΙΚ. Ο δεύτερος, ο διάχυτος αναβρασμός της Ευρωπαϊκής μουσουλμανικής διασποράς. Ο τρίτος, μία σειρά τρομοκρατικών επιθέσεων μικρής κλίμακας που έλαβαν χώρα το 2012, 2013 και 2014, κυρίως σε Αγγλία, Γαλλία, και Γερμανία με αποχρώσεις σαλαφιστικών-τζιχαντιστικών κινήτρων και ο τέταρτος, η

αύξηση των προσφυγικών και παράτυπων μεταναστευτικών ροών από Β. Αφρική και Μέση Ανατολή.

Όταν οι ΗΠΑ αντιλήφθηκαν το πραγματικό πρόσωπο του ΙΚ, άλλαξαν τη στάση τους και ηγήθηκαν της επιχείρησης OIR. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα το ΙΚ, καθώς και οι απανταχού υποστηρικτές του, να εντείνουν την ιεροπολεμική και εσχατολογική ρητορική τους. Οι στρατιωτικές επιτυχίες και η εμπνευσμένη προπαγανδιστική εκστρατεία του ΙΚ, κατάφεραν να δημιουργήσουν εντυπώσεις μεγαλειώδους νίκης και θριάμβου οι οποίες γίνονταν αντιληπτές όχι μόνο στους κόλπους των τζιχαντιστών αλλά και στον δυτικό κόσμο.

Οι εικόνες των ανίκητων μαχητών του ΙΚ με τις μαύρες σημαίες να κυματίζουν έλκυαν, γοήτευαν και παραπλανούσαν μεγαλύτερο μέρος των μουσουλμάνων από αυτό που εκτιμούσε ο δυτικός κόσμος<sup>71</sup>. Μέχρι και τον Ιανουάριο του 2015 οι ευρωπαϊκές αρχές ασφαλείας, είχαν λάβει μία σειρά μέτρων προκειμένου να περιορίσουν την διακίνηση μαχητών από και προς τη Μέση Ανατολή, αλλά η καθυστερημένη αντίδρασή τους, αποτέλεσε την αιτία η Ευρώπη να περάσει μία κρίση ασφαλείας που όμοιά της είχε να παρατηρηθεί από την περίοδο των δράσεως των μαρξιστικών τρομοκρατικών οργανώσεων (Bakker & Zuijdewijn, 2015).

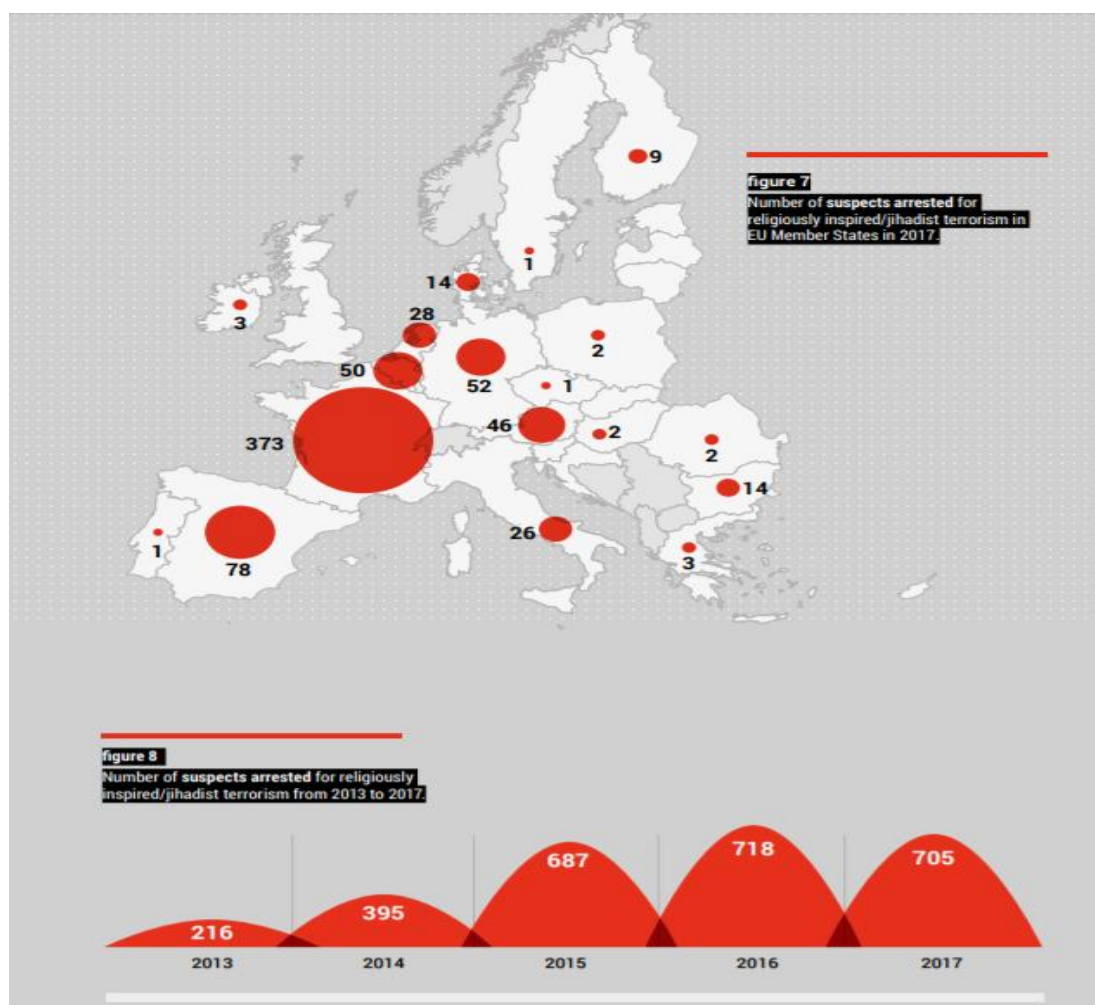
Στα θέματα ασφαλείας είναι προτιμότερη μία γρήγορη αντίδραση έστω και αν είναι λανθασμένη ή λιγότερο σωστή από την ενδεδειγμένη, παρά μία καθυστερημένη αντίδραση, η οποία είναι περισσότερο σωστή ή ακόμα και η ενδεδειγμένη. Ο παράγοντας του χρόνου εκδήλωσης της αντίδρασης, έχει αρκετές φορές μεγαλύτερο συντελεστή βαρύτητας από αυτόν της ουσίας της αντιδράσεως.

Η επίθεση στη Γαλλία στο περιοδικό Σαρλί Χεμπό (Charlie Hebdo) με απολογισμό 12 νεκρούς στις 07 Ιανουαρίου του 2015, σηματοδότησε την έναρξη ενός κύκλου βίαιων τρομοκρατικών ενεργειών στην Ευρώπη (Europol, 2018) (Γράφημα 4.2).

---

<sup>71</sup> Τον Ιούνιο του 2015 το δίκτυο Al Jazeera, το οποίο είναι συμφερόντων Κατάρ, πραγματοποίησε έρευνα στην οποία συμμετείχαν 56.881 αραβόφωνοι τηλεθεατές. Το 81% απάντησε πως υποστηρίζει τις στρατιωτικές νίκες του ΙΚ (Fatah, Face reality : Many muslims support ISIS, 2015) (Fatah, Face Reality: Many Muslims Support ISIS, 2015). Την επίθεση στο Charlie Hebdo υποστήριξε το 27 % των μουσουλμάνων της Βρετανίας (Tausch, 2015). Σε έρευνα που διεξήγαγε το European Social Survey, εκτιμάται ότι σε αριθμό 295 εκατομμύριων μουσουλμάνων, οι 59 εκατομμύρια είναι υποστηρικτές του ΙΚ. Δηλαδή 1 στους 5 (Tausch, 2015).

#### Γράφημα 4.2 : Επιθέσεις τζιχαντιστών στην Ευρώπη από 2013 – 2017



Πηγή : Αναδημοσίευση από : TESAT 2018 - Europol

Στο Παρίσι τον Νοέμβριο του 2015 είχαμε 130 νεκρούς, 32 νεκρούς στις Βρυξέλες στις 22 Μαρτίου του 2016, 84 νεκρούς στη Νίκαια στις 14 Ιουλίου 2016 και σειρά άλλων επιθέσεων σε Γερμανία και Βρετανία το 2016 και 2017. Οι τραυματίες και οι νεκροί των επιθέσεων από το ΙΚ και τις εμπνευσμένες από αυτό, ανέρχονται σε χιλιάδες ενώ όλα τα θύματα σε συντριπτικό ποσοστό, είναι ανυποψίαστοι πολίτες.

Το ΙΚ κράτος αναλαμβάνει την ευθύνη των επιθέσεων, επενδύοντας στις επόμενες, για τις οποίες προδικάζει το επιτυχές αποτέλεσμά τους. Παράλληλα οι Ελληνικές και Ιταλικές ακτές αποτελούν χώρο συγκεντρώσεως χιλιάδων προσφύγων και παράτυπων μεταναστών οι οποίοι δημιουργούν μια ανθρώπινη μάζα, που θεωρεί αυθύπαρκτο δικαίωμά της, να εγκατασταθεί στην κεντρική Ευρώπη. Εύκολα θα μπορούσε να χαρακτηριστεί από κάποιον, ερμηνεύοντας ή παρερμηνεύοντας τις

ισλαμικές γραφές, πως πρόκειται για την βιβλική έξοδο του Ισλάμ στον «οίκο του πολέμου». Η κατάσταση δε στο Αιγαίο επιδεινώνεται, καθώς το τουρκικό κράτος, το οποίο με αυθάδεια και προκλητικότητα που ξεπερνάει κάθε όριο (Euractiv, 2016), εκβιάζει το χειρισμό του θέματος από την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ), κάνοντας υποδείξεις για αυτά που το ίδιο δεν έπραξε.

Μπορούμε να εντοπίσουμε τρεις άξονες στους οποίους κινούνται οι στρατηγικές επιδιώξεις του ΙΚ. Ο πρώτος είναι η υποβολή των Ευρωπαϊκών κρατών σε καθεστώς τρόμου μεγάλης κλίμακας. Ο δεύτερος η πυροδότηση αντιποίνων ενάντια στη μουσουλμανική διασπορά και ο τρίτος, η δημιουργία συνθηκών πολιτικού χάους. Το ΙΚ αποτελεί πλέον έναν υπολογίσιμο διεθνή δρώντα ο οποίος δεν πρέπει να αγνοηθεί, καθώς πετυχαίνει και μετακινεί τεράστια φορτία ασύμμετρης ισχύος, μέσω του πολυεθνικού χαρακτήρα της τρομοκρατικής του δράσης στον Ευρωπαϊκό χώρο.

Οι επιθέσεις στο Παρίσι και ο ψυχολογικός τους αντίκτυπος, οδήγησε στη λήψη μέτρων, τα οποία περιελάμβαναν και χρησιμοποίηση στρατιωτικών δυνάμεων για τη φρούρηση κρίσιμων υποδομών, κυβερνητικών κτιρίων και πολυχώρων. Η ενέργεια αυτή σαφώς έχει ένα θετικό πρόσημο στην αίσθηση ασφάλειας των πολιτών, δυστυχώς όμως δεν αποτέλεσε αποτρεπτικό παράγοντα για την επανάληψη επιθέσεων από τρομοκρατικούς πυρήνες, στους οποίους συμμετείχαν και στοιχεία των τοπικών μουσουλμανικών κοινοτήτων της διασποράς, οι οποίες επίσης στοχοποιούνται (McNicol, 2015), (Strazzari & Stambol, 2015). Οι Ευρωπαϊκές κυβερνήσεις έλαβαν μία σειρά μέτρων συμβατών με την υπάρχουσα πολιτική και κοινωνική κουλτούρα της ηπείρου αποφεύγοντας την άμεση σύγκρουση.

Από μία επισκόπηση των δηλώσεων ευρωπαίων ηγετών, της αρθρογραφίας, των ακαδημαϊκών απόψεων και των απόψεων των διαφόρων ινστιτούτων διεθνών σχέσεων της περιόδου 2012-2016, παρατηρούμε έναν αποπροσανατολισμό από την πραγματικότητα που προσπάθησε να επιβάλει το ΙΚ. Δεν υπήρχε εστίαση στην ουσία του προβλήματος, ενώ εμφανιζόταν και μία αδυναμία αναγνώρισης των πραγματικών διαστάσεων του προβλήματος. Δημιουργήθηκαν διλήμματα ως προς την καταστολή των δράσεων του ΙΚ στον κυβερνοχώρο, καθώς και προβληματισμοί από τις πιθανότητες αναστολής πάγιων πολιτικών δικαιωμάτων (Baker-Beal, 2016). Όλοι επικαλούνταν τα Ευρωπαϊκά Ιδεώδη και καταφέρονταν γενικά κατά της βίας, ακόμη και της νόμιμα ασκούμενης.

Η Ευρώπη δημιούργησε νέους όρους με θετικό ή αρνητικό πρόσημο όπως η Ισλαμοφοβία, ωσάν ο φόβος να είναι φαντασιακός ενώ δεν δίστασε να κρατήσει

«ανήθικη» (Ηφαιστος, 2009)<sup>72</sup> στάση απομειώνοντας τη σημασία επιθέσεων με εκατόμβες θυμάτων σε Ευρωπαϊκό έδαφος. Τα μηνύματα των ηγετών απευθύνονται στα εσωτερικά ακροατήρια (France 24, 2015), (BBC News, 2015), χωρίς να αντιστοιχούν σε πραγματικές δράσεις<sup>73</sup> και ουδόλως απασχολούσαν τους εν δυνάμει τρομοκράτες. Παρά την ήττα του ΙΚ, η επικείμενη επιστροφή ευρωπαίων μαχητών της οργάνωσης, εντείνει τις ανησυχίες για έξαρση τρομοκρατικών ενεργειών στο μέλλον σε χρόνο και χώρο που θα είναι αδύνατο να καθορισθεί.

#### **4.2 Οι πληροφοριακές επιχειρήσεις του Ισλαμικού κράτους και η αξιοποίηση του κυβερνοχώρου**

Σε συνέχεια της επικοινωνιακής κληρονομιάς της Αλ Κάιντα, το ΙΚ υποστήριξε την προσπάθεια οικοδόμησης χαλιφάτου, τις στρατιωτικές επιχειρήσεις και τις τρομοκρατικές ενέργειες σε όλα τα γεωγραφικά πεδία δράσεως, με εκτεταμένη χρήση πληροφορικών επιχειρήσεων σε στρατηγικό επίπεδο. Δημιούργησε ένα πληροφοριακό πυλώνα ισχύος στη βάση του επιθετικού branding marketing<sup>74</sup> (Anholt, 2010), καταφέροντας να αποσπάσει την παγκόσμια προσοχή μετά το 2014.

Αξιοποιώντας πλήρως τα συνήθη εμπορικά μέσα επικοινωνίας και σύγχρονων τεχνολογιών, σε συνδυασμό με την υψηλή τεχνογνωσία και ικανότητα των μελών του στη χρήση τους, οδήγησε πολλούς να αναφέρονται στο φαινόμενο της «Cyber Jihad» (Hoffan & Schweitzer, 2015), (GCSP / Geneva Centre for Security Policy, 2015), (Gold, 2012). Οι επιχειρήσεις αυτές έχουν ως στόχο δύο ακροατήρια.

Το πρώτο ακροατήριο είναι το σύνολο του μουσουλμανικού κόσμου, προκειμένου να αυξήσουν την αποδοχή της σαλαφιστικής ανάγνωσης και ερμηνείας του κορανίου, να δώσουν θετικό πρόσημο στις δράσεις πραγμάτωσης του σαλαφιστικού τζιχαντισμού και να τις παρουσιάσουν ως θιράμβους προκειμένου να εφελκύσουν εθελοντές για ένταξη στο στρατιωτικό τους πυρήνα (Πάνος & Θεοχάρους, 2015).

---

<sup>72</sup> Η Ηθική των κρατών σε επίπεδο διεθνούς συστήματος ορίζεται με πολιτικούς όρους στη βάση της εξυπηρέτησης εθνικών συμφερόντων και της υποχρέωσης προστασίας των πολιτών. Η εξωτερική, εσωτερική ασφάλεια και η προστασία των πολιτών, αποτελεί συμβατική υποχρέωση του κράτους, ενώ ανήθικη θεωρείται η στάση ενός κράτους όταν ο κύριος αυτός ρόλος δεν πραγματώνεται.

<sup>73</sup> Πλήρης αναγνώριση του προβλήματος και προτάσεις δράσεων αποτελεί μελέτη της επιτροπής LIBE του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου το 2017 (European Parliament, 2017).

<sup>74</sup> Είναι η στρατηγική και τακτικές προώθησης προϊόντος – υπηρεσιών ακόμα και ιδέας, μέσω ισχυρών αλληλεπιδράσεων, ικανοποίησης προσδοκιών, επικοινωνίας με ή χωρίς λέξεις, αντιπροσώπευσης αξιών ανθρώπων, εταιριών και οργανισμών.

Το δεύτερο ακροατήριο στόχος είναι οποιοσδήποτε, εναντιώνεται ή τηρεί ουδέτερη στάση απέναντι του. Ταυτόχρονα οι ψυχολογικές επιχειρήσεις υποστηρίζουν άμεσα το τακτικό επίπεδο και είναι αναπόσπαστο μέρος των σχεδίων χερσαίων επιχειρήσεων, των οποίων και προηγούνται<sup>75</sup>. Μέσω της ακολουθούμενης στρατηγικής χρησιμοποίησης των μέσων κοινωνικής δικτύωσης (social media), το ΙΚ εδραίωσε μία εικόνα απόλυτης κυριαρχίας στο χώρο του ισλαμιστικών οργανώσεων, στρατολογώντας και προσεταιρίζοντας μαχητές από κάθε πλευρά του πλανήτη και ολόκληρες ένοπλες ομαδώσεις.

Οι τελετουργικοί αποκεφαλισμοί απαχθέντων, αποστατών, οι σκηνές μαχών και οι ευρηματικοί τρόποι εκτέλεσης κρατουμένων και αντιπάλων, συνοδεύονται από προπαγανδιστικό περιεχόμενο που εξυμνεί την καθαρότητα και την ιδανικότητα, της υπό δημιουργίας κοινωνίας, του ΙΚ. Η παραγωγή εικόνων και κινηματογραφικών προϊόντων<sup>76</sup>, διακρίνεται για την προσεγμένη τεχνοτροπία και εξειδικευμένη τεχνική τους, ενώ αποτελούν άρτια καλλιτεχνικά αντικείμενα προπαγάνδας (Brean, 2015).

Το εξαιρετικής ποιότητας και άριστης σχεδίασης ηλεκτρονικό και έντυπο περιοδικό Νταμπίγκ (Dabig)<sup>77</sup>, θεωρείται το κυριότερο μέσο διανομής του επίσημου επικοινωνιακού υλικού του ΙΚ. Η οργάνωση επιδίδεται σε επικοινωνιακή επέλαση, προβάλλοντας θηριωδίες με αναρίθμητα videos που προκαλούν αποτρόπαια συναισθήματα στο θεατή τους.

Το όλο εγχείρημα είναι αντίθετο με τα δυτικά επικοινωνιακά πρότυπα διαχείρισης βίας στη βιομηχανία του θεάματος. Το ΙΚ κάνει ξεκάθαρη σε όλους την σαδιστική του διάθεση, ενώ η κουλτούρα θανάτου είναι αυτή που αποτυπώνεται σε πρώτο επίπεδο, μετατρέποντας το πολιτικοθρησκευτικό του μήνυμα σε ασημαντότητα. Οι μαχητές του δεν απαιτείται να έχουν καλή σχέση στο παρελθόν με τους ισλαμικούς κανόνες, αρκεί να έχουν διάθεση να σκοτώσουν και να σκοτωθούν.

---

<sup>75</sup> Χαρακτηριστική είναι η εκτέλεση ψυχολογικών επιχειρήσεων κατά την περίσφιξη της Μοσούλης τον Οκτώβριο του 2014, κατά την οποία η υποβολή των Ιρακινών σε συνθήκες τρόμου, οδήγησε στην κατάληψη της από αριθμητικά και ποιοτικά υποδεέστερη δύναμη του ISIS (Knights, 2016).

<sup>76</sup> Χαρακτηριστικό είναι το video που κυκλοφόρησε το Σεπτέμβριο του 2014 με τίτλο «*Flames of War*», στο οποίο συνυπάρχουν όλα τα στοιχεία της σύγχρονης δυτικής κινηματογραφίας. Το Νοέμβριο του 2017 το ΙΚ παρά τη βέβαιη ήττα και την εδαφική συρρίκνωση, κυκλοφορεί το «*Flames of War II*» διάρκειας 58' με το οποίο στέλνει μήνυμα συνέχισης του αγώνα, διαθέσιμο σε ιστοσελίδα της οργάνωσης (ISIS, 2017).

<sup>77</sup> Το όνομα του περιοδικού αντλείται από την θρησκευτική εσχολογία, και αφορά αστική περιοχή στη Β. Ανατολική Συρία. Το περιοδικό θεωρείται σημαντικότερο από το αντίστοιχο *Islamic state report* και το *Inspir*.



Εκεί που απέτυχαν θεαματικά οι δυτικές υπηρεσίες ασφαλείας, είναι ο περιορισμός της δράσης του ΙΚ στον κυβερνοχώρο. Η υπεροχή του στη χρήση των περισσότερων εφαρμογών κοινωνικής δικτύωσης, με χαρακτηριστική αυτή του Twitter<sup>78</sup>, καταδεικνύει την αδυναμία ελέγχου αυτών των εφαρμογών. Υπάρχει ένας πολύ μεγάλος αριθμός διαδικτυακών «μαχητών», οι οποίοι με ασφάλεια, συντηρούν την ένταση των επιχειρήσεων προπαγάνδας. Μόνο στο Twitter, περίπου 46.000 φίλοι λογαριασμοί του ΙΚ, εκπέμπουν καθημερινά χιλιάδες μηνύματα που εξυμνούν την οργάνωση και προσπαθούν να πείσουν για την ιερότητα του σκοπού της και τα επιτυχημένα αποτελέσματα των δράσεων της (Berger, 2015).

Η στρατηγική επικοινωνίας του ΙΚ η οποία εντασσόταν στο πλαίσιο της στρατηγικής διαχείρισης της άκρατης βίας, πρόβαλε την παγκόσμια ταυτότητα που προωθούσε το ΙΚ, ενώ δυνητικοί αποδέκτες ήταν ο πληθυσμός ολόκληρου του πλανήτη που δραστηριοποιούνταν στο διαδίκτυο. Αποτέλεσε το κύριο μέσο επιρροής και στρατολόγησης, με την τελευταία να γίνεται με τρόπο καθόλα ορθολογικό και οικείο προς τους εθελοντές. Το ΙΚ δεν υπερείχε διαδικτυακά στο επίπεδο των τεχνικών γνώσεων, αλλά υπερείχε στην αντίληψη της κουλτούρας και των αναγκών των χρηστών του.

Οι σχεδιαστές της επικοινωνιακής του στρατηγικής, ερμήνευσαν καλύτερα από τους αντίστοιχους στο δυτικό χώρο, τον τρόπο λειτουργίας του διαδικτύου. Δεν αντιμετώπισαν μαζικά τους χρήστες και η προπαγάνδα είχε προσωποκεντρική προσέγγιση. Το λάθος του δυτικού χώρου είναι ότι αντιμετωπίζει το διαδίκτυο ως πεδίο, όπου με κατάλληλες ρυθμίσεις, αλλάζουν οι δυναμικές και ο προσανατολισμός των χρηστών σε επιθυμητές κατευθύνσεις. Δεν λαμβάνεται όμως υπόψη η κουλτούρα του χρήστη που για το ΙΚ δεν είναι «ανώνυμη». Η τρομοκρατία πλέον, χάνει το δημόσιο και πολιτικό της χαρακτήρα και είναι πλέον προσωπική.

Το ΙΚ κατάφερε να συνδυάσει την εδαφική επέκταση με την κατάκτηση του κυβερνοχώρου. Ενώ η ήττα στο έδαφος ήταν διαφαινόμενη, το «έδαφος» στον Κυβερνοχώρο διατηρείται. Οι επιχειρήσεις επιρροής συνεχίζονται, με το ΙΚ να υπόσχεται νέα χτυπήματα στην Ευρώπη. Η διαδικτυακή στρατολόγηση, δεν αφορά προσδιορισμένο γεωγραφικά κάλεσμα μαχητών. Το μήνυμα είναι οικουμενικό και ταυτόχρονα προσωπικό. Φαινόμενα τύπου «μοναχικών λύκων» που εντάσσονται σε

---

<sup>78</sup> Η εφαρμογή «The Dawn of Glad Tidings» αναπτύχθηκε από το ΙΚ και επέτρεπε τη χρήση του Twitter παρά τις προσπάθειες των διαχειριστών του να αποκλείσουν τους αντίστοιχους λογαριασμούς (Marks, 2014).

εκείνες τις ψυχολογικές περιπτώσεις με σαφέστατες παθολογικές ενδείξεις, δεν αναμένεται να απαλειφθούν. Το ΙΚ έχει μπροστά του ένα σχεδόν ελεύθερο πεδίο διαδικτυακής δράσης, διατηρώντας ταυτόχρονα ισχυρά φορτία του πληροφοριακού του πυλώνα.

## **Κεφάλαιο 5 : Γεωστρατηγικές και Γεωπολιτικές Διεθνών και Περιφερειακών Δρώντων σε Σχέση με το Ισλαμικό Κράτος**

### **5.1 Γεωστρατηγική και Γεωπολιτική των Η.Π.Α.**

Η άνοδος και η επέλαση του ΙΚ σίγουρα παρουσιάζει κάποια σχέση και έναν βαθμό εξάρτησης με τις γεωστρατηγικές και γεωπολιτικές επιδιώξεις των ισχυρών δρώντων του διεθνούς συστήματος στην Κεντρική Μέση Ανατολή. Η έξοδος των ΗΠΑ από το διπολικό σύστημα του ψυχρού πολέμου, σηματοδότησε και την ανακήρυξή τους σε μοναδική παγκόσμια στρατιωτική υπερδύναμη. Αυτό δεν συνεπαγόταν βέβαια την απαγόρευση σε άλλους «υποψήφιους μνηστήρες», της διεκδίκησης αυτής της πρωτοκαθεδρίας. Οι ΗΠΑ έθεσαν έναν ΑΝΣΚ τον οποίο θα τον υλοποιούσαν σε δύο φάσεις.

Στην πρώτη φάση έπρεπε να διατηρήσουν την ισχύ που είχαν αποκτήσει ενώ στην δεύτερη φάση έπρεπε να την αυξήσουν εις βάρος των ανταγωνιστών τους (Mearsheimer J. J., 2006). Προκειμένου να πετύχουν τους στόχους τους, εφήρμοσαν την πολιτική «ανασχέσεως» της Ρωσίας, η οποία επεδίωκε την διατήρηση της δυνατότητας πολιτικού επηρεασμού του Μεσογειακού περιβάλλοντος και ειδικά της Ν/Α Μεσογείου (Μάξης, Οι νέοι μοχλοί εξελίξεων στη Μέση Ανατολή, 2012). Επίσης, έπρεπε και πρέπει, να αντιμετωπίσουν την άνοδο της Κίνας<sup>79</sup>, η οποία αποτελεί ισχυρή οικονομική δύναμη και επιδιώκει την περιφερειακή ηγεμονία στην Β/Α και Ν/Α Ασία (Klieman, 2015).

Οι ΗΠΑ επιδιώκοντας να αποκαταστήσουν το κύρος τους, το οποίο είχε δεχθεί πολύ ισχυρό χτύπημα μετά την 11<sup>η</sup> Σεπτεμβρίου, εισέβαλλαν στο Ιράκ<sup>80</sup> το 2003 (Λίτσας, 2010). Η κατοχική συνθήκη που ακολούθησε την εισβολή, στιγμάτισε το μουσουλμανικό στοιχείο. Για τις ΗΠΑ η επιβίωση του κράτους του Ισραήλ στο Γεωγραφικό διαμέρισμα της Μέσης Ανατολής, το οποίο την περίοδο του ψυχρού πολέμου αποτελούσε τον πολιτικό και στρατιωτικό βραχίονα των συμφερόντων των ΗΠΑ στη Μέση Ανατολή, έχει τεθεί ως πρωταρχικός αντικειμενικός σκοπός της εξωτερικής πολιτικής των ΗΠΑ. Οι γεωστρατηγικές επιλογές των ΗΠΑ και Ισραήλ

---

<sup>79</sup> Ο ακολουθούμενος πολιτικός σχεδιασμός των ΗΠΑ επιβεβαιώνεται από τον Zbigniew Brzezinski. Το 2012 τονίζει ότι οι ΗΠΑ έχουν υποχρέωση να επεκτείνουν τη Δύση και τις αρχές της δημοκρατίας και να διατηρήσουν την ισορροπία με τις Ανατολικές δυνάμεις. Ουσιαστικά προτείνει έναν νέο ψυχρό πόλεμο, με αντίπαλο αυτή τη φορά την Κίνα (Brzezinski, 2012).

<sup>80</sup> Η προσπάθεια νομιμοποίησης της εισβολής των ΗΠΑ στηρίχθηκε στο πλαίσιο που όρισε το δόγμα του «Άξονος του Κακού» όπως αυτό περιγραφόταν στην μελέτη του Λ. Οίκου «Tehran, Baghdad & Damascus : The New Axis Pact» (Bodansky & Forrest, 1992)

παρουσιάζουν μία κοινή βάση προσδιορισμού. Αυτή η κοινή βάση είναι η εκτίμηση του Ισραήλ για οτιδήποτε αποτελεί απειλή για τα γεωπολιτικά του συμφέροντα. Ο Μερσχάιμερ (Mearsheimer) επισημαίνει την αντιστροφή της αρχικής σχέσης. Οι ΗΠΑ πλέον δρουν στη Μέση Ανατολή με τρόπους ενεργείας των οποίων τα αποτελέσματα, οδηγούν στο συμπέρασμα ότι παραβλέπουν ή μεταβάλλουν τα γεωπολιτικά τους συμφέροντα προς όφελος των στρατηγικών επιδιώξεων του Ισραήλ (Mearsheimer & Walt, *The Israel Lobby and U.S. Foreign Policy*, 2006).

Έχουν επιλέξει ως κυρίαρχη στρατηγική, αυτή του «Offshore Balancing». Ουσιαστικά χρησιμοποιούν τους φιλικά προσκείμενους περιφερειακούς δρώντες, προκειμένου να ελέγξουν και να εξισορροπήσουν τους πιθανούς ανταγωνιστές τους (Mearsheimer & Walt, *The Case for Offshore Balancing*, 2016). Στο πλαίσιο αυτής της στρατηγικής ο πρόεδρος Ομπάμα (Obama), επιδίωκε πολυμερείς παρεμβάσεις, σε αντίθεση με την υπουργό εξωτερικών Χίλαρι Κλίντον (Hilary Clinton), η οποία υποστήριζε παράλληλα και τις μονομερείς στρατιωτικές ενέργειες (Stacey, 2016). Στο πλαίσιο αυτής της φιλοσοφίας οδηγήθηκαν σε δύο εμμονές με πολύ δυσμενή εξέλιξη και στις δύο περιπτώσεις.

Η πρώτη εμμονή αφορούσε στην ανάσχεση της Ρωσικής επιρροής. Σε συνδυασμό με την επιδίωξη εξασφάλισης και ελέγχου των ενεργειακών διαδρόμων από την Ευρασία και τον Περσικό κόλπο προς την Ευρώπη και την Μεσόγειο αντίστοιχα, οδηγηθήκαμε στον εμφύλιο πόλεμο στην Ουκρανία. Η δεύτερη αφορούσε στον εκδημοκρατισμό των Αραβικών κρατών με όχημα την Αραβική «Άνοιξη», της οποίας κατάληξη ήταν ο Συριακός Εμφύλιος.

Από ενάρξεως του εμφυλίου, είχαν στοχοποιήσει πολιτικά την κυβέρνηση Άσαντ και τη σιιτική Χεζμπολάχ (Hizbollah). Η Χεζμπολάχ δρα στο Λίβανο<sup>81</sup> και το Ιράν<sup>82</sup> μέσω των σιιτικών πολιτοφυλακών, υποστηρίζει το καθεστώς και αποτελεί τον αιώνιο αντίπαλο του Ισραήλ. Την περίοδο 2011-2013, οι ΗΠΑ προσπάθησαν να φέρουν το θέμα ανατροπής του Συριακού καθεστώτος στο Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ. Η προσπάθειά τους απέτυχε λόγω της δυναμικής και σταθερής αντίδρασης της Ρωσίας. Αυτό τις οδήγησε στην εξέταση στρατηγικών επιλογών που θα τους

---

<sup>81</sup> Το 2006 το Ισραήλ με τη Hizbollah του Λιβάνου οδηγήθηκαν σε ένοπλη σύρραξη. Η Hezbollah επέδειξε ισχυρή στρατιωτική ισχύ, με αποτέλεσμα η σύρραξη να παρουσιάζει χαρακτηριστικά συμβατικής σύγκρουσης.

<sup>82</sup> Το Ιράν ακολουθώντας μια στρατηγική επέκτασης της στρατιωτικής του παρουσίας και υπό την ανοχή της κυβέρνησης Μαλίκι (Maliki) στο Ιράκ, κατόρθωσε να εδραιώσει τις σιιτικές πολιτοφυλακές σε μία ζώνη που εκτείνονταν από τα ΒΔ σύνορα του Ιράκ μέχρι και τις ακτές της ΝΑ Μεσογείου.

οδηγούσαν στην επίτευξη του τελικού ΑΝΣΚ με το μικρότερο κόστος όμως. Μέσω μιας απλοϊκής θα λέγαμε συλλογιστικής διαδικασίας, αντιστρόφως ανάλογης του μεγέθους της εξωτερικής πολιτικής των ΗΠΑ, παραβλέποντας συγχρόνως το γεγονός του ορατού κινδύνου ανάδειξης ισλαμιστικών στοιχείων και κυρίως της Αλ Νούσρα<sup>83</sup>, αποφασίζεται ο εξοπλισμός των αντιπολιτευόμενων ομάδων της Συρίας με αμερικανικό υλικό.

Ο Ομπάμα πίστεψε, λανθασμένα όπως αποδείχθηκε, ότι ο εξοπλισμός<sup>84</sup> των αντικαθεστωτικών ομάδων, θα αναδείξει ένα μετριοπαθές αντιπολιτευόμενο κύμα που θα οδηγήσει στην ανατροπή του καθεστώτος (Brands & Feaver, 2017). Η Ευρώπη από την άλλη, ασκεί και αυτή με την σειρά της μία έντονη ρητορική κατά του καθεστώτος Άσαντ.

Γίνεται λοιπόν μία έντονη προσπάθεια, συντονισμένη ή μη δεν έχει σημασία, προκειμένου να νομιμοποιηθεί η επικείμενη ανατροπή. Επιστρατεύονται ειδικοί όλων των κατηγοριών, στρατηγικοί αναλυτές, πολιτικοί, διεθνολόγοι και με όχημα τα μέσα ενημέρωσης, παρουσιάζονται οι νέοι μαχητές της ελευθερίας και της δημοκρατίας, σύμφωνα με τα δυτικά πρότυπα πάντα. Η ανάγνωση του Συριακού εμφυλίου, με την έγκριση ή ανοχή των «ειδικών» γίνεται εσφαλμένα.

Το αποτέλεσμα αυτής της εσφαλμένης ανάγνωσης ήταν η μεγάλη καθυστέρηση στην αναγνώριση των πραγματικών προθέσεων του ΙΚ. Εκείνη την περίοδο το ΙΚ συμμετείχε στον Συριακό εμφύλιο, με το μέρος της Συριακής αντιπολίτευσης που υποστηριζόταν από τις ΗΠΑ.

Το ΙΚ όμως είχε διαφορετική και ρεαλιστικότερη προσέγγιση της πραγματικότητας του Συριακού εμφυλίου. Το καθεστώς της Συρίας δεν αποτελούσε για το ΙΚ άμεση προτεραιότητα. Αντιθέτως χρησιμοποίησε την επικρατούσα κατάσταση στην Συρία ως «προπέτασμα καπνού» προκειμένου να υλοποιήσει τους δικούς του ΑΝΣΚ. Κατάφερε έτσι να ενισχύσει την στρατιωτική του δυναμική και προσεταιρίστηκε όλες τις μετριοπαθείς αντιπολιτευόμενες ομάδες προσπορίζοντας τα μέσα και υλικά τους.

Όλες οι εκτιμήσεις της Αμερικανικής κυβέρνησης, μέχρι και την κατάληψη της Μοσούλης το 2014, χαρακτηρίζονταν από μετριοπάθεια. Οι εκτιμήσεις αυτές δεν

---

<sup>83</sup> Παράρτημα της Αλ Κάιντα στη Συρία.

<sup>84</sup> Εκτιμάται ότι η Αμερικανική Κυβέρνηση γνώριζε ότι η στρατιωτική βοήθεια έφτανε στα χέρια τζιχαχτιστικών ομάδων, με μέριμνα της Σαουδικής Αραβίας, του Κατάρ, της Τουρκίας και των Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων (Cockburn, 2016).

είχαν δώσει την πρέπουσα σημασία ή είχαν αγνοήσει εντελώς, την βαρύτητα της διάπραξης εθνικών εκκαθαρίσεων ολόκληρων πληθυσμιακών ομάδων σε Συρία και Ιράκ.

Οι Αμερικανοί όπως αποδείχθηκε, όχι απλώς έσφαλαν στην εκτίμησή τους, αλλά ακολούθησαν ατραπούς σκέψης οι οποίες τους απομάκρυναν από την δυνατότητα λύσεως του προβλήματος εν τη γενέσει του. Η σκέψη τους παρουσίαζε δύο πολύ βασικές εσφαλμένες παραμέτρους.

Η πρώτη παράμετρος αφορούσε στις διαστάσεις που θα μπορούσε να λάβει το ζήτημα του ΙΚ. Οι Αμερικάνοι θεωρούσαν ότι επρόκειτο για ένα εσωτερικό ζήτημα του Ιράκ.

Η δεύτερη παράμετρος αφορούσε στον βαθμό επικινδυνότητας και απειλής που παρουσίαζε το ζήτημα του ΙΚ για τις ΗΠΑ. Ο πρόεδρος Ομπάμα θεωρούσε ότι το ΙΚ δεν αποτελούσε απειλή για τις ΗΠΑ<sup>85</sup>. Οι ΗΠΑ είχαν την δυνατότητα με αεροπορικούς βομβαρδισμούς, να προλάβουν την επέλαση του ΙΚ. Προτίμησαν όμως να μην το κάνουν. Αυτή τους η στάση, ήταν απόρροια της επιλογής τους να μην ενισχύσουν την κυβέρνηση του Ιράκ, καθώς πίστευαν ότι προωθεί τη σιιτική ατζέντα (Brands & Feaver, 2017).

Είναι γεγονός ότι οι ΗΠΑ μέχρι και την τελευταία στιγμή, πριν την ανάληψη της στρατιωτικής τους δράσεως, πίστευαν ότι το ΙΚ εξυπηρετούσε τις στρατηγικές τους επιδιώξεις στη Συρία. Έπρεπε να ανακηρυχθεί το Χαλιφάτο, να αυξηθεί το φορτίο της στρατιωτικής του ισχύος με τα ανάλογα αποτελέσματα των χερσαίων επιχειρήσεων, να διεξάγει μία σειρά τρομοκρατικών επιθέσεων, να ανεμίσουν οι μαύρες σημαίες από το Μάγκρεμπ μέχρι την Ινδονησία και να εκτοξευθούν ευθείες απειλές κατά των μοναρχιών του Κόλπου και των συμμάχων των ΗΠΑ, για να αντιληφθούν τις πραγματικές του προθέσεις.

Επρόκειτο για έναν άκρως επικίνδυνο δράντα, έναν «τρομοκράτη» ο οποίος διακατεχόταν από μία επαναστατική θεώρηση εμποτισμένη με εξτρεμιστικά και εσχατολογικά θεολογικά στοιχεία, ο οποίος απέκλειε την οποιαδήποτε δυνατότητα πολιτικής επικοινωνίας στο μέλλον με τον οποιονδήποτε. Οι ΗΠΑ αναγκαστικά πλέον, έπρεπε να εγκαταλείψουν την παθητική τους στάση και να έρθουν αντιμέτωποι με το

---

<sup>85</sup> Συνέντευξη του Προέδρου Ομπάμα στην εκπομπή «60 minutes» του Αμερικανικού δικτύου CBS στις 28 Σεπτεμβρίου 2014 (Obama, 2014).

ΙΚ. Ο μόνος τρόπος που θα είχε αποτέλεσμα στην φάση εξέλιξης που βρισκόταν το ΙΚ, ήταν η ανάληψη στρατιωτικής δράσης.

Το καλοκαίρι του 2014, ξεκινούν οι πρώτοι αεροπορικοί βομβαρδισμοί<sup>86</sup> της συγκροτηθείσας πολυεθνικής δύναμης για την αντιμετώπιση του ΙΚ. Επρόκειτο για έναν συνασπισμό εξήντα έξι (66) κρατών υπό την ηγεσία των ΗΠΑ. Σε αυτό τον συνασπισμό συμμετέχουν και Ευρωπαϊκές χώρες οι οποίες παραδοσιακά συντάσσονταν με τις γεωπολιτικές αντιλήψεις των ΗΠΑ. Οι ΗΠΑ επιλέγουν τη στρατηγική του «Light Rollback» η οποία εφαρμόζεται πάνω σε δύο βασικούς άξονες.

Ο πρώτος άξονας είναι η δυναμική εμπλοκή του αεροπορικού όπλου και ο δεύτερος άξονας είναι η χρήση ειδικών δυνάμεων στο έδαφος, οι οποίες θα επιχειρούν ταυτόχρονα με τις φίλια προσκείμενες δυνάμεις (Jones, και συν., 2017). Οι ΗΠΑ αποφεύγουν την εμπλοκή μεγάλου όγκου χερσαίων δυνάμεων προκειμένου να περιοριστούν οι απώλειες σε προσωπικό και να ελαχιστοποιηθεί το πολιτικό και οικονομικό κόστος που επιφέρουν οι πολεμικές επιχειρήσεις.

Στον αγώνα τους αυτό οι ΗΠΑ βρήκαν συμπαραστάτες τους Κούρδους του Βόρειου Ιράκ και της Βορειοανατολικής Συρίας. Οι Κούρδοι μαχόμενοι για την ίδια τους την επιβίωση δέχθηκαν να αποτελέσουν τον χερσαίο βραχίονα της πολυεθνικής δύναμης κατά του ΙΚ.

Μετά τις τελευταίες αμερικανικές εκλογές το 2016, οι στρατιωτικές επιχειρήσεις των ΗΠΑ και των Κούρδων εντατικοποιήθηκαν. Ακόμα και σήμερα όμως η στάση που τήρησαν οι ΗΠΑ απέναντι στο ΙΚ δέχεται πολλές αρνητικές κριτικές και είναι αμφιλεγόμενη<sup>87</sup>. Συνοψίζοντας τις κριτικές, όλων των ειδών, που ασκήθηκαν στην κυβέρνηση Ομπάμα μπορούμε να καταλήξουμε σε δύο βασικά συμπεράσματα.

Το πρώτο είναι ότι οι ΗΠΑ καθυστέρησαν την έναρξη των επιχειρήσεων, δηλαδή των αεροπορικών προσβολών. Το δεύτερο είναι ότι ο πρόεδρος Obama δεν επέδειξε την απαραίτητη αποφασιστικότητα για την έγκαιρη ανατροπή του καθεστώτος Άσαντ. Αν το καθεστώς Άσαντ είχε ανατραπεί εγκαίρως, δεν θα ήταν δυνατή η ενδυνάμωση του ΙΚ.

---

<sup>86</sup> Επιχείρηση Operation Inherent Resolve – OIR, η οποία εκτελέστηκε από την CENTCOM με έδρα το Κατάρ (USA).

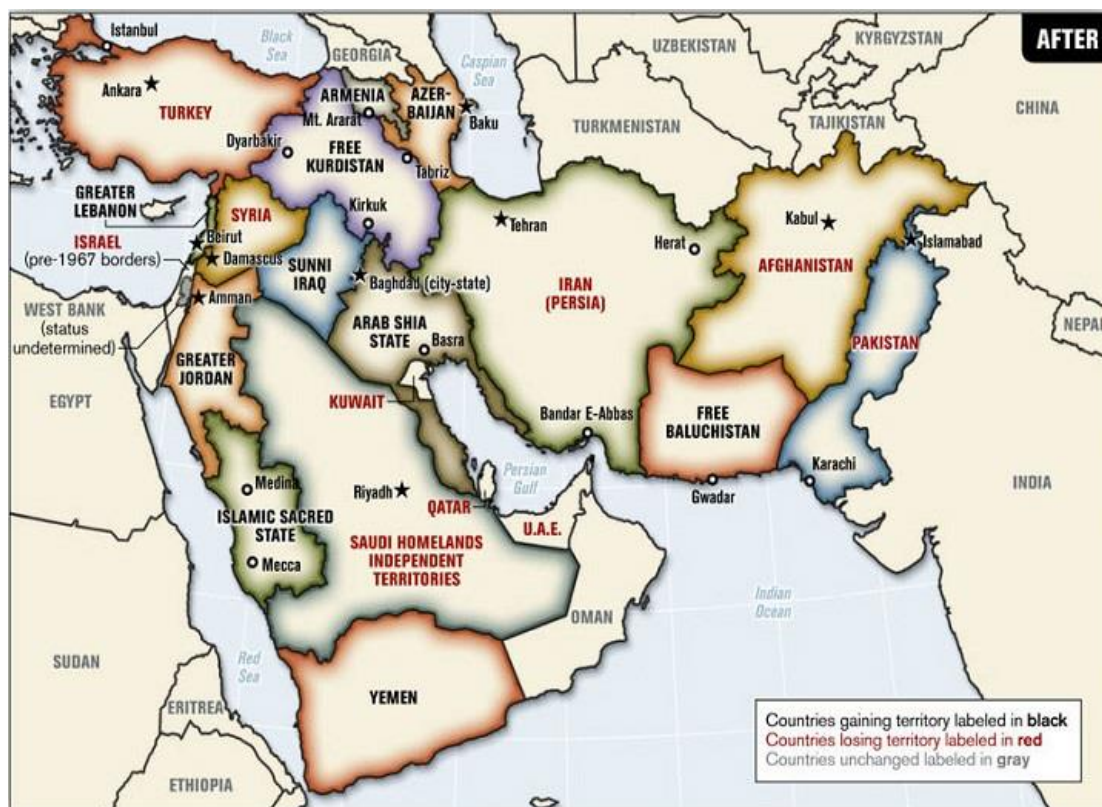
<sup>87</sup> Στις 13 Νοεμβρίου 2017 δημοσίευμα του βρετανικού δικτύου BBC, παρουσιάζει δημοσιογραφική έρευνα σύμφωνα με την οποία Αμερικανικές και Βρετανικές δυνάμεις στη Ράκκα σε συνεργασία με Κούρδους του YPG, διαπραγματεύτηκαν τη διαφυγή από την πολύπαθη πόλη εκατοντάδων ξένων μαχητών και μέλη των οικογενειών τους με πιθανή κατεύθυνση ακόμη και την Τουρκία ή την έρημο του Δυτικού Ιράκ. Την ίδια στιγμή που Ευρωπαϊκά Κράτη διεξάγουν εκστρατεία εντοπισμού, ταυτοποίησης και περιορισμού Ευρωπαίων πολιτών που εισήλθαν στις τάξεις του ΙΚ (Sommerville & Dalati, 2017)

Ακόμη και τώρα που γράφεται αυτή η εργασία, είναι αμφίβολο κατά πόσο αναγιγνώσκεται σωστά ο σαλαφιστικός τζιχαντισμός, καθώς το πρίσμα προσεγγίσεως του Ισλάμ αποδεικνύεται επιδερμικό, αφού οι μέχρι τώρα αναλύσεις δεν κατάφεραν να προβλέψουν και να προλάβουν καταστάσεις πριν αυτές εξελιχθούν σε λαίλαπα.

Το γεωστρατηγικό αποτύπωμα των Αμερικάνικων γεωπολιτικών επιδιώξεων των ΗΠΑ αποκαλύφθηκε σε έναν χάρτη, που δημοσιεύθηκε στο Armed Forces Journal τον Ιούνιο του 2006, σε κείμενο με τίτλο, «Blood Borders : How a better Middle East would look». Συγγραφέας αυτού ο συνταγματάρχης Ράλφ Πήτερς (Peters, 2006), ο οποίος είχε υπηρετήσει στην US National War Academy (Γράφημα 5.1) Στο άρθρο του προτείνει τον επανασχεδιασμό των συνόρων της Μέσης Ανατολής.

Ιδιαίτερως ενδιαφέρουσα είναι και μία πιο πρόσφατη παρέμβαση, αυτή της Αμερικανίδας δημοσιογράφου Robin Wright, η οποία το 2013 στους κυριακάτικους Times της Νέας Υόρκης, δημοσίευσε ένα χάρτη συνοδευόμενο με ένα επεξηγηματικό και αναλυτικό κείμενο με τον αξιοσημείωτο, με προβοκατόρικά στοιχεία, τίτλο: «Πώς 5 χώρες στη Μέση Ανατολή μπορεί να γίνουν 14» (βλ. Γράφημα 5.2) (Wright, 2013).

**Γράφημα 5.1 : Μία νέα Μέση Ανατολή**



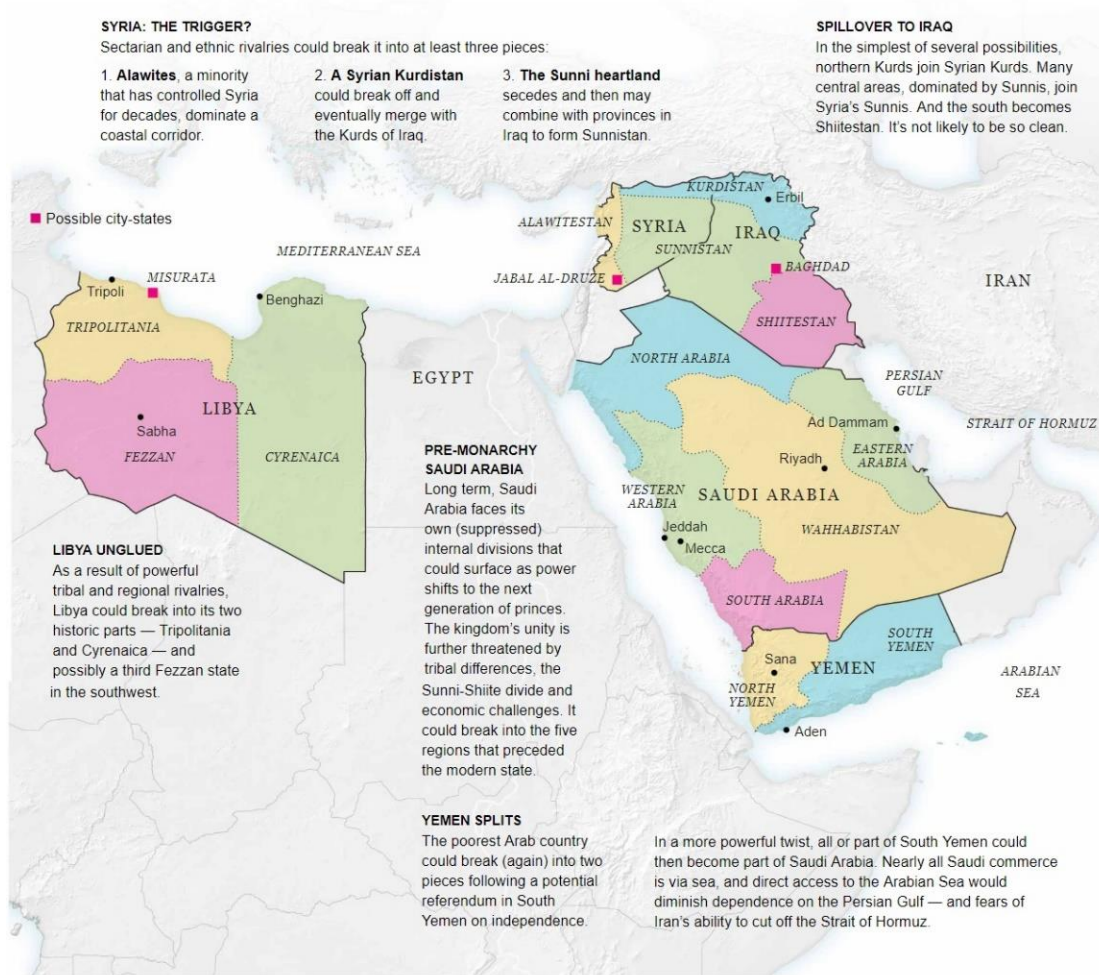
Πηγή : Αναδημοσίευση από : <https://brilliantmaps.com/new-middle-east/>



## Γράφημα 5.2 : Πως 5 χώρες στη Μέση Ανατολή μπορούν να γίνουν 14

### How 5 Countries Could Become 14

Slowly, the map of the Middle East could be redrawn. An analysis by Robin Wright. [Related Article »](#)



By THE NEW YORK TIMES

Πηγή : Αναδημοσίευση από «The New York Times Sunday Review / The opinion Pages», 28

Σεπ 2013

## 5.2 Γεωστρατηγική και Γεωπολιτική της Ρωσίας

Μία από τις πάγιες πολιτικές της Ρωσικής κυβέρνησης είναι η εξασφάλιση της σταθερότητας σε αυτό που οι Ρώσοι ονομάζουν εγγύς εξωτερικό (Near abroad). Οι ΗΠΑ πάντα θεωρούσαν ότι αυτή η κατεύθυνση πολιτικής, ταυτίζεται σε αρκετές περιπτώσεις με την προσπάθεια επιβολής της βούλησης της εκάστοτε ρωσικής κυβέρνησης (Kissinger, 1994). Όλοι οι στόχοι της υψηλής στρατηγικής της Ρωσίας έχουν ένα κοινό χαρακτηριστικό και προσανατολισμό. Η πλειοψηφία των στόχων

οδηγεί στην εκ νέου ανάδειξη της Ρωσίας, ως μεγάλης δύναμης που θα δύναται να ανταγωνιστεί τις ΗΠΑ. Η αντιπαράθεση με τις ΗΠΑ, με τις εξάρσεις και υφέσεις ανάλογα την χρονική περίοδο, προσδίδει κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά στην εσωτερική και εξωτερική πολιτική της Ρωσίας.

Καταρχάς αυξάνεται η εσωτερική νομιμοποίηση και η στήριξη των επιλογών της κυβέρνησης ενώ παράλληλα μειώνεται η επιρροή ξένων παραγόντων στο εσωτερικό του κράτους. Στο πεδίο της εξωτερικής πολιτικής, αυξάνονται οι συνεργασίες με διεθνείς δρώντες οι οποίες παρουσιάζουν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά. Το πρώτο χαρακτηριστικό, απαραίτητο ούτως ή άλλως για μία συνεργασία, είναι η σύγκλιση συμφερόντων ενώ το δεύτερο χαρακτηριστικό είναι η προσέγγιση και η στήριξη παλαιών και παραδοσιακών συμμάχων από την εποχή της Σοβιετικής Ενώσεως (Kagan, 2016).

Όλα τα παραπάνω συνδυάζονται και αποτυπώνονται στη ρωσική εθνική στρατηγική και στρατιωτικό δόγμα του 2015. Αποκωδικοποιώντας τα διαπιστώνουμε ότι η Ρωσία έχει εξισώσει την επιβίωση του Ρωσικού κράτους με την επιβίωση της κυβερνήσεως Πούτιν (Russian Federation, 2015). Οι ΗΠΑ καθορίζονται ως η κυριότερη απειλή για την ασφάλεια της Ρωσίας, όπως και η διεύρυνση της ΕΕ και του NATO σε κράτη που ήταν στη σφαίρα επιρροής της παλαιάς Σοβιετικής Ένωσης. Το στρατιωτικό δόγμα<sup>88</sup> παρουσιάζεται ως μια καινοτόμα προσέγγιση διεξαγωγής του πολέμου όπου συνδυάζονται συμβατικές με μη συμβατικές μορφές πολέμου και άλλες πτυχές της εθνικής ισχύος, προς αντιμετώπιση απειλών σε περιβάλλον περιορισμένων οικονομικών πόρων (Giles, 2016).

Το 2015 εξαιτίας σημαντικών γεγονότων που έλαβαν χώρα στο διεθνές προσκήνιο, η Ρωσία αποφάσισε να ορθώσει το ανάστημά της και να δηλώσει την παρουσία της προκειμένου να υπερασπιστεί τα δικά της στρατηγικά συμφέροντα στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο. Τα γεγονότα αυτά ήταν η βίαιη αλλαγή του καθεστώτος στη Λιβύη, η ουκρανική κρίση που διαγνώστηκε ως άμεση προσπάθεια των ΗΠΑ και της ΕΕ και να περιορίσουν γεωπολιτικά τη Ρωσία, η επέκταση του φαινομένου της

---

<sup>88</sup> Το στρατιωτικό στρατηγικό δόγμα υπό την επιμέλεια του Ρώσου Αρχηγού των Ενόπλων Δυνάμεων Valery Gerasimov, εκδόθηκε το 2014 και οδήγησε στον ριζικό ανασχηματισμό των Ρωσικών Ενόπλων Δυνάμεων με μία ευέλικτη αλυσίδα δυνάμεων τριών επιπέδων. Οι απειλές προσδιορίζονται ως έμμεσες και ασύμμετρες, ενώ εγκαταλείπεται η προσέγγιση των απειλών με βάση την άμεση προβολή της στρατιωτικής ισχύος των αντιπάλων. Σημαντικό μέρος στην ανάγνωση των απειλών, κατέχουν οι πολιτικές δράσεις οι οποίες δημιουργούν τετελεσμένα πολιτικά αποτελέσματα και οι οποίες πρέπει να αντιμετωπιστούν εν τη γενέσει τους (McKew, 2017).

Αραβικής «Ανοιξέως» στη Συρία, αλλά και οι ανακαλύψεις ενεργειακών κοιτασμάτων σε ολόκληρη τη Λεκάνη της Λεβαντίνης<sup>89</sup>.

Η Ρωσία θεωρεί την Συριακή κυβέρνηση ως τον μοναδικό αξιόπιστο σύμμαχο στη Μέση Ανατολή. Από το 2011 την υποστηρίζει σθεναρά και κατάφερε να αναγνωρίσει και να αποτρέψει όλες τις μεθοδεύσεις των ΗΠΑ προκειμένου η ανατροπή του καθεστώτος Άσαντ να εξεταστεί από το Συμβούλιο Ασφαλείας.

Όταν η κατάρρευση ήταν προ των πυλών του καθεστώτος, απέστειλε δυνάμεις για την υποστήριξη των επιχειρήσεων. Ανησυχητικό στοιχείο αποτέλεσε η ένταξη στο Ισλαμικό Κράτος, 2.500 τσετσένων μαχητών και 7000 τζιχαντιστών από τις πρώην Σοβιετικές Δημοκρατίες. Ο συνδυασμός μετακίνησης δυνάμεων στα ανατολικά παράλια της Συρίας, η οποία είχε μία εσωτερική νομιμοποίηση ως Θείο θέλημα (Deus Vult), με την προηγούμενη προσάρτηση της Κριμαίας, παρουσιάστηκε από την Ρωσία ως μακρόχρονη επιδίωξή της να περικυκλώσει την πάλαι ποτέ Οθωμανική Αυτοκρατορία (Jenkins, 2015).

Σε επιχειρησιακό επίπεδο η Ρωσία χρησιμοποίησε μια διακλαδική δύναμη<sup>90</sup> στην οποία είχε τεθεί ως επιχειρησιακό ΑΝΣΚ, η επανάκτηση από το Συριακό Στρατό του όσο δυνατόν μεγαλύτερου μέρους των εδαφών που είχε απωλέσει. Οι αρχικές επιθέσεις εκτοξεύονταν κατά των λεγόμενων αντικαθεστωτικών δυνάμεων (Army of Conquest-Free Syrian Army). Στις επιχειρήσεις αυτές οι Ρώσοι είχαν την υποστήριξη και συνέργεια Ιρανικών δυνάμεων και τμημάτων της Χεζμπολάχ (Kofman, 2015).

Οι Ρώσοι αντιλήφθηκαν γρήγορα ότι η δυναμική του ΙΚ αυξανόταν. Αυτό συνεπαγόταν ταχύτατες αντιδράσεις από τη μεριά τους προκειμένου να περιοριστεί το ΙΚ σε τέτοιο σημείο ώστε να μην αποτελεί απειλή για το Συριακό καθεστώς. Η έκταση των αεροπορικών επιχειρήσεων και η φύση των στόχων απαιτούσε έναν ελάχιστο συντονισμό με την επιχείρηση ΟΙΡ των ΗΠΑ, παρόλες τις διαφωνίες, ο οποίος και προφανώς υπήρξε. Η Ρωσία τον Δεκέμβριο του 2017 επιτυγχάνει τους αντικειμενικούς σκοπούς της ένοπλης εμπλοκής της. Ανακοινώνει την επιτυχία των επιχειρήσεων και την παράλληλα αποσύρει το μεγαλύτερο μέρος των δυνάμεων της. Τέλος, οι

---

<sup>89</sup> Το Αμερικανικό Ινστιτούτο Γεωλογικών Ερευνών, σε μελέτη που πραγματοποίησε το 2010, απεφάνθη (στο πλαίσιο της εκτίμησης πάντα) ότι στην λεκάνη της Λεβαντίνης «κρύβονται» 1,7 δισεκατομμύρια βαρέλια από εκμεταλλεύσιμο πετρέλαιο και 122 τρισεκατομμύρια κυβικά πόδια από εκμεταλλεύσιμο φυσικό αέριο. Η έκταση της κοιλάδας είναι 83.000 τετραγωνικά χιλιόμετρα περίπου χώρο καλύψεως των Αποκλειστικών Οικονομικών Ζωνών πέντε χωρών. Οι χώρες αυτές είναι η Συρία, ο Λίβανος, το Ισραήλ, η Αιγύπτος και η Κύπρος (Στυλιανού, 2018).

<sup>90</sup> Η Διακλαδική Δύναμη περιλαμβάνει προσωπικό, υλικά και μέσα και από τους τρεις κλάδους των Ενόπλων Δυνάμεων (Στρατό, Ναυτικό και Αεροπορία).

συνομιλίες στο Σότσι (Sochi) την οδήγησαν στην εύρεση κοινού εδάφους με Τουρκία και Ιράν, για τη μετέπειτα στάση που θα κρατούσαν στο ζήτημα του Συριακού Εμφυλίου.

### **5.3 Γεωστρατηγική και Γεωπολιτική των Μουσουλμανικών Κρατών της Κεντρικής Μέσης Ανατολής**

#### **5.3.1 Ιράν**

Η Κεντρική Μέση Ανατολή παρουσιάζει δύο βασικά χαρακτηριστικά. Το πρώτο χαρακτηριστικό είναι η υψηλή θέση που καταλαμβάνει η Σαουδική Αραβία στην ιεραρχία του σουνητικού κλάδου. Το δεύτερο χαρακτηριστικό είναι η καινούρια στρατηγική, ως απόρροια των διεθνών εξελίξεων, που εφαρμόζει το Ιράν στο Λεβάντε. Το σιιτικό Ιράν επιδιώκει την επίτευξη και διατήρηση μιας ηγεμονικής θέσης στο Ιράκ, στη Συρία και το Λίβανο, προσπαθώντας να εκμεταλλευτεί τις συνθήκες που δημιουργήθηκαν όταν αποχώρησαν τα αμερικανικά στρατεύματα από το Ιράκ.

Η συγκυρία αυτή δημιούργησε μία ιστορική ευκαιρία για το Ιράν η οποία θα του επέτρεπε να ελέγχει, τους ενεργειακούς διαδρόμους, τα δίκτυα αγωγών από τον Περσικό Κόλπο προς την Νοτιοανατολική Μεσόγειο αλλά και τις εγκάρσιες διαδρομές που εξυπηρετούν το Ισραήλ και την Ιορδανία. Με αυτό τον τρόπο το Ιράν αποκτούσε δύο πολιτικά πλεονεκτήματα. Το πρώτο ήταν η αποφυγή των αρνητικών επιπτώσεων μίας ενδεχόμενης σύγκρουσης με τις ΗΠΑ στον περσικό κόλπο. Το δεύτερο η ευθεία αμφισβήτηση της Σαουδικής Αραβίας και των σουνιτών συμμάχων της (Ehud, 2017).

Στρατηγική επιδίωξη του Ιράν είναι η δημιουργία δύο διαδρόμων. Ένας βόρειος διάδρομος ο οποίος θα ξεκινάει από το Ιράν, θα συνεχίζει μέσω της σιιτικής πλειοψηφίας της επαρχίας Ντιγκάλα του Ιράκ, προς την επαρχία Κιρκούκ και τέλος θα συνδέεται με την Συρία, μέσω των ορεινών περιοχών Ταλ Αφάρ (Tal Afar) και Σιντζάρ (Sinjar) στα Συριακά κουρδικά εδάφη. Ο νότιος διάδρομος αντίστοιχα, θα διέρχεται από τις σιιτικές επαρχίες του Ιράκ, θα ενσωματώνει τον κύριο αυτοκινητόδρομο της ερήμου στην επαρχία Anbar και θα εισέρχεται στην ανατολική Συρία πριν φτάσει στη Δαμασκό<sup>91</sup>. Η ενίσχυση του καθεστώτος της Συρίας αποτελεί για το Ιράν αντικειμενικό

---

<sup>91</sup> Φορέας αυτής τη γεωστρατηγικής επιδίωξης διασύνδεσης του Ιράν με τη Μεσόγειο, είναι ο στρατηγός Qassem Soleimani, διοικητής της Δύναμης Quds, του Ιρανικού Ισλαμικού Σώματος Επαναστατικής Φρουράς (IRGC). Οι πολιτοφυλακές των αντιπροσώπων της Τεχεράνης είναι σε θέση να σχηματίσουν μια δύναμη που αριθμεί 150.000 έως 200.000 μαχητές, συμπεριλαμβανομένων 18.000 Αφγανών Σιτών, 3.000 έως 4.000 Πακιστανών Σιτών και μικρών παραστρατιωτικών ομάδων Χριστιανών και Δρούζων στην περιοχή του Λιβάνου (Black & Kamali, 2014).

σκοπό ζωτικής σημασίας. Το Ιράν απέδειξε έμπρακτα την υποστήριξή του στο καθεστώς Άσαντ αφού μόλις ξεκίνησε ο συριακός εμφύλιος αντιτάχθηκε στρατιωτικά σε όλες τις τζιχαντιστικές ομάδες και υποστήριξε τις επιχειρήσεις που έλαβαν χώρα εναντίον του ΙΚ.

### **5.3.2 Σαουδική Αραβία**

Στον αντίποδα, η Σαουδική Αραβία εμφανίζεται ως ο ηγεμόνας του σουνητικού Ισλάμ. Στο πλαίσιο του θρησκευτικού αφηγήματος του Ουαχαμπιτικού δόγματος, θεωρεί τον εαυτό της τον νέο θεματοφύλακα της σουνητικής ισλαμικής πίστης, παραγκωνίζοντας εντελώς την Αίγυπτο. Τα γεωστρατηγικά της συμφέροντα ταυτίζονται με αυτά των ΗΠΑ και του Ισραήλ και επιδιώκει την ανατροπή των σχεδίων του Ιράν για έλεγχο των ενεργειακών διαδρομών έως τη Μεσόγειο. Προέβη επίσης στην στρατιωτική ενίσχυση των ΗΠΑ και στην χρηματοδότηση σαλαφιστικών ένοπλων ομάδων στον συριακό εμφύλιο.

Άργησε όμως και εκείνη, όπως και οι ΗΠΑ, να αντιληφθεί με τη σειρά της την αναπτυσσόμενη δυναμική που παρουσίαζε το ΙΚ. Από το καλοκαίρι του 2014 το ΙΚ, αμφισβητούσε ευθέως το Σαουδαραβικό Οίκο των Σαούντ (Saud), κατηγορώντας τη Μοναρχία για αποστασία από το Ισλάμ, σύμφωνα με τους Τακφίρ<sup>92</sup>. Η απειλή ήταν σαφέστατη με δυνατότητες υλοποίησής αυτής αλλά το χειρότερο δεν ήταν αυτό. Ελλόχευε ο κίνδυνος το κύμα αυτό της αμφισβήτησης και απειλών, να συμπαρασύρει και άλλους αντιφρονούντες που δρούσαν εντός του Σαουδαραβικού κράτους. Η συμμετοχή στην ΟΙΡ ήταν μονόδρομος. Αποτελούσε την μοναδική επιλογή, για την Σαουδική Αραβία αλλά και τις υπόλοιπες μοναρχίες του κόλπου, η οποία φαινόταν ικανή να σταματήσει ή να περιορίσει την λαίλαπα του ΙΚ.

### **5.3.3 Κατάρ**

Ενδιαφέρον παρουσιάζει ο ρόλος του Κατάρ, το οποίο υποθάλπει τη Μουσουλμανική Αδελφότητα από το 2011 (Ulrichen 2014) ενώ ταυτόχρονα, επιδιώκει να ανταγωνισθεί τη Σαουδική Αραβία και να αποτελέσει το νέο μοχλό ισχύος για τον μουσουλμανικό

---

<sup>92</sup> Κύμα αφορισμών από τους Σαλαφιστές. Ο Σαλαφισμός, ο οποίος είναι αυστηρά σουνιτικός και πρεσβεύει την εξάγνιση του Ισλάμ από δυτικές επιρροές ή απόκλισεις από το πραγματικό Ισλάμ (Olidort, 2015). Πατέρας του τακφισμού θεωρείται ο αιγυπτιακής καταγωγής θεωρητικός του Ισλάμ Σαγίντ Κούτμπ. Πίστευε ότι οι μουσουλμάνοι έχουν απομακρυνθεί από το πραγματικό νόημα του Ισλάμ και ο μόνος τρόπος για να διορθωθεί αυτό είναι μέσω δραστικών και καταναγκαστικών επαναστάσεων (Φύλης, Πρόσφυγες, Ευρώπη, Ανασφάλεια, 2017).

κόσμο. Χρησιμοποίησε ως επιχειρησιακούς βραχίονες ακραίες ισλαμιστικές ομάδες και συνεργάστηκε με την Τουρκία, προκειμένου να ανατρέψει το καθεστώς Άσαντ αποσκοπώντας σε πολιτικά οφέλη, μέσω της πάγιας εμπλοκής του στο σύστημα της Ευρύτερης Μέσης Ανατολής (Μάζης, Οι νέοι μοχλοί εξελίξεων στη Μέση Ανατολή, 2012). Το Κατάρ, όπως ήδη έχουμε αναφέρει, δεν είχε άλλη επιλογή από το να συμμετέχει στην OIR. Αυτό βέβαια σε καμία περίπτωση δεν θα αποτελέσει εμπόδιο στο μέλλον για μία πιθανή προσέγγιση με τα απομεινάρια πλέον του ΙΚ, τα οποία θα χρησιμοποιήσει για την επίτευξη των πολιτικών του επιδιώξεων.

#### 5.3.4 Ισραήλ

Για το Ισραήλ είναι ζωτικής σημασίας ο γεωστρατηγικός και γεωπολιτικός αντικειμενικός σκοπός του απρόσκοπτου ελέγχου των ενεργειακών διαδρόμων. Ενεργειακοί διάδρομοι που θα στοιχίζονται σε δρώντες φίλα προσκείμενους στο Ισραήλ. Ένας άλλος στόχος του Ισραήλ είναι η ενεργειακή σύνδεση της Μοσούλης και του Κιρκούκ με την Χάιφα (βλ. Γράφημα 5.3) (Μάζης, Γεωστρατηγική ανάλυση της παρούσας συγκυρίας στη Ν/Α Μεσόγειο, 2004). Εάν δε, κατάφερνε το Ισραήλ να συνδέσει την ενεργειακή αυτή διαδρομή με τα κοιτάσματα στη Λεκάνη της Λεβαντίνης, τότε θα αναβαθμιζόταν ως ένας από τους σημαντικότερους, διεθνούς εμβελείας, στρατηγικός ενεργειακός συντελεστής<sup>93</sup>.

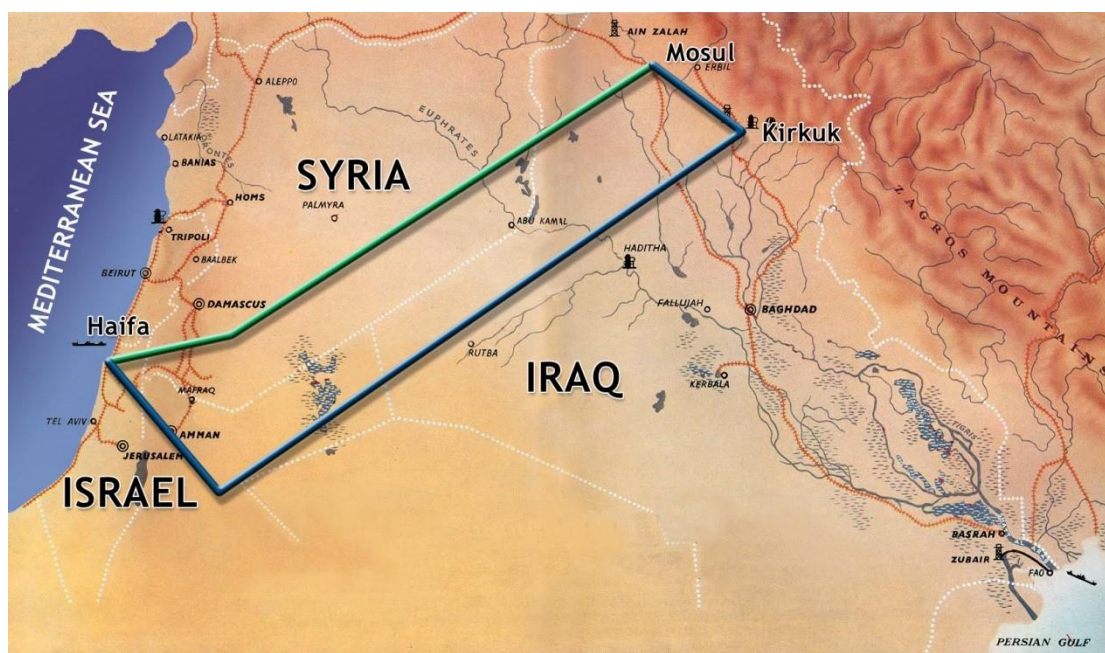
Η υλοποίηση αυτού του σχεδίου, θα μείωνε δραματικά την ενεργειακή εξάρτηση της ΕΕ από τη Ρωσία και τις αντίστοιχες ενεργειακές διαδρομές της Βορείου Ευρώπης. Αυτό βέβαια δεν θα άφηνε ανεπηρέαστες και τις ΗΠΑ, για τις οποίες το ρωσικό ποσοστό διανομής ενέργειας σε άλλες χώρες, είναι ζωτικής σημασίας. Υπό το πρίσμα αυτών των στρατηγικών στόχων του Ισραήλ και των συμμάχων του, διαφαίνεται απαραίτητη η ύπαρξη ενός χειραγωγίσιμου πολιτικά σουνητικού κράτους στο κέντρο των χωρών της Κεντρικής Μέσης Ανατολής. Ο τρόπος με τον οποίο εξελίχθηκαν τα γεγονότα και η ήττα του ΙΚ, ανέδειξαν έναν δρώντα σαφέστατα ενδυναμωμένο ο οποίος πιθανότατα θα μπορούσε να αναλάβει αυτό τον ρόλο. Δεν είναι άλλος από το Κουρδικό στοιχείο. Σε κάθε περίπτωση, η πιθανότητα σταθεροποίησης

---

<sup>93</sup> Αυτομάτως θα αναβαθμιζόταν η γεωπολιτική θέση και σημασία της Κύπρου και της Ελλάδας, οι οποίες πλέον θα συμμετείχαν ενεργά στην διανομή της ενέργειας και θα διαδραμάτιζαν βασικό ρόλο στην εγγύηση της ασφαλούς και ομαλούς λειτουργίας των νέων ενεργειακών διαδρόμων.

του ΙΚ στο κέντρο των χωρών της Κεντρικής Μέσης Ανατολής θα αποτελούσε άμεση απειλή για το Ισραήλ<sup>94</sup> και την Ιορδανία και θα προκαλούσε την αντίδρασή τους.

**Γράφημα 5.3 :** Σύνδεση Μοσούλης και Κιρκούκ με λιμάνι Χάιφας



*Πηγή : Αναδημοσίευση από «Γεωστρατηγική επιθεώρηση» Τεύχος 6 έτος 2004*

### 5.3.5 Τουρκία

Ένα από τους μεγαλύτερους φόβους, ο οποίος έχει μετατραπεί σε ακανθώδες πρόβλημα της τουρκικής εξωτερικής πολιτικής, είναι η δημιουργία ενός μεγάλου Κουρδιστάν. Συγκεκριμένα η Τουρκία φοβάται μία πιθανή κουρδική αυτονομία σε έναν γεωγραφικό χώρο όπου τέμνονται η Τουρκία, η Συρία και το Ιράκ (Κουλούρης, 2016). Μία τέτοια εξέλιξη, ως καταλύτης σε μία εκρηκτική αντίδραση, μπορεί να πυροδοτούσε μία σειρά αλυσιδωτών αντιδράσεων στο εσωτερικό της Τουρκίας, η οποία θα οδηγούσε σε μία «αφύπνιση» τους Κούρδους της Τουρκίας, καλλιεργώντας τους την επιθυμία συνένωσης με ομοεθνείς άλλων κρατών, ειδικά αν αυτά τα κράτη γειτνιάζουν.

<sup>94</sup> Τον Μάρτιο του 2016, το ΙΚ ανακοίνωσε πως το Παλαιστινιακό ζήτημα δεν αποτελεί άμεση προτεραιότητά του και αφορά κυρίως τους ίδιους τους Παλαιστίνιους. Η ανακοίνωσή του αυτή συνδυασμένη με τη στάση του στο Γκολάν σήμαινε ξεκάθαρα ότι το ΙΚ δεν επιθυμούσε μια απευθείας σύγκρουση με το Ισραήλ, την οποία και ανέβαλε για το μέλλον (Lieber, 2016).



Η Τουρκία είναι αδιαμφισβήτητο γεγονός ότι υποστήριξε, έστω και εμμέσως, όλα τα σουνιτικά ισλαμιστικά κινήματα, όπως το ΙΚ, το μέτωπο της Αλ-Νούσρα, και το Αχράρ αλ-Σαμ (Γρηγοριάδης, 2014). Από την άλλη, όπως ήδη έχουμε αναφέρει, οι Κούρδοι της Συρίας αποτέλεσαν τον χερσαίο επιχειρησιακό βραχίονα της ΟΙΡ, με αποτέλεσμα το PYD<sup>95</sup> να κερδίσει την εμπιστοσύνη των ΗΠΑ. Οι Κούρδοι της Συρίας ελέγχουν πάνω από το 14% των εδαφών της Συρίας, ενώ το 2012 το ποσοστό αυτό κυμαινόταν στο 9%.

Η Τουρκία επίσης επεδίωκε και επιδιώκει την δημιουργία μίας νεκρής ζώνης (Buffer Zone) ανάμεσα στο Κομπάνι<sup>96</sup> και στην Εφρίν<sup>97</sup>. Η νεκρή αυτή ζώνη θα αποτελέσει τροχοπέδη για τα σχέδια του PYD στη Βόρειο Συρία που είναι η σύνδεση τριών κουρδικών καντονιών, Αφρίν και Κομπάνι στην επαρχία του Χαλεπίου και Τζαζιρέ στην επαρχία Χασακέ. Η Τουρκία έστησε μία παγίδα της οποίας ουσιαστικά αποτέλεσε και το μοναδικό θύμα (Καλιτριμιτζής, 2017).

Η άρνησή της, τουλάχιστον στην αρχή, να καταδικάσει το ΙΚ, να συμμετέχει στις επιχειρήσεις εναντίον του, η παραχώρηση του εδάφους της προκειμένου να ανεφοδιάζεται το ΙΚ και να στρατολογεί μαχητές και τέλος η αδιαφορία της στο λαθρεμπόριο πετρελαιοειδών που διεξαγόταν στα σύνορά της και το οποίο αποτελούσε μία από τις σημαντικότερες πηγές εσόδων του ΙΚ, την οδήγησε σε μία διπλωματική απομόνωση, διεθνή κατακραυγή με τον κίνδυνο να ελλοχεύει της πυροδότησης ανάφλεξης του Κουρδικού ζητήματος εντός της επικράτειάς της.

Η Τουρκία συμμετείχε καθυστερημένα και με δυσπιστία στην ΟΙΡ, γεγονός που προκάλεσε μια σειρά τρομοκρατικών ενεργειών του ΙΚ στο έδαφός της. Ακολουθώντας μια ισλαμιστική ρητορική, υπέθαλπε τζιχαντιστικές ομάδες στη Συρία, με αποτέλεσμα το στρατηγικό της βάρος να μειώνεται δραματικά για το ΝΑΤΟ, την ΕΕ και τις γεωπολιτικές επιδιώξεις του Ισραήλ, για το οποίο στο πρόσφατο παρελθόν η Τουρκία λειτούργησε ως κράτος «θύμα» που ακούσια προς όφελος του Ισραήλ, ενεπλάκη στον Συριακό εμφύλιο.

---

<sup>95</sup> Συριακό Κουρδικό Κόμμα

<sup>96</sup> Πόλη της Βόρειας Συρίας

<sup>97</sup> Πόλη της Βορειοδυτικής Συρίας



## Κεφάλαιο 6 : Συμπεράσματα

### 6.1 Ο ρόλος του Ισλάμ στην διαμόρφωση της Γεωπολιτικής Συμπεριφοράς του Ισλαμικού Κράτους

Προσπαθώντας να ερμηνεύσουμε και να αποκωδικοποιήσουμε, υπό το πρίσμα ορθής και κριτικής σκέψης, το φαινόμενο της επέλασης του ΙΚ, συσχετιζόμενο πάντα με την εξέλιξη των ισλαμιστικών κινήματων, οδηγούμαστε με ασφάλεια όσον αφορά στην εγκυρότητα του συμπεράσματος και αβίαστα όσον αφορά στην επαγωγή αυτού, στο συμπέρασμα ότι το ΙΚ δεν αναδύθηκε από το πουθενά, δεν ήταν «αυτοφυές». Αποτελεί το τελευταίο βήμα της εξελικτικής διαδικασίας του σαλαφιστικού-τζιχαντιστικού κινήματος. Μιας εξελικτικής διαδικασίας με σκοπό την δημιουργία ενός πολιτικού συστήματος, η οποία διήρκησε τα τελευταία 300 χρόνια και στην πορεία υπέστη μετάλλαξη.

Ο σαλαφισμός, αναμφισβήτητα, αποτέλεσε την κυρίαρχη ιδεολογία του ΙΚ η οποία καθόρισε το αποτύπωμα αυτού, σε όλες τις εκφάνσεις του. Η ισχυρή βάση του σαλαφισμού, βασίζεται σε μία ανάγνωση και ερμηνεία απόλυτης, αν όχι «εξωφρενικής», κυριολεξίας του κορανίου, η οποία οδηγεί σε μία εσκεμμένη διαστρέβλωσή του. Απαγορεύεται δε, οποιαδήποτε ερμηνεία του θρησκευτικού αυτού αναγνώσματος υπό το πρίσμα της πνευματικότητας. Μοναδικός σκοπός, είναι η μεταφορά και μετουσίωση κάθε γραμμής του κειμένου, στον σύγχρονο τρόπο ζωής, στην σημερινή πραγματικότητα. Αυτή η προσέγγιση και αυτό το αποτέλεσμα, αποτελούν αδιαμφισβήτητα γεγονότα, παρόλο που οι πνευματικοί ηγέτες του σαλαφισμού, ακόμα και μέσα στον ευρωπαϊκό χώρο, «διαρρηγνούν τα ιμάτιά τους» προσπαθώντας να μας πείσουν για το αντίθετο.

Η εσκεμμένη αυτή διαστρέβλωση, οδηγεί στην αποβολή κάθε ενδεχόμενου απόδοσης από μια κοινωνία πιστών, ενός ιερού κατά τα άλλα κειμένου, στη θρησκευτολογική και μεταφυσική του διάσταση όπως συμβαίνει στις υπόλοιπες κυρίως μονοθεϊστικές θρησκείες<sup>98</sup>. Με το θρησκευτικό διάλογο να έχει κλείσει το 855 μ.χ.<sup>99</sup> η οποιαδήποτε προσπάθεια για θρησκευτικό εκσυγχρονισμό, επισύρει την θανατική ποινή για αυτούς που θα τολμήσουν να την επιχειρήσουν. Το ΙΚ παραγνωρίζει το

---

<sup>98</sup> Στον Ιουδαϊσμό (από τον οποίο έχει αντλήσει πολλά πραγματικά και σημειολογικά στοιχεία ο μουσουλμανισμός) και στη συνέχεια στο χριστιανικό δόγμα, τέτοιες ερμηνείες κυρίως της Παλαιάς Διαθήκης, απασχόλησαν για πολλούς αιώνες τις διάφορες εκφάνσεις των δύο θρησκειών και αποτέλεσαν ιδεολογικό όχημα για εξωφρενικές συγκρούσεις εντός των κοινοτήτων των πιστών των δύο θρησκειών.

<sup>99</sup> Το Χανμπαλικό σουνιτικό δόγμα αποτελεί και την τελευταία διαλεκτική προσπάθεια πνευματικής ερμηνείας του κορανίου (Ahmed, Sadeghi, & Bonner, 2014).

γεγονός ότι και η δική του δογματική θεώρηση, μέσω της προβολής του Τακφίρ, δεν είναι τίποτε άλλο παρά ερμηνεία του Κορανίου. Μέσω αυτού του χαρακτήρα ερμηνειών, το κοράνι μετατρέπεται σε ολιστικό κοινωνικοπολιτικό επαναστατικό μανιφέστο, με μοναδική νομιμοποιητική βάση την υποτιθέμενη «θείκη εντολή».

Το ΙΚ μετέτρεψε ένα θρησκευτικό κείμενο σε στρατηγικό δόγμα, το οποίο δεν δίστασε να το στρέψει εναντίον οποιουδήποτε στεκόταν εμπόδιο στον δρόμο του. Στο στόχαστρό του τοποθετήθηκαν εθνοκρατικοί δρώντες καθώς και εθνοτικές και θρησκευτικές ομάδες, εντός και εκτός Ισλάμ. Η όλη διαδικασία βέβαια έγινε στο πλαίσιο των γεωστρατηγικών επιδιώξεων εκείνων των διεθνών παραγόντων, οι οποίοι είχαν τη δυνατότητα να χειραγωγούν πολιτικά τις τζιχαντιστικές οργανώσεις, ακόμα και αν η στάση τους αυτή μετατράπηκε τελικά σε μία αδικαιολόγητη ανοχή στη γιγάντωση του ΙΚ.

Στην περίπτωση του ΙΚ, το ίδιο το «ιερό» κείμενο μετατράπηκε σε μεθοδολογικό εργαλείο, σε ένα εγχειρίδιο επιχειρησιακού επιπέδου, το οποίο παρείχε τις κατά γράμμα τεχνικές οδηγίες που απαιτεί η διαχείριση της άκρατης βίας<sup>100</sup>. Το ΙΚ συνδύασε την τρομοκρατική δράση με τις τακτικές ανταρτοπόλεμου, με αποτέλεσμα να προσδώσει στη δράση του χαρακτηριστικά συμβατικών επιχειρήσεων. Η οργάνωση μεταλλάχθηκε τελικά σε οργανισμό, ο οποίος πέτυχε μια ραγδαία εδαφική διεύρυνση, με ένα τρόπο που ειρωνικά και σημειολογικά προσομοίαζε τη βίαιη εξάπλωση των Αράβων τον 7<sup>ο</sup> αιώνα.

Το ΙΚ κατάφερε να δημιουργήσει «de facto» συνθήκες διακυβέρνησης κρατών, καπηλευόμενο πόρους και υποδομές άλλων εθνο-κρατικών δρώντων. Αποδόμησε βίαια τις υφιστάμενες κοινωνίες, σε μια προσπάθεια αντικατάστασής τους με νέες, έχοντας ως μοναδικό εργαλείο τη βία και απευθύνοντας ένα ουτοπικό κάλεσμα για τη νέα συγκρότηση, που θα υπερέβαινε εθνοτικούς διαχωρισμούς.

Είναι δεδομένο ότι οι μαχητές του ΙΚ στο μεγαλύτερο ποσοστό, δεν γνωρίζουν τις ισλαμικές ιερές γραφές. Ο χαλίφης του όμως δεν είναι καθόλου τυχαίος καθώς έχει διδακτορικό στην απαγγελία του κορανίου. Είναι δεδομένο ότι έγινε επιλογή εκείνων των κομματιών από τις ιερές γραφές τα οποία ταιριάζουν στις τάσεις και επιθυμίες του ΙΚ.

---

<sup>100</sup> Παρατηρείται μια αντιστοιχία στη μεθοδολογική διαχείριση της βίας από το ΙΚ, αντίστοιχης κομμουνιστικών κινημάτων όπως των «Ερυθρών Χμερ» στην Καμπότζη το δεύτερο μισό της δεκαετίας του 70'. Όπως το κοράνι αντιμετωπίζεται σαν εγχειρίδιο από την ισλαμική τρομοκρατία έτσι και το «Urban Guerilla» του Carlos Maringela, αντιμετωπίζεται σαν εγχειρίδιο από τις απανταχού τρομοκρατικές οργανώσεις μαρξιστικού προσανατολισμού.

## 6.2 Αίτια ακμής και παρακμής του Ισλαμικού Κράτους

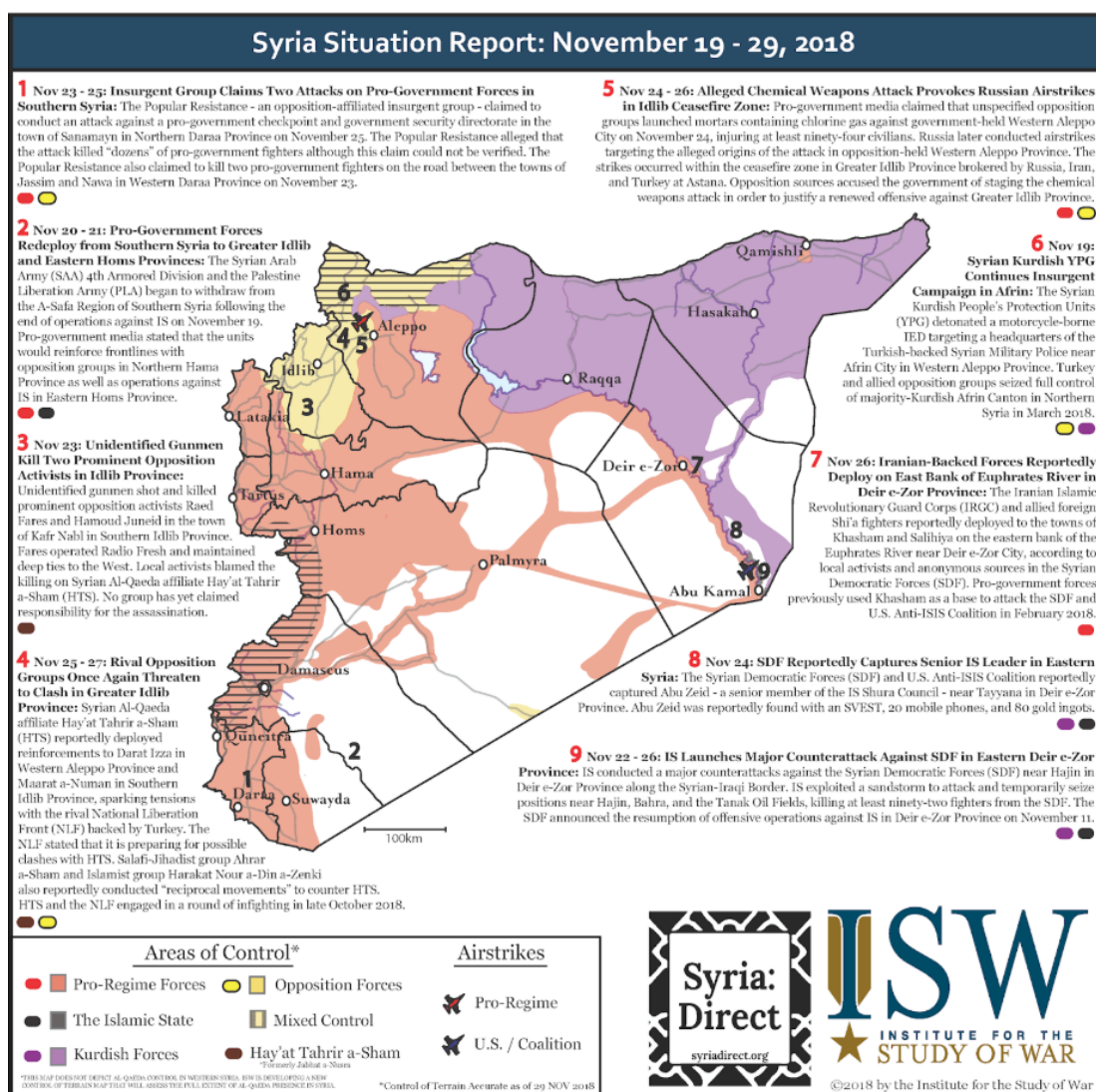
Πρέπει να παραδεχτούμε ότι, παρόλο που η ποσόστωση της βίας που χρησιμοποίησε το ΙΚ ήταν τεράστια, κατάφερε και την διαχειρίστηκε ορθολογικά πετυχαίνοντας μάλιστα και τον τελικό αντικειμενικό πολιτικό σκοπό του, που ήταν η δημιουργία κράτους. Ακόμα και στο πρώιμο στάδιο της εμφάνισής του στο διεθνές προσκήνιο, η φυσική ηγεσία του ΙΚ κατανόησε σε απόλυτο βαθμό το εγγύς αλλά και διεθνές γεωπολιτικό περιβάλλον προχωρώντας σε μία εκπληκτική εκμετάλλευση των γεωστρατηγικών επιδιώξεων διαφόρων διεθνών δρώντων, κυρίως των ΗΠΑ και των ισχυρότερων σουνιτικών κρατών του Κόλπου, επιτυγχάνοντας την δημιουργία ισχυρών στρατιωτικών και πολιτικών φορτίων που του εξασφάλισαν την δημιουργία και την επιβίωσή του, σε έναν μικρό βαθμό, ως πολιτικό μόρφωμα.

Σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα όμως, το ΙΚ αποδείχθηκε ανίκανο να διατηρήσει ότι είχε δημιουργήσει. Η ένταση, η διάρκεια και το ύψος των επιχειρήσεων που διεξήγαγε του επέφεραν μεγάλη φθορά σε σύντομο χρονικό διάστημα. Πιθανόν να μπορούσε να παρατείνει την διάρκεια ζωής του, αν δεν ακολουθούσε αντίθετη πορεία με αυτή που ακολούθησαν οι ισχυρότεροι διεθνείς δρώντες, όταν αντιλήφθηκαν τι πραγματικά έκρυβε το προσωπείο του ΙΚ και μετέβαλλαν τις γεωπολιτικές τους επιδιώξεις.

Σημαντικό ατόπημα του ΙΚ, το οποίο ενίσχυσε τον αποτροπιασμό και τον θυμό του δυτικού κόσμου, ήταν η απροθυμία του να παράξει πολιτιστικά φορτία ισχύος. Αντιθέτως παρουσίασε μία καταστροφική, απαξιώτική και μηδενιστική συμπεριφορά στις πολιτιστικές καταβολές των πληθυσμών της πάλαι ποτέ Μεσοποταμίας, υλοποιώντας μία παρανοϊκή προσπάθεια να σβήσει τα ιστορικά ίχνη τους, σε αντίθεση με ότι έπραξαν τα Χαλιφάτα στην κλασική περίοδο του Ισλάμ που κληροδότησαν το δικό τους θετικό αποτύπωμα στο ανθρώπινο πολιτιστικό γίνεσθαι και των οποίων υποτίθεται ότι ήθελε να επαναφέρει τη δόξα.

Τον Νοέμβριο του 2018 το ΙΚ στον χάρτη της Συρίας μετά δυσκολίας αναγνωρίζεται αφού πλέον κατέχει «γραμμές» και όχι θύλακες.

## Γράφημα 6.1 : Εδάφη που κατέχει το ΙΚ στη Συρία τον Νοέμβριο του 2018



Πηγή : Αναδημοσίευση από <https://iswresearch.blogspot.com/2018/>

### 6.3 Η στρατιωτική δράση του Ισλαμικού Κράτους

Παρά την απώλεια του στρατιωτικού φορτίου του, το ΙΚ επέδειξε εξαιρετικές ικανότητες στον τομέα της στρατιωτικής δράσης. Κατάφερε να αξιοποιήσει και να εκμεταλλευτεί όλους τους πόρους που είχε στην διάθεσή του, να κινητοποιήσει διαφόρων ειδών μέσα, και τέλος παρουσίασε μία καταπληκτική δυνατότητα ανατροφοδότησης ανθρωπίνου δυναμικού λόγω απωλειών, χάρη σε ένα άκρως επιτυχημένο σύστημα - δίκτυο στρατολόγησης που χρησιμοποίησε τόσο στα κατακτημένα εδάφη όσο και στο εξωτερικό.

Οι μέθοδοι δράσεως, η ευελιξία των ένοπλων τμημάτων και ομάδων και το αποτέλεσμα αυτών, επιβεβαιώνουν τα χαρακτηριστικά εκείνα που οδήγησαν στην

επίτευξη των στρατιωτικών ΑΝΣΚ. Αυτά τα χαρακτηριστικά είναι ο υψηλός βαθμός επαγγελματισμού των στρατιωτικών διοικητών του ΙΚ, η πλήρη γνώση του επιχειρησιακού περιβάλλοντος και το ευέλικτο σύστημα διοίκησης και ελέγχου. Το ΙΚ επιχειρούσε δυναμικά σε δύο θέατρα επιχειρήσεων, συνδυάζοντας επιχειρήσεις ανταρτοπολέμου και τρομοκρατική δράση, διεξάγοντας επιθετικές αναγνωρίσεις με αποκεντρωτική σχεδίαση και εκτέλεση.

Η διοικητική ανεξαρτησία των σχηματισμών μάχης δεν απαιτούσε ιδιαίτερα εξελιγμένα συστήματα επικοινωνιών και επέτρεπε την ακαριαία αντίδραση για εκμετάλλευση ευκαιριών και αντιμετώπιση απειλών, γεγονός που αποδεικνύεται από αντεπιθέσεις μεγάλης κλίμακας και ανακαταλήψεις σημαντικών αστικών κέντρων, ακόμα και στο δεύτερο μισό του 2017.

#### **6.4 Η τρομοκρατική δράση του Ισλαμικού Κράτους στον χώρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης**

Η τρομοκρατική δράση στον ευρωπαϊκό χώρο λειτούργησε για το ΙΚ, σαν μια ξεχωριστή γραμμή επιχειρήσεων σε ένα διαφορετικό θέατρο πολέμου. Στον ευρωπαϊκό χώρο έδρασαν επιτυχώς αυτόνομοι τρομοκρατικοί πυρήνες, των οποίων η συγκρότηση ήταν κυρίως από Ευρωπαίους πολίτες μουσουλμανικού θρησκευματος. Αυτό καταδεικνύει την επιστημονική προσέγγιση και ανάλυση της πραγματικής συλλογικής πολιτικής εικόνας στον Ευρωπαϊκό χώρο. Η λαίλαπα του τρόμου, λειτούργησε επιβαρυντικά για τις προσφυγικές ροές, οι οποίες όμως είχαν μια και μοναδική κατεύθυνση. Από την Ευρύτερη Μέση Ανατολή προς τον Ευρωπαϊκό χώρο. Ακόμα και αυτός ο προσφυγικός μονόδρομος ακούσια ευνόησε τη στρατηγική του ΙΚ.

Η ΕΕ αποδείχθηκε πανηγυρικά ανήμπορη να διαχειριστεί αποτελεσματικά τη βιβλική έξοδο του Ισλάμ στο χώρο της. Αντιμετώπισε την επιβολή των συνθηκών πολέμου επιδεικνύοντας συλλογική πολιτική ανεπάρκεια. Το ΙΚ από την άλλη επέβαλε αυτόν τον πόλεμο στην Ευρώπη με αριστοτεχνικούς χειρισμούς, στηριζόμενο σε τέσσερις άξονες. Ο πρώτος άξονας είναι η τρομοκρατική του δράση, ο δεύτερος η χειραγώγηση της ισλαμικής διασποράς, ο τρίτος οι εξαιρετικές ψυχολογικές επιχειρήσεις και ο τέταρτος, η εξαιρετική εκμετάλλευση των προσφυγικών και μεταναστευτικών ροών προς την Ευρώπη, οι οποίες αποτέλεσαν το όχημα διεισδύσεως στην Γηραιά Ήπειρο.

Οι υπερεκτιμημένες, όπως περίτρανα αποδείχθηκε, και πανάκριβες υπηρεσίες εσωτερικής ασφάλειας των ισχυρών κρατών της ΕΕ, απέτυχαν παταγωδώς και στους δύο βασικούς τομείς του κρατικού πλέγματος ασφαλείας, που είναι η πρόληψη και η καταστολή. Το χειρότερο είναι, το οποίο προσδίδει και μεγαλύτερη βαρύτητα στην αποτυχία τους, ότι η Ευρώπη είχε να αντιμετωπίσει ελλιπώς εξοπλισμένους και εκπαιδευμένους τζιχαντιστές, των οποίων το πεδίο δράσης ήταν και είναι, δημοκρατικοί πολιτικοί χώροι οι οποίοι είναι επιφορτισμένοι ως κρατικές οντότητες, με την ευθύνη της εξασφάλισης της ασφάλειας των πολιτών τους.

Η αποτυχία των ευρωπαϊκών κρατών στην ολοκλήρωση της κύριας και ζωτικής σημασίας αποστολή τους που είναι η προστασία των πολιτών, ορίζει και την «ανήθικη» στάση τους<sup>101</sup>. Η πολιτική οντότητα της ΕΕ αποδείχθηκε ανεπαρκής στην παραγωγή και προώθηση ρεαλιστικών δράσεων για τη συλλογική ασφάλεια της Ευρώπης. Η κατάσταση αυτή επιδεινώθηκε από την μόνιμη αντιμετώπιση του Ευρωπαϊκού χώρου ως μονοδιάστατης οντότητας οικονομικού χαρακτήρα και υπόστασης, η οποία απειλείται μόνο από κινδύνους παρόμοιους με αυτούς που απειλούν τις εθνικές οικονομίες. Η όλη στάση και συμπεριφορά οδήγησε σε ατέρμονες, μη παραγωγικού χαρακτήρα συζητήσεις, με συνέπεια την υιοθέτηση απόψεων διαστρεβλωμένων νοημάτων.

Οι συζητήσεις αυτές επικεντρώνονται σε δύο βασικές θεωρήσεις. Η πρώτη θεώρηση αφορά στην φοβία απώλειας ή υποδαύλισης, των δημοκρατικών κεκτημένων των Ευρωπαίων πολιτών, που θα επιφέρει η αύξηση των μέτρων ασφαλείας. Η δεύτερη θεώρηση αφορά στην ουτοπική προς το παρόν τουλάχιστον, όπως αποδείχθηκε, πρόταση, ότι ο εναγκαλισμός και η ενσωμάτωση της ισλαμιστικής κουλτούρας στο Ευρωπαϊκό κοινωνικό γίνεσθαι, μιας συνεχώς διογκούμενης ισλαμικής διασποράς, θα καταφέρει να αποβάλλει φαινόμενα εξτρεισμού και τρομοκρατίας.

Η υιοθέτηση αυτής της στάσης δίνει ακόμα περισσότερο χώρο σε ακραία κηρύγματα σαλαφιστών ουλεμάδων και δημιουργεί ανεκτικότητα, την οποία

---

<sup>101</sup> Η Γαλλία ήταν η χώρα που δέχτηκε και το μεγαλύτερο βάρος της τρομοκρατικής δράσης του ΙΚ. Αποτελεί το χαρακτηριστικότερο παράδειγμα αποτυχίας της πολιτισμικής ενσωμάτωσης της ισλαμικής διασποράς. Αναγνωρίζοντας τη δράση αυτή ως πράξη πολέμου, έκανε επίκληση του άρθρου 5 του καταστατικού του NATO (Sloan, 2006) αλλά και της αντίστοιχης ρήτρας της ΕΕ. Προκειμένου να διασφαλίσει το δικαίωμα αυτοάμυνας στη συνέχεια επικαλέστηκε με ρηματική ανακοίνωση στον ΟΗΕ, το άρθρο 51 του καταστατικού χάρτη (UNric / Περιφερειακό Κέντρο Ενημέρωσης των Ηνωμένων Εθνών, χ.χ.).

εκμεταλλεύονται αριστοτεχνικά οι ισλαμιστές δημιουργώντας μαντράσες<sup>102</sup> (Selens, 2011) στην καρδιά των Ευρωπαϊκών μεγαλουπόλεων.

Η ανάθεση από την άλλη στις ένοπλες δυνάμεις αποστολών αστυνόμευσης και φύλαξης κρίσιμων υποδομών και δημόσιων χώρων, δεν αποτέλεσε ισχυρό και αποτελεσματικό ανασχετικό παράγοντα της τρομοκρατικής δράσης του ΙΚ.

Τέλος ιδιαίτερος σημαντική και επικίνδυνη, είναι η εν δυνάμει απορρέουσα απειλή, που διαφαίνεται και πιθανώς γιγαντώνεται, από την επιστροφή στις πατρογονικές εστίες σημαντικού αριθμού εθελοντών βετεράνων του ΙΚ στις πατρογονικές τους εστίες. Μαχητές ηττημένοι, πικραμένοι και χωρίς σκοπό πλέον. Σύγχρονοι «Ρονίν»<sup>103</sup> (Μηχανή του Χρόνου, χ.χ.). Πολεμιστές οι οποίοι πιθανώς να αδημονούν να πάρουν εκδίκηση.

## **6.5 Οι Γεωπολιτικές επιδράσεις του Ισλαμικού Κράτους στο Διεθνές Σύστημα**

Ο γεωπολιτικός ρόλος του ΙΚ συνοψίζεται στο γεγονός ότι αποτέλεσε γεωπολιτικό υπερκαταλύτη των εξελίξεων. Ανάγκασε ισχυρούς διεθνείς δρώντες να εκτεθούν και να αποκαλύψουν τις πραγματικές γεωπολιτικές επιδιώξεις και γεωστρατηγικές τους επιλογές. Επανέφερε στο προσκήνιο το ανταγωνιστικό κλίμα μεταξύ των δύο μεγαλύτερων πυρηνικών δυνάμεων, των ΗΠΑ και της Ρωσίας. Οι δυο υπερδυνάμεις στην προσπάθεια διατήρησης των φορτίων πολιτικής τους ισχύος, δραστηριοποιήθηκαν εναντίον ενός κοινού, ανορθολογικά δρώντος αντιπάλου, υιοθετώντας όμως διαφορετικούς τρόπους ενεργείας.

Διαφορετικοί τρόποι ενεργείας οι οποίοι όμως προκειμένου να υλοποιηθούν επιτυχώς, είχαν ανάγκη, επιτακτικής και επείγουσας φύσεως, από τον εμποτισμό ενός

---

<sup>102</sup> Ισλαμικά θρησκευτικά σχολεία τα οποία, σύμφωνα με τον συγγραφέα και παιδοψυχολόγο του βιβλίου «Ανάμεσα σε εγκληματίες Μουσουλμάνους: Εμπειρίες ενός παιδοψυχολόγου στο Δήμο Κοπεγχάγης», χρησιμοποιούν μεθόδους που χρησιμοποιούν όλα τα βίαια και εγκληματικά πολιτικά, εθνικά και θρησκευτικά καθεστώτα. Πρόκειται για μία διαδικασία δύο βημάτων, διαρκώς επαναλαμβανομένων. Τα βήματα αυτά είναι τα κάτωθι :

- Ο εξαναγκασμός του ατόμου της επανάληψης του δόγματος του συστήματος, για χρονικό διάστημα μηνών και χρόνων, μέχρι να το αποστηθίσει στο 100% και να διαποτίσει και διαμορφώσει το πρίσμα της σκέψης του πείθοντάς τον τελικά ότι αποτελεί και την μοναδική αλήθεια.
- Η σωματική βία και ο εκφοβισμός του ατόμου, με αυστηρότητα και τυχαία περιοδικότητα, που οδηγούν στην αναισθησία και στην απάθεια, οι οποίες αποτελούν τελικά και το αμυντικό του σύστημα στην φυσική και ψυχική βία που υφίσταται. Μεγαλώνοντας τροφοδοτούνται τα αισθήματα θυμού, φόβου και ματαίωσης τα οποία αργότερα μετουσιώνονται σε επιθετική εξτρεμιστική βία προς τους αντιφρονούντες, τους διαφωνούντες, τους εχθρούς του συστήματος.

<sup>103</sup> Οι πολεμιστές Σαμουράι πάντοτε τελούσαν υπό τις διαταγές κάποιου Άρχοντα. Ο θάνατος του Άρχοντα επέφερε αυτόματα την μετονομασία των σαμουράι σε «Ρονίν».

κοινού συστατικού. Την ενίσχυση των κουρδικών δυνάμεων και την άμεση εμπλοκή αυτών στην αντιμετώπιση του ΙΚ. Οι Κούρδοι αναγορεύθηκαν σε απαραίτητο επιχειρησιακό εταίρο και για τις δύο υπερδυνάμεις.

Η ανάγκη αυτή προέκυψε από την διστακτικότητα που εμφάνισαν οι δύο υπερδυνάμεις στην χρησιμοποίηση χερσαίων δυνάμεων σε ευρεία κλίμακα, αγνοώντας το γεγονός ότι η διεξαγωγή χερσαίων επιχειρήσεων, παρόλο που στην περίπτωση του Ισλαμικού Κράτους αποτέλεσε κατά έναν τρόπο μία άτυπη διεθνή απαίτηση, είναι η μόνη ικανή και αναγκαία συνθήκη που οδηγεί στην επιθυμητή τελική κατάσταση και επιφέρει πολιτικά τετελεσμένα, σε περιπτώσεις όπως αυτή του Ισλαμικού Κράτους.

Οι ΗΠΑ στην προσπάθεια τους να δημιουργήσουν συνθήκες αποδυνάμωσης της Ρωσίας και του συτικού παράγοντα, ξεκίνησαν να λειτουργούν αναθεωρητικά ως προς τη διατήρηση του υφιστάμενου status quo, ενώ ταυτόχρονα επιθυμούσαν να απεμπλακούν από αυτή την διαδικασία, η οποία και πολύπλοκη ήταν και αμφιβόλου αποτελέσματος.

Ένας σημαντικός παράγοντας ο οποίος ενισχύει την αμφιβολία για την επιτυχία του εγχειρήματος, είναι η παγίδευση των ΗΠΑ σε μια επιδερμική και επιπόλαια ανάγνωση του Ισλάμ, η οποία γίνεται από ένα σύστημα, στο οποίο εμπλέκεται ο ακαδημαϊκός χώρος, οργανισμοί και think tanks, καθοδηγούμενο όμως από τα δικά του συμφέροντα και το οποίο προβαίνει σε δύο λανθασμένες εκτιμήσεις.

Η πρώτη εκτίμηση, αφορά στην δυνατότητα απόλυτης χειραγώγησης του σουνητικού ισλάμ και η δεύτερη, στην δεκτικότητα αυτού των αγγλοσαξονικών αξιών. Όπως έχει αποδειχθεί το σουνητικό ισλάμ είναι πολύ δύσκολο να χειραγωγηθεί και να δεχτεί τις αγγλοσαξονικές αξίες. Είναι απολύτως ενάντια στην θρησκευτική, κοινωνική και πολιτική του φύση, ενάντια στον σκοπό και λόγο ύπαρξής του.

Το εδαφικό κενό που δημιούργησε η ήττα του ΙΚ και η ενδυνάμωση των Κούρδων, ανέδειξε και ενίσχυσε την χρόνια αγωνία και τον φόβο της Τουρκίας για την δημιουργία κουρδικού κράτους, η οποία προέβη στην αύξηση της επιθετικότητά της. Ένα «όπλο» που χρησιμοποιεί συχνά στην εξωτερική της πολιτική. Ένας άλλος επιβαρυντικός παράγοντας ενίσχυσης ανασφάλειας της Τουρκίας, ο οποίος προστίθεται στους υπάρχοντες φόβους της, είναι ότι διαβλέπει πλέον την πιθανή αναβάθμιση Ελλάδας, Κύπρου, Αιγύπτου και Ισραήλ σε σημαντικούς ενεργειακούς συντελεστές λόγω των νέων κοιτασμάτων στη ΝΑ Μεσόγειο, κάτι το οποίο θα



επιδράσει αρνητικά, υποβαθμίζοντας σε μεγάλο ποσοστό, την δική της γεωπολιτική αξία.

Προκειμένου να ανατρέψει αυτή την προοπτική προέβη σε δύο ενέργειες. Πρώτον αύξησε και πρόβαλε ακόμα περισσότερο την στρατιωτική της ισχύ. Δεύτερον χρησιμοποίησε παράλληλα μια «εμπρηστική» ρητορική στο δημόσιο λόγο, που αφορούσε στην αναβίωση του πιο πρόσφατου Οθωμανικού χαλιφάτου, προκειμένου να ενισχύσει τις τζιχαντιστικές ομάδες, σε μια προσπάθεια οικειοποίησης αυτών και υπέρβασης της Αραβικής ιστορικής μνήμης. Το μόνο που κατάφερε για μία ακόμη φορά η Τουρκία, ήταν η απομάκρυνσή της από την Δύση, η ενίσχυση του απομονωτισμού της και η τόνωση του καιροσκοπισμού και τυχοδιωκτισμού της εξωτερικής της πολιτικής.

## **6.6 Η πιθανότητα αναγέννησης του Ισλαμικού Κράτους**

Η ηγεσία διαφεύγει και εκτιμάται ότι ακόμα διαθέτει ικανά χρηματικά αποθέματα και πόρους προκειμένου να ανασυγκροτηθεί. Επίσης εμφανίζει την δυνατότητα, να μετατοπίσει το υπόλοιπο των μαχητών της σε άλλες γεωγραφικές περιοχές, όπως έχει επιδείξει στο παρελθόν. Ήδη υπάρχει μετατόπιση μαχητών προς την αφρικανική ήπειρο, όπου έχει προϋστορία το ΙΚ, και υφίσταται και ο προσεταιρισμός των εκεί τζιχαντιστικών κινημάτων. Επομένως δεν δυνάμεθα να αποκλείσουμε μια δυναμική μελλοντική μετάλλαξη της οργάνωσης.

Οι εξελίξεις στην Κεντρική Μέση Ανατολή, η εισβολή της Τουρκίας στην περιοχή του Αφρίν στη Βόρειο Συρία και η αλλαγή του αμυντικού προσανατολισμού των Κούρδων η οποία ενισχύει την περιοχή εισβολής, δημιουργούν πιθανότητα ενδυνάμωσης του ΙΚ, το οποίο διατηρεί ακόμη μικρά και διεσπαρμένα εδαφικά στηρίγματα στην Ανατολική Συρία και στο Βορειοδυτικό Ιράκ.

## **Κεφάλαιο 7 : Προτάσεις**

### **7.1 Η δυνατότητα ενσωμάτωσης του ισλαμικού στοιχείου στις δυτικές κοινωνίες**

#### **7.1.1. Κατάσταση**

Αν υιοθετήσουμε την άποψη ότι το ΙΚ αποτελεί στην πραγματικότητα μια τρομοκρατική οργάνωση διεθνούς εμβέλειας, με χαρακτηριστικά κράτους, η οποία έχει για πολιτική ιδεολογία την ερμηνεία ενός θρησκευτικού δόγματος (Nye, 2015), μπορούμε να συμπεράνουμε πως η αντιμετώπισή του απαιτεί συγκεκριμένη αντιτρομοκρατική δράση.

Το ίδιο το σαλαφιστικό ιδεολόγημα και όχι μόνο η τζιχαντιστική του εκδοχή, αποκτά ολοένα και μεγαλύτερη απήχηση στους μουσουλμανικούς πληθυσμούς και στην ισλαμική διασπορά στην γηραιά ήπειρο παραγκωνίζοντας το Ισλάμ σαν σύνολο. Ο θρησκευτικός διάλογος είναι αδύνατος εντός του Ισλάμ, αλλά και το ισλαμικό φαινόμενο είναι ουσιαστικά μια κοινωνικοπολιτική αμφισβήτηση και εκκοσμίκευση της μουσουλμανικής θρησκείας.

Το Ελληνικό κράτος ,διαθέτει πλέον ισλαμικούς πληθυσμούς από την Μέση Ανατολή και Αφρική μέσω των προσφυγικών και μεταναστευτικών ροών, οι οποίες παρουσιάζουν αυξητική τάση. Η αιτία της αύξησης δεν θα είναι οι ένοπλες συγκρούσεις της Ευρύτερης Μέσης Ανατολής, οι οποίες προϋπάρχουν χρόνια τώρα. Αιτία θα είναι η αδυναμία της ΕΕ να αναλάβει πολιτική και συλλογική δράση, ώστε να αναστείλει το φαινόμενο κίνησης ανθρωπίνων μαζών και να αφαιρέσει δυναμικά από την Τουρκία τον ρόλο του ρυθμιστή του φαινομένου.

Επίσης αποτελεί αφέλεια να υποθέσουμε ότι το Ελληνικό κράτος δεν αποτελεί στόχο των τζιχαντιστών. Το ακριβώς αντίθετο συμβαίνει. Το Ελληνικό κράτος έχει συμπεριληφθεί στον σχεδιασμό του ΙΚ για την υλοποίηση του παγκόσμιου χαλιφάτου (Γράφημα 7.1) και ίσως τελικά, αποτελεί στόχο του ευρύτερου σαλαφιστικού τζιχαντισμού.

Σήμερα επικρατεί η πολιτική αντίληψη ότι οι πολιτισμικές διαφορές με το ισλαμικό κράτος μπορούν να αμβλυνθούν. Απόρροια αυτού είναι η πεποίθηση ότι η ισλαμική διασπορά θα καταφέρει να ενσωματωθεί στο ευρωπαϊκό ιστορικό και κοινωνικό γίγνεσθαι μέσω συγκεκριμένων δράσεων μίας αόριστης, αλλά κατά τα άλλα δημοκρατικής διαδικασίας. Αυτό είναι πολύ δύσκολο να επιτευχθεί όπως καταμαρτυρούν και οι επιθέσεις του ΙΚ στο έδαφος της Γαλλίας και του Βελγίου.

**Γράφημα 7.1 :** Οραματισμός του ΙΚ για το παγκόσμιο χαλιφάτο



Πηγή : Αναδημοσίευση από : <https://www.globalresearch.ca/the-islamic-state-caliphate-project-and-the-global-war-on-terrorism/5389530>

Το μουσουλμανικό στοιχείο αδυνατεί να αποδεχθεί συνειδητά τον εκδημοκρατισμό ως πολιτική νόρμα διότι θεωρεί ότι οι δυτικές αξίες, που του επιβάλλονται, είναι αντιστρόφως ανάλογες με την προσέγγιση στο Θείο όπως την αντιλαμβάνεται εκείνο. Πάντα δε, θα είναι επιρρεπές σε ισλαμιστικά κελεύσματα που θα το ενθαρρύνουν να ζητά ολοένα και περισσότερα δικαιώματα ισλαμικής έκφρασης σε χώρους που ανήκουν στο ιστορικό γίνεσθαι άλλων, με τελικό στόχο την επιβολή της Σαρία.

#### **7.1.1. Πρόταση**

Η σύγχρονη εποχή επιβάλλει μία ανάγνωση του κορανίου σε νέα βάση από τις δυτικές κοινωνίες και την ειλικρινή προσπάθεια του ισλάμ να συμβιώσει με αυτές. Υπό αυτό το πρίσμα προτείνεται :

- Η έναρξη θρησκευτικού διαλόγου εντός του μουσουλμανικού κόσμου για το Ισλάμ. Αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση, προκειμένου να μειωθούν τα περιθώρια παρερμηνείας, κακοπροαίρετης ανάγνωσης και εκμετάλλευσης εδαφίων του κορανίου, ιερών κειμένων και παραδόσεων του Ισλάμ, από τζιχαντιστικές οργανώσεις και ομάδες. Πρέπει να επισημανθούν και να

οριοθετηθούν αυστηρά, όσον αφορά στην ερμηνεία τους. όλα εκείνα τα υπό αμφισβήτηση και αμφίσημα εδάφια. Όλες οι θρησκείες, έχουν ακολουθήσει ως επί το πλείστον μία τέτοια διαδικασία μετεξέλιξης, προκειμένου να συμβαδίζουν με την σύγχρονη πραγματικότητα, η οποία ούτως ή άλλως επιδρά καταλυτικά στον τρόπο ζωής των ανθρώπων και πιθανώς τους απομακρύνει και από την θρησκεία. Μια παρόμοια διαδικασία οφείλει να ακολουθήσει και το Ισλάμ.

- Ο επαναπροσδιορισμός των σχέσεων του Ισλάμ με τον δυτικό κόσμο προκειμένου να επιτευχθεί η κοινή τους συμβίωση. Το Ισλάμ, εάν επιθυμεί πραγματικά την συμβίωση με τις δυτικές κοινωνίες, πρέπει να πλησιάσει προς τα δυτικά πρότυπα ή τουλάχιστον να ανεχτεί αυτά και όχι να επιδιώκει την ισοπέδωσή τους. Σκοπός δεν είναι να αφομοιώσει ο ένας τρόπος ζωής τον άλλο. Σκοπός είναι η κοινωνική συμβίωση, χωρίς να απειλείται η ασφάλεια και τα ανθρώπινα δικαιώματα και κεκτημένα, που για τις δυτικές κοινωνίες θεωρήθηκαν αυτονόητα μετά από αιματηρούς αγώνες διάρκειας αιώνων.
- Πρέπει να καθοριστεί αυστηρά το πλαίσιο συμβίωσης και οι «κόκκινες γραμμές». Ανεκτό γίνεται ότι δεν προσβάλλει την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και το δικαίωμα για ζωή. Επίσης είναι διαφορετικό να σέβεται ένα κράτος τις θρησκευτικές ιδιαιτερότητες και κοινωνικές καταβολές μίας μερίδας του πληθυσμού του, από το να δημιουργεί ένα παράλληλο κράτος εντός ενός άλλου, με διαφορετικό δικαστικό σύστημα για παράδειγμα. Τα κράτη έχουν κανόνες και ο φιλοξενούμενος οφείλει να σεβαστεί αυτούς τους κανόνες.
- Πρέπει οι πολίτες των κρατών που υποδέχονται μουσουλμανικούς πληθυσμούς να ενημερωθούν, αφού το ισλάμ πρώτα διενεργήσει την εσωτερική του κάθαρση, για το τι πραγματικά πρεσβεύει αυτή η θρησκεία, προκειμένου να αποβληθεί η ισλαμοφοβία, δικαιολογημένη ή αδικαιολόγητη δεν έχει σημασία. Οι πολίτες των δυτικών κοινωνιών φοβούνται το ισλάμ. Αυτό αποτελεί γεγονός και όχι εικασία. Τα κράτη οφείλουν να διοργανώσουν εκστρατείες ενημέρωσης και όχι να «επιβάλλουν» στις δυτικές κοινωνίες έναν παράγοντα, ο οποίος είναι συνυφασμένος στην συνείδηση των πολιτών με την τρομοκρατία και τον φόβο. Οι πολίτες πρέπει να προετοιμαστούν κοινωνικά και πνευματικά για την υποδοχή και αποδοχή πληθυσμών, με αυξημένη απόκλιση από τον δικό τους τρόπο ζωής. Η ίδια ενημέρωση πρέπει να ισχύσει και για τους

μουσουλμανικούς πληθυσμούς. Είναι τεράστιο το σοκ μετάβασης από μία κοινωνία μουσουλμανικού τύπου σε μία δυτική κοινωνία.

- Πρέπει να εξεταστεί σε επιστημονικό επίπεδο, με την συμμετοχή πολλών επιστημονικών δυνατοτήτων, η «χωρητικότητα» των ευρωπαϊκών χωρών σε πρόσφυγες, μετανάστες και παράτυπους μετανάστες. Η έννοια της «χωρητικότητας» δεν αναφέρεται μόνο στην κατανομή του εισερχόμενου ανθρωπίνου δυναμικού στον χώρο, αλλά και σε όλες εκείνες τις διαδικασίες οι οποίες του εξασφαλίζουν ένα υγιές κοινωνικά και πνευματικά πλαίσιο ελεύθερης έκφρασης της προσωπικότητάς του, όπου ικανοποιούνται όλες οι πτυχές της ανθρώπινης ύπαρξης.

## **7.2 Πρωτόκολλα, Διαχείριση και Διακίνηση Πληροφοριών στις Υπηρεσίες Ασφαλείας**

### **7.2.1 Κατάσταση**

Πολλές φορές οι ευρωπαϊκές υπηρεσίες ασφαλείας αιφνιδιάστηκαν από την εκδήλωση τρομοκρατικών ενεργειών, ενώ και άλλες υπηρεσίες ασφαλείας και πληροφοριών τεραστίου μεγέθους και δυνατοτήτων όπως οι αμερικάνικες, δεν κατάφεραν να ερμηνεύσουν στο σωστό χρόνο και ρεαλιστικά την λαίλαπα του ΙΚ. Είναι πραγματικά απορίας άξιο και απογοητευτικό για τους πολίτες σύγχρονων δυτικών κοινωνιών, μετά την εκδήλωση επιθέσεων, να ανακαλύπτεται ότι η ταυτότητα των δραστών ήταν «γνωστή» και οι περισσότεροι εξ' αυτών αποτελούσαν παλιούς γνώριμους των μυστικών υπηρεσιών, ακόμα και διαφορετικών κρατών. Παρουσιάστηκε αναμφισβήτητα ένα χάσμα στην συλλογή, καταχώρηση, αξιολόγηση και ερμηνεία των πληροφοριών από το πλείστο των υπηρεσιών ασφαλείας.

### **7.2.2 Πρόταση**

- Σε στρατηγικό επίπεδο και προς όφελος του αντίστοιχου σχεδιασμού, για την πρόβλεψη και τις εκτιμήσεις των απειλών στρατηγικής φύσεως, απαιτείται η συλλογή ποιοτικών πληροφοριών μεγάλου όγκου. Ο συλλεγόμενος όγκος των πληροφοριών είναι τεράστιος και πολλές φορές αντιστρόφως ανάλογος της ποιότητάς τους. Ο αναλυτής δυσκολεύεται να ανασύρει από έναν τεράστιο όγκο πληροφοριών την πληροφορία που είναι πραγματικά χρήσιμη και αξιοποιήσιμη. Τα

πρωτόκολλα συλλογής πρέπει να προσαρμοσθούν κατά τέτοιο τρόπο ώστε να αποκλείονται οι μη χρήσιμες πληροφορίες.

- Η επεξεργασία πληροφοριών πρέπει να γίνεται από εξειδικευμένο προσωπικό. Σε περίπτωση που αυτό, υποτίθεται, υλοποιείται ήδη, τότε κρίνεται αναγκαία η πιθανή αναδιαμόρφωση και αναδιοργάνωση όλων των σταδίων συλλογής και επεξεργασίας πληροφοριών προσαρμοσμένα στην εκάστοτε απειλή. Αυτό θα έχει σαν αποτέλεσμα την ανάλυση της σωστής πληροφορίας στο σωστό χρόνο με ελαχιστοποίηση του χρόνου αντιδράσεως.
- Οι πληροφορίες αυτές πρέπει να συνδεθούν με γεωγραφικές απεικονίσεις, να συνδυαστούν με άλλα στοιχεία, προκειμένου να γίνεται η κατάλληλη επεξεργασία και ερμηνεία αυτών προκειμένου να διοχετεύονται στο ανώτατο επίπεδο λήψης αποφάσεων και να μετουσιώνονται σε αποτελεσματικές δράσεις και μέτρα. Αυτό απαιτεί την δημιουργία μίας βάσης δεδομένων, στην οποία θα έχουν πρόσβαση αυτοί που πρέπει, η οποία θα προκύπτει από τις παραπάνω γεωπολιτικές αναλύσεις και θα τροφοδοτεί τα αρμόδια όργανα σε στρατηγικό επίπεδο.
- Θα ήταν χρήσιμο εργαλείο η δημιουργία μιας «Task Force» σε πληροφοριακό επίπεδο όσον αφορά σε θέματα τρομοκρατίας, η οποία θα είναι αποδέκτης οποιονδήποτε πληροφοριών αφορούν στην τρομοκρατία, προκειμένου να ξεπεραστεί η στεγανότητα που παρουσιάζουν, εκ φύσεως, όλες οι μυστικές υπηρεσίες και η οποία πολλές φορές τις οδηγεί σε αναστολή «συμμαχιών» και συνεργασιών, με αποτέλεσμα να επηρεάζεται δυσμενώς οι επιχειρήσεις κατά της τρομοκρατίας.

### **7.3 Ο πολλαπλός ρόλος των Ενόπλων Δυνάμεων στην αντιμετώπιση της τρομοκρατίας**

#### **7.3.1 Κατάσταση**

Οι Ένοπλες Δυνάμεις, πλέον παίζουν πολύ σημαντικό ρόλο στον πόλεμο κατά της τρομοκρατίας, με την χρήση συνήθως των Ειδικών Δυνάμεων. Οι αποστολές που αναλαμβάνουν παρουσιάζουν ένα εύρος ενεργειών που περιλαμβάνει την ασφάλεια

και περιφρούρηση ευπαθών στόχων και υποδομών ζωτικής σημασίας μόλις εκδηλωθεί συνήθως μία τρομοκρατική ενέργεια, μέχρι συμβατικές επιχειρήσεις και «Black Ops»<sup>104</sup> ή Ειδικές Επιχειρήσεις<sup>105</sup> (NATO, 2013). Η εικόνα των Αμερικανών αντρών των Special Forces, με πολιτική περιβολή και γένια, αντίθετη με την συνηθισμένη εικόνα ενός στρατιώτη, είναι πλέον οικεία σε όλους τους πολίτες. Πρέπει να σημειωθεί πως αυτές οι επιχειρήσεις είναι συνήθως μακράς διάρκειας και λαμβάνουν χώρα πολύ καιρό πριν εκδηλωθεί μία συμβατική επιχείρηση ή επιχείρηση των Ειδικών Δυνάμεων επίσημα σε ένα άλλο κράτος.

Τα γεγονότα στην Ευρώπη απασχόλησαν και τις εκεί εθνικές στρατιωτικές υπηρεσίες. Είναι σίγουρο ότι πρέπει να απασχολήσει και την ελληνική πολιτεία αυτό το θέμα, διότι σε περίπτωση που υπάρξει εκδήλωση απειλής, οι ΕΔ αδιαμφισβήτητα θα εμπλακούν προς υποστήριξη των όποιων αδυναμιών προκύψουν στη λειτουργία των υπηρεσιών εσωτερικής ασφαλείας, πολλαπλασιάζοντας τις δυνατότητες ανάληψης ενεργειών. Σε επιχειρησιακό και τακτικό επίπεδο οι στρατιωτικές διευθύνσεις πληροφοριών σε ειρηνική περίοδο, χαρακτηρίζονται από εσωστρέφεια και το έργο τους αναφέρεται μόνο στο σχεδιασμό, υλοποίηση και έλεγχο μέτρων της στρατιωτικής ασφάλειας.

### 7.3.2 Πρόταση

- Πρέπει να γίνει η απαραίτητη προετοιμασία προκειμένου, ο σχεδιασμός των ΕΔ να αποκτήσει και άλλη οπτική και να υπάρξει συμβατότητα και ανάπτυξη δυνατότητας συνεργασίας των ΕΔ με άλλες υπηρεσίες, όπως είναι οι υπηρεσίες του Υπουργείου Δημοσίας Τάξης, Εξωτερικών, Οικονομικών κ.α., καθώς είναι δεδομένο ότι οι ΕΔ δρουν σε πολύ διαφορετικά πλαίσια από αυτές. Απαραίτητη προϋπόθεση βέβαια για την εμπλοκή τους είναι ο καθορισμός σαφούς συνταγματικού πλαισίου.

---

<sup>104</sup> Μυστικές στρατιωτικές δραστηριότητες, άνευ νομικού πλαισίου, οι οποίες διατάσσονται από μία κυβέρνηση, την διεξαγωγή των οποίων δεν παραδέχεται (Cambridge Dictionary, χ.χ.)

<sup>105</sup> Οι ΕΕ είναι στρατιωτικές δραστηριότητες που εκτελούνται από ειδικά επιλεγμένες, οργανωμένες, εκπαιδευμένες και εξοπλισμένες δυνάμεις, που χρησιμοποιούν επιχειρησιακές τεχνικές και πρότυπα ανάπτυξης, μη συνήθη (συμβατά) σε συμβατικές δυνάμεις, σε εχθρικές, απαγορευμένες ή πολιτικά ευαίσθητες περιοχές. Οι δραστηριότητες αυτές εκτελούνται σε όλο το εύρος των στρατιωτικών επιχειρήσεων, ανεξάρτητα ή σε συντονισμό με επιχειρήσεις συμβατικών δυνάμεων, για να επιτύχουν πολιτικούς, στρατιωτικούς, ψυχολογικούς και οικονομικούς σκοπούς. Πολιτικο-στρατιωτικές συνθήκες πιθανόν να απαιτούν μυστικές, συγκεκαλυμμένες ή διακριτικές τεχνικές και την αποδοχή ενός βαθμού φυσικού και πολιτικού κινδύνου που δεν σχετίζονται με συμβατικές επιχειρήσεις

- Η φύση των πιθανών απειλών θα προέρχεται από το συνδυασμό δράσεων από το εξωτερικό περιβάλλον του κράτους, με δράσεις στο εσωτερικό. Ειδικά για την Ελλάδα θα πρέπει να υπάρξει μία υπηρεσία στρατιωτικής ασφαλείας, αντίστοιχης αυτών του εξωτερικού<sup>106</sup>, η οποία θα συνεργάζεται με την Κρατική Ασφάλεια και άλλες ξένες υπηρεσίες. Το υφιστάμενο κενό εντοπίζεται στην απουσία στρατιωτικής υπηρεσίας πληροφοριών αντιστοίχων αρμοδιοτήτων με αυτές του εξωτερικού, και στο τρόπον δράσης και τη φύση των υφιστάμενων υπηρεσιών, που αδυνατούν να αξιολογήσουν επαρκώς τη δυναμική των απειλών στη φάση της πρόληψης, και που ουσιαστικά καταστέλλουν από εκδηλώσεως αυτών, ενώ διαχειρίζονται ελλιπώς μεγάλα ποσοστά βίας.
- Γραφειοκρατικοί ανταγωνισμοί και ελλιπής νομοθεσία, εμποδίζουν τις στρατιωτικές υπηρεσίες να συμμετέχουν στην αντιτρομοκρατική διαδικασία. Απαιτείται η από τώρα μεγαλύτερη εμπλοκή των στρατιωτικών υπηρεσιών, με τη συμμετοχή συνδέσμων στις υπηρεσίες εσωτερικής ασφαλείας προκειμένου να συμμετέχουν στην εκτίμηση και αξιολόγηση δυνητικών απειλών και στην αξιοποίηση πληροφοριών. Η μεγαλύτερη θεσμοθετημένη συνέργεια στρατιωτικών και αστυνομικών υπηρεσιών σε επιχειρησιακό και τακτικό επίπεδο, θα είναι η βάση μιας αποτρεπτικής διαδικασίας.

## 7.4 Ελληνική Γεωστρατηγική

### 7.4.1 Κατάσταση

Σε επίπεδο υψηλής στρατηγικής, το Ελληνικό κράτος διαθέτει εξαιρετική δυναμική για μία διαρκή και ρεαλιστική ανάγνωση των υφιστάμενων τάσεων εντός του Ισλάμ, λόγω της ιστορικής μνήμης που διαθέτει από τη σχέση στρατιωτικής σύγκρουσης και γεωγραφικής γειννίας με αυτόν το θρησκευτικό, ιστορικό παράγοντα. Διανύουμε επίσης μια περίοδο όπου στην Τουρκία ο δημόσιος λόγος προβάλλει ένα νεοθωμανικό οραματισμό, ο οποίος προσπάθησε να συνδυαστεί ανεπιτυχώς από την Τουρκία με τον ισλαμισμό. Η Ελλάδα διαθέτει επίσης ένα χαρακτηριστικό, το οποίο είναι σπάνιο στον

<sup>106</sup> Η αμερικάνικη υπηρεσία πληροφοριών είναι η DIA (Defense Intelligence Agency), η οποία στελεχώνεται από στρατιωτικούς ως επί το πλείστον και πεδίο ενασχόλησης αποτελεί και ο χώρος της τρομοκρατίας.



δυτικό κόσμο. Οι παραδοσιακά άριστες σχέσεις με τον σιιτικό κλάδο και με μέρος του σουνιτικού όπως η Αίγυπτος και το Κατάρ.

#### 7.4.2 Πρόταση

- Το Ελληνικό κράτος θα πρέπει να εφαρμόσει, όσον αφορά στην μακροσκοπική υψηλή στρατηγική, την στρατηγική των συμμαχιών (Παπασωτηρίου, 2011). Πρέπει να ισχυροποιήσει ακόμη περισσότερο την πολιτική και στρατιωτική συνεργασία με την Αίγυπτο που κατέχει υψηλή θέση στην ιεραρχία του σουνιτικού ισλάμ, να επενδύσει στη ρήξη των σχέσεων Τουρκίας με Ισραήλ καθώς αυτό συμπαρασύρει τις ΗΠΑ, και να ενισχύσει πολιτικά το Κουρδικό στοιχείο, που είναι το μόνο που προκαλεί μεγάλες τριβές στην Τουρκία.
- Η Ελλάδα πρέπει να διατηρήσει τις άριστες σχέσεις με τον σιιτικό κλάδο, προσπαθώντας να διατηρήσει τις ισορροπίες και ένα χαμηλό αντίκτυπο στο Διεθνές Σύστημα.
- Ίσως θα πρέπει, στο πλαίσιο εξυπηρέτησης των εθνικών μας συμφερόντων, να εξεταστεί η πιθανή απομάκρυνση (μερική ή ολική) ή η μερική αποστασιοποίηση της άμυνας και εξωτερικής μας πολιτικής, από το πλαίσιο της αγγλοσαξωνικής επιδερμικής και επιτόλαιας ανάγνωσης του Ισλάμ, η οποία μέχρι τώρα έχει οδηγήσει σε νόρμες αδράνειας στο ευρωπαϊκό πεδίο άμυνας και εξωτερικής πολιτικής. Η Ελλάδα βρίσκεται σε απόσταση αναπνοής από τις εξελίξεις στην Μέση Ανατολή και πιθανή αργή αντίδρασή της σε κάτι που θα την επηρεάζει άμεσα, να έχει δυσμενέστερες επιπτώσεις.
- Η Ελληνική πολιτεία πρέπει άμεσα να προχωρήσει στη θεσμική συγκρότηση Συμβουλίου Εθνικής Ασφαλείας, με τη συμμετοχή όλων των υπουργείων και μια γραμματεία συγκεκριμένης θητείας, η οποία θα εισηγείται τα θέματα εθνικής ασφαλείας και θα εξασφαλίζει τη συλλογική μνήμη για την Ελληνική εθνική άμυνα και εξωτερική πολιτική, στα πρότυπα του Εθνικού Συμβουλίου Ασφαλείας των ΗΠΑ<sup>107</sup> (USA Governmnet, 2018). Η συμμετοχή στο Συμβούλιο

---

<sup>107</sup> Το Συμβούλιο Εθνικής Ασφάλειας (NSC) είναι το κύριο κυβερνητικό όργανο του Προέδρου για την εξέταση της εθνικής ασφάλειας και των θεμάτων εξωτερικής πολιτικής με τους ανώτερους συμβούλους εθνικής ασφαλείας και τους αξιωματούχους του υπουργικού συμβουλίου. Από την ίδρυσή του υπό τον Πρόεδρο Truman, η λειτουργία του Συμβουλίου ήταν να συμβουλευεί και να επικουρεί τον Πρόεδρο στην εθνική ασφάλεια και στην εξωτερική πολιτική. Το Συμβούλιο επίσης είναι επιφορτισμένο

Ασφαλείας, Υπουργείων, Υπηρεσιών Ασφαλείας και άλλων εξειδικευμένων επιστημόνων, θα εξασφαλίσει την εξέταση των διεθνών πεπραγμένων και καταστάσεων υπό το πρίσμα των 360° , δίνοντας το πλεονέκτημα στον Π/Θ της γνώσης του «όλου» και όχι του «μερικού», οδηγώντας τον σε πιο ολοκληρωμένο πλαίσιο αποφάσεων, όσον αφορά στα δεδομένα του εκάστοτε προβλήματος. Το Συμβούλιο Εθνικής Ασφαλείας θα πρέπει να συμβουλεύει τον Π/Θ σε θέματα Εθνικής Ασφαλείας και Εξωτερικής Πολιτικής.

---

με τον συντονισμό των πολιτικών και των διαφόρων κυβερνητικών υπηρεσιών (USA Government, 2018).

## Επίλογος

Η συζήτηση του αν το ανακηρυχθέν χαλιφάτο αποτέλεσε κράτος ή όχι, και το αν είναι μια διεθνική τρομοκρατική οργάνωση ή ένας μη σταθερός διεθνικός δρώντας, είναι ελάσσονος σημασίας συγκρινόμενη με τις εκατόμβες νεκρών και των σκηνικών βίας που παρήγαγε, τα οποία παρακολουθήθηκαν με φρίκη από όλη την υφήλιο. Μεγαλύτερης σημασίας κρίνεται το γεγονός ότι υιοθετείται πλέον ως μέθοδος τρομοκρατίας και προαγωγής πολιτικών στόχων, μία κουλτούρα άκρατης και αρρωστημένης βίας η οποία στρέφεται κατά πάντων.

Μείζονος επίσης σημασίας είναι η αναταραχή που επέφερε η γεωγραφική του επέλαση και μετέπειτα συρρίκνωση, οι οποίες σε συνδυασμό με τις νέες εδαφικές ενεργειακές δυναμικές που αναπτύσσονται στη Ν/Α Μεσόγειο αποκαλύπτουν τις πραγματικές γεωστρατηγικές επιδιώξεις των διεθνών δρώντων.

Αναμφίβολα το ΙΚ εξαπάτησε εκείνους τους δρώντες του διεθνούς συστήματος που εντάσσουν στους στρατηγικούς τους σχεδιασμούς ακραίες εκφάνσεις του σουνητικού Ισλάμ, βασιζόμενοι στις Αγγλοσαξωνικού χαρακτήρα γεωπολιτικές αντιλήψεις και θεωρίες διεθνών σχέσεων, οι οποίες αποβάλλουν από τις αναλύσεις τους τα θρησκευτικά δόγματα ως μη ικανά, να αποτελέσουν και τις πραγματικές αιτίες εξάρσεως των εκάστοτε συγκρούσεων.

Ο ρόλος του ΙΚ συνοψίζεται στο γεγονός ότι αποτελεί έναν καταλύτη γεωπολιτικών εξελίξεων στην Ευρύτερη Μέση Ανατολή, όπου αναπαράγεται το πολεμικό φαινόμενο, συνθήκες του οποίου μεταφέρθηκαν και στην Ευρώπη από την έκταση της τρομοκρατικής του δράσης. Το ΙΚ αντιμετώπιστηκε σε επίπεδο εθνοκρατικών δρώντων ενώ η ανάγκη αναθεώρησης των κανονιστικών πλαισίων για μια αποτελεσματική πολιτική συλλογικής ασφάλειας στην ΕΕ είναι πλέον επιβεβλημένη.

Το ΙΚ εκτιμάται ότι έχει χάσει το σημαντικότερο φορτίο της στρατιωτικής και οικονομικής του ισχύος. Διατηρεί όμως ισχυρό τον πληροφοριακό πυλώνα, την δυνατότητα εκτέλεσης τρομοκρατικών ενεργειών μέσω των ενεργών παραρτημάτων του, και τη δυνατότητα να επηρεάζει την ισλαμική διασπορά. Σε κάθε περίπτωση η δράση και οι δογματικές του διαστρεβλώσεις, αποτελούν δυσφήμιση για το μεγάλο Ισλάμ που άφησε το πολιτιστικό του αποτύπωμα στην ανθρώπινη ιστορία και το οποίο σε κάθε περίπτωση δεν εκπροσωπεί.

Η Μέση Ανατολή οφείλει να αντιμετωπίσει την μεγάλη πρόκληση αυτή την στιγμή που δεν είναι άλλη από αυτή του εκσυγχρονισμού. Αν θέλει να έχει θέση σε

αυτή την πραγματικότητα οφείλει να διεκδικήσει τη θέση της μέσα στο σύγχρονο πλαίσιο, χωρίς όμως να αγνοεί τους κανόνες και τα δεδομένα της κατάστασης.

Η πρόκληση αυτή, αν ανταποκριθεί τελικά η Μέση Ανατολή, γεννά ένα ερώτημα. «Η θρησκεία του Ισλάμ μπορεί να πάρει την θέση της στον σύγχρονο κόσμο και να διευθετήσει την σχέση της με την πολιτική με τρόπο που να μην μετατρέπει την θρησκεία σε πολιτική ιδεολογία ;» (Μπλέρ, 2018). Όταν δοθεί η απάντηση σε αυτό το ερώτημα, από τους ίδιους τους μουσουλμάνους, αυτομάτως θα ξεκαθαρίσει το «ομιχλώδες τοπίο» και η Μέση Ανατολή θα καταφέρει να περπατήσει σε μονοπάτια και ατραπούς με λιγότερες συγκρούσεις, αντιθέσεις, διαφωνίες και βία. Μονοπάτια που θα την φέρουν πιο κοντά στην σύγχρονη πραγματικότητα.



## Βιβλιογραφία

- Kirk , S., & Schmitt, E. (2014, Οκτώβριος 26). Missiles of ISIS May Pose Peril for Aircrews in Iraq. *The New York Times*. Ανάκτηση Νοέμβριος 03, 2018, από <https://www.nytimes.com/2014/10/27/world/middleeast/missiles-of-isis-may-pose-peril-for-aircrews.html>
- Yoram , S., & Omer , E. (2016). *The Islamic State : How Viable is it ?* ContentoNow. Ανάκτηση Νοέμβριος 20, 2018
- Ahmed, A., Sadeghi, B., & Bonner, M. (2014). *Journal of Islamic Studies* (Τόμ. 25). Oxford University Press. Ανάκτηση Ιούνιος 18, 2018
- Al - Islam.org. (χ.χ.). *The Ssystem oh Ijtihad*. Ανάκτηση Ιούνιος 18, 2018, από Al - Islam.org: <https://www.al-islam.org/introduction-islamic-shariah-sayyid-muhammad-rizvi/system-ijtihad>
- Al - Tamini, A. (2014, Οκτώβριος 02). *The Islamic State's regional Strategy*. Ανάκτηση Δεκέμβριος 07, 2018, από European Council on Foreign Relations: [https://www.ecfr.eu/article/commentary\\_the\\_islamic\\_states\\_regional\\_strategy\\_326](https://www.ecfr.eu/article/commentary_the_islamic_states_regional_strategy_326)
- Al-Kattan, R., Khalaf, R., & Arslanian , F. (2015). Governance Without Government in Syria : Civil Society and State Building During Conflict. *Semblance of Order : Institutional Layers of the Syrian Uprising*, 3(7). Ανάκτηση Δεκέμβριος 07, 2018, από <https://ojs.st-andrews.ac.uk/index.php/syria/article/view/1176>
- Anholt, S. (2010, Μάιος 16). Definitions of place branding – Working towards a resolution. *Place Branding and Public Diplomacy*(6). Ανάκτηση Σεπτέμβριος 01, 2018, από <https://link.springer.com/article/10.1057/pb.2010.3>
- Athamina, K. (1989, Ιανουάριος 01). *The Black Banners and the Socio-Political Significance of Flags and Slogans in Medieval Islam*. Ανάκτηση Δεκέμβριος 16, 2018, από Brill: [https://brill.com/abstract/journals/arab/36/3/article-p307\\_4.xml](https://brill.com/abstract/journals/arab/36/3/article-p307_4.xml)
- Atwan, A. (2015, Ιούλιος 09). *When it comes to "Islamic State", the west just doesn't get it*. Ανάκτηση Δεκέμβριος 07, 2018, από openDemocracy: <https://www.opendemocracy.net/north-africa-west-asia/abdel-bari-atwan/when-it-comes-to-%E2%80%98islamic-state%E2%80%99-west-just-doesn%E2%80%99t-get-it>
- Baker-Beal, C. (2016). *The European Union's Fight Against Terrorism: Discourse, Policies, Identity*. Manchester University Press. Ανάκτηση Νοέμβριος 04, 2018
- Bakker , E., & Zuijdewijn, J. (2015). *Jihadist Foreign Fighter Phenomenon in Western Europe: A Low-Probability, High-Impact Threat*. Χάγη: ICCT / International Centre for Counter - Terrorism / The Hague. Ανάκτηση Δεκέμβριος 02, 2018, από <https://www.icct.nl/wp->

- content/uploads/2015/11/ICCT-Bakker-DeRoyvanZuijdewijn-Jihadist-Foreign-Fighter-Phenomenon-in-Western-Europe-October2015.pdf
- Bayat, A. (2013, Μάιος 15). *The Arab Spring and its Surprises*. Ανάκτηση Νοέμβριος 08, 2018, από Wiley Online Library: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/dech.12030>
- BBC News. (2015, Ιανουάριος 15). *France attacks: War with terrorism not Islam, PM Valls says*. Ανάκτηση Δεκέμβριος 06, 2018, από BBC News: <https://www.bbc.com/news/world-europe-30794973>
- Berger, J. (2015). *The Metronome of Apocalyptic Time: Social Media as Carrier Wave for Millenarian Contagion*. Ανάκτηση Δεκέμβριος 06, 2018, από Perspectives on Terrorism: <http://www.terrorismanalysts.com/pt/index.php/pot/article/view/444/html>
- Black, I., & Kamali, S. (2014, Ιούνιος 16). Qassem Suleimani : Commander of Quds force, puppeteer of the Middle East. *The Guardian*. Ανάκτηση Νοέμβριος 22, 2018, από <https://www.theguardian.com/world/2014/jun/16/qassim-suleimani-iraq-iran-syria>
- Bodansky, Y., & Forrest, V. (1992). *Tehran, Baghdad & Damascus: The New Axis Pact*. Washington. Ανάκτηση Νοέμβριος 20, 2018, από [https://fas.org/irp/congress/1992\\_rpt/bod4.htm](https://fas.org/irp/congress/1992_rpt/bod4.htm)
- Bostom, A. (2012, Οκτώβριος 25). *Benghazi: From "See No Sharia" to Ansar al-Sharia*. Ανάκτηση Δεκέμβριος 02, 2018, από American Thinker: [https://www.americanthinker.com/articles/2012/10/benghazi\\_from\\_see\\_no\\_sharia\\_to\\_ansar\\_al-sharia.html](https://www.americanthinker.com/articles/2012/10/benghazi_from_see_no_sharia_to_ansar_al-sharia.html)
- Brands, H., & Feaver, P. (2017, Μάιος 15). Was the Rise of ISIS Inevitable? *SURVIVAL Global Politics and Strategy*(59). Ανάκτηση Νοέμβριος 21, 2018, από <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/00396338.2017.1325595>
- Brean, J. (2015, Σεπτέμβριος 10). *ISIL has gone Hollywood': Videos using cinematic effects, becoming more violent in bid to up the ante*. Ανάκτηση Δεκέμβριος 06, 2018, από National Post: <https://nationalpost.com/news/world/isil-has-gone-hollywood-videos-using-cinematic-effects-becoming-more-violent-in-bid-to-constantly-up-the-ante>
- Britannica, T. E. (2018, Οκτώβριος 17). *Al-Qaeda ISLAMIC MILITANT ORGANIZATION*. Ανάκτηση Νοέμβριος 23, 2018, από Encyclopaedia Britannica: <https://www.britannica.com/topic/al-Qaeda>
- Brzezinski, Z. (2012, Ιανουάριος/Φεβρουάριος). *Balancing the East, Upgrading the West*. Ανάκτηση Νοέμβριος 20, 2018, από FOREIGN AFFAIRS: <https://www.foreignaffairs.com/articles/2011-12-13/balancing-east-upgrading-west>
- Cambridge Dictionary. (χ.χ.). *Black Ops*. Ανάκτηση Δεκέμβριος 09, 2018, από Cambridge Dictionary: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/black-ops>

- CBC News. (2015, Ιούνιος 12). *How ISIS funds activities through sale of ancient artifacts*. Ανάκτηση Δεκέμβριος 07, 2018, από CBC News: <https://www.cbc.ca/news/canada/how-isis-funds-activities-through-sale-of-ancient-artifacts-1.3095925>
- Celso, A. (2018). *The Islamic State / A Comparative History of Jihadist Warfare*. Λονδίνο: Lexington Books. Ανάκτηση Δεκέμβριος 07, 2018
- Charles, B. (2014, Οκτώβριος 10). *Funding Terrorists: The Rise of ISIS*. Ανάκτηση Δεκέμβριος 07, 2018, από Security Intelligence: <https://securityintelligence.com/funding-terrorists-the-rise-of-isis/>
- Clarke, C. (2015). *Terrorism, Inc.: The Financing of Terrorism, Insurgency, and Irregular Warfare*. Praeger Security International. Ανάκτηση Ιούνιος 18, 2018
- Cockburn, P. (2016, Οκτώβριος 14). We finally know what Hillary Clinton knew all along - US allies Saudi Arabia and Qatar are funding ISIS. *INDIPENDENT*. Ανάκτηση Νοέμβριος 21, 2018, από <https://www.independent.co.uk/voices/hillary-clinton-wikileaks-email-isis-saudi-arabia-qatar-us-allies-funding-barack-obama-knew-all-a7362071.html>
- Combating Terrorism Centre. (χ.χ.). *A Religious Essay Explaining the Significance of the Banner in Islam*. Ανάκτηση Δεκέμβριος 08, 2018, από Combating Terrorism Centre: <https://ctc.usma.edu/harmony-program/a-religious-essay-explaining-the-significance-of-the-banner-in-islam-original-language-2/>
- Conflict Armament Research. (2014). *ISLAMIC STATE WEAPONS IN IRAQ AND SYRIA*. Λονδίνο: Conflict Armament Research. Ανάκτηση Σεπτέμβριος 15, 2018, από [http://conflictarm.com/wp-content/uploads/2014/09/Dispatch\\_IS\\_Iraq\\_Syria\\_Weapons.pdf](http://conflictarm.com/wp-content/uploads/2014/09/Dispatch_IS_Iraq_Syria_Weapons.pdf)
- Cronin, A. (2015, Μάρτιος / Απρίλιος). *ISIS Is Not a Terrorist Group*. Ανάκτηση Δεκέμβριος 07, 2018, από Foreign Affairs: <https://www.foreignaffairs.com/articles/middle-east/isis-not-terrorist-group>
- Durden, T. (2015, Νοέμβριος 19). *The Most Important Question About ISIS That Nobody Is Asking*. Ανάκτηση Δεκέμβριος 07, 2018, από ZeroHedge: <https://www.zerohedge.com/news/2015-11-19/most-important-question-about-isis-nobody-asking>
- Ehud, Y. (2017, Μάιος 04). *Οι φιλοδοξίες του Ιράν στο Λεβάντε / Γιατί οικοδομεί δύο διαδρόμους προς την Μεσόγειο*. Ανάκτηση Νοέμβριος 22, 2018, από FOREIGN AFFAIRS / The Hellenic Edition: <http://www.foreignaffairs.gr/articles/71259/ehud-yaari/oi-filodoksies-toy-iran-sto-lebante>
- English Oxford Living Dictionaries. (2018). *Sharia*. Ανάκτηση Δεκέμβριος 07, 2018, από English Oxford Living Dictionaries: <https://en.oxforddictionaries.com/definition/sharia>
- Euractiv. (2016, Φεβρουάριος 09). *Erdogan threatened to flood Europe with refugees*. Ανάκτηση Δεκέμβριος 06, 2018, από Euractiv:



- <https://www.euractiv.com/section/justice-home-affairs/news/erdogan-threatened-to-flood-europe-with-refugees/>
- European Parliament. (2017). *The European Union's Policies on Counter - Terrorism*. European Parliament. Ανάκτηση Δεκέμβριος 06, 2018, από [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/583124/IPOL\\_STU\(2017\)583124\\_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/583124/IPOL_STU(2017)583124_EN.pdf)
- Europol. (2018). *European Union Terrorism Situation and Trend Report 2018 (TESAT 2018)*. Ανάκτηση Δεκέμβριος 06, 2018, από Europol: <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/european-union-terrorism-situation-and-trend-report-2018-tesat-2018>
- Ewi, M. (2015, Μάρτιος 17). *What does the Boko Haram-ISIS alliance mean for terrorism in Africa?* Ανάκτηση Νοέμβριος 20, 2018, από Institute For Security Studies: <https://issafrica.org/iss-today/what-does-the-boko-haram-isis-alliance-mean-for-terrorism-in-africa>
- Fatah, T. (2015, Ιούνιος 16). *Face reality : Many muslims support ISIS*. Ανάκτηση Δεκέμβριος 02, 2018, από Toronto Sun: <https://torontosun.com/2015/06/16/face-reality-many-muslims-support-isis/wcm/3347cfa5-6692-4b5f-bc45-e863b968776d>
- Fatah, T. (2015, Ιούνιος 16). *Face Reality: Many Muslims Support ISIS*. Ανάκτηση Δεκέμβριος 02, 2018, από Middle East Forum: <https://www.meforum.org/articles/2015/face-reality-many-muslims-support-isis>
- Felter, J., & Fishman, B. (2007). *Al-Qa'ida's Foreign Fighters in Iraq: A First Look at the Sinjar Records*. Νά Υόρκη: West Point / Military Academy. Ανάκτηση Δεκέμβριος 07, 2018, από <https://ctc.usma.edu/app/uploads/2010/06/aqs-foreign-fighters-in-iraq.pdf>
- France 24. (2015, Ιανουάριος 07). *French, world leaders condemn attack at Charlie Hebdo*. Ανάκτηση Δεκέμβριος 06, 2018, από France 24: <https://www.france24.com/en/20150107-charlie-hebdo-paris-attack-journalist-terror->
- Fromson, J., & Simon, S. (2015, Μάιος 15). *ISIS: The Dubious Paradise of Apocalypse Now. Survival Global Politics and Strategy*(57). Ανάκτηση Νοέμβριος 21, 2018, από <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/00396338.2015.1046222>
- GCSP / Geneva Centre for Security Policy. (2015, Φεβρουάριος). *Cyber Jihad: Understanding And Countering Islamic State Propaganda*. Ανάκτηση Δεκέμβριος 06, 2018, από Geneva Centre for Security Policy: <https://www.gcsp.ch/News-Knowledge/Publications/Cyber-Jihad-Understanding-and-Countering-Islamic-State-Propaganda>
- Giles, K. (2016, Μάρτιος 21). *Russia's 'New' Tools for Confronting the West: Continuity and Innovation in Moscow's Exercise of Power*. Ανάκτηση

- Σεπτέμβριος 25, 2018, από GATHAM HOUSE The Royal Institute of International Affairs: <https://www.chathamhouse.org/publication/russias-new-tools-confronting-west>
- Gold, S. (2012, Δεκέμβριος). Virtual jihad: how real is the threat? *Network Security*, 12. Ανάκτηση Δεκέμβριος 06, 2018, από <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1353485812701137>
- Guardian. (2006, Ιούνιος 08). *Iraq terrorist leader Zarqawi 'eliminated'*. Ανάκτηση Δεκέμβριος 14, 2018, από Guardian: <https://www.theguardian.com/world/2006/jun/08/iraq.alqaida>
- Gurcan, M. (2014, Οκτώβριος 14). *How to defeat Islamic State's war machine*. Ανάκτηση Νοέμβριος 08, 2018, από AL-MONITOR: <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2014/10/turkey-syria-how-to-defeat-isis.html>
- Gurcan, M. (2015). *ISIS Military Strategy*. Ανάκτηση Σεπτέμβριος 20, 2018, από Academia: [http://www.academia.edu/7632564/ISIS\\_MILITARY\\_STRATEGY](http://www.academia.edu/7632564/ISIS_MILITARY_STRATEGY)
- Hassan, H. (2015, Ιανουάριος 25). The secret world of Isis training camps – ruled by sacred texts and the sword. *The Guardian*. Ανάκτηση Νοέμβριος 12, 2018, από <https://www.theguardian.com/world/2015/jan/25/inside-isis-training-camps>
- Hoffan, A., & Schweitzer, Y. (2015, Απρίλιος). *Cyber Jihad in the Service of the Islamic State (ISIS)*. Ανάκτηση Δεκέμβριος 06, 2018, από INSS The Institute of National Security Studies: [http://www.inss.org.il/wp-content/uploads/systemfiles/adkan18\\_1ENG%20\(5\)\\_Hoffman-Schweitzer.pdf](http://www.inss.org.il/wp-content/uploads/systemfiles/adkan18_1ENG%20(5)_Hoffman-Schweitzer.pdf)
- Hourani , A. (2012). *A History of Arab Peoples*. (Α. Κολλάτου, Επιμ., & Θ. Δαρβίρη, Μεταφρ.) ΨΥΧΟΓΙΟΣ. Ανάκτηση Νοέμβριος 23, 2018
- Hoyle, C., Bradford, A., & Frenett, R. (2015). *Becoming Mulan? Female Western Migrants to ISIS*. Institute for Strategic Dialogue. Ανάκτηση Δεκέμβριος 07, 2018, από [http://www.isdglobal.org/wp-content/uploads/2016/02/ISDJ2969\\_Becoming\\_Mulan\\_01.15\\_WEB.pdf](http://www.isdglobal.org/wp-content/uploads/2016/02/ISDJ2969_Becoming_Mulan_01.15_WEB.pdf)
- ISIS (Σκηνοθέτης). (2017). *"Flames of WAR II"* [Ταινία]. Ανάκτηση Δεκέμβριος 06, 2018, από <https://jihadology.net/2017/11/29/new-video-message-from-the-islamic-state-flames-of-war-ii/>
- Jenkins, B. (2015, Νοέμβριος 24). *Why did Russia intervene in Syria (2015–16) ?* Ανάκτηση Νοέμβριος 21, 2018, από QUORA: <https://www.quora.com/Why-did-Russia-intervene-in-Syria-2015%E2%80%9316>
- Jones, S., Dobbins, J., Byman, D., Chivvis, C., Connable, B., Martini, J., . . . Richardson, S. (2017). *Rolling Back the Islamic State*. Santa Monica: RAND National Security Research Division. Ανάκτηση Νοέμβριος 04, 2018
- Kagan, F. (2016). *U.S. Grand Strategy : Destroying ISIS and Al Qaeda, Report Two Competing Visions for Syria and Iraq of an anti-isis grand coalition*.

- Ανάκτηση Σεπτέμβριος 25, 2018, από Institute for the Study of War:  
<http://iswresearch.blogspot.com/backgrounder/us-grand-strategy-destroying-isis-and-al-qaeda>
- Karouny, M. (2014, Σεπτέμβριος 05). *Life under Isis: For residents of Raqqa is this really a caliphate worse than death?* Ανάκτηση Δεκέμβριος 07, 2018, από Independent: <https://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/life-under-isis-for-residents-of-raqqa-is-this-really-a-caliphate-worse-than-death-9715799.html>
- Kissinger, H. (1994). *Diplomacy*. Νέα Υόρκη: Simon and Shuster Paperbacks.  
 Ανάκτηση Νοέμβριος 21, 2018
- Klieman, A. (2015). *Great Powers and Geopolitics*. Springer. Ανάκτηση Οκτώβριος 26, 2018
- Knights, M. (2016, Οκτώβριος). How to Secure Mosul / Lessons from 2008—2014. *The Washington Institute for Near East Policy*(38). Ανάκτηση Δεκέμβριος 06, 2018, από The Washington Institute for Near East Policy: <https://www.washingtoninstitute.org/uploads/Documents/pubs/ResearchNote38-Knights.pdf>
- Kofman, M. (2015, Οκτώβριος 18). *RUSSIA'S ARSENAL IN SYRIA: WHAT DO WE KNOW?* Ανάκτηση Νοέμβριος 21, 2018, από WAR ON THE ROCKS: <https://warontherocks.com/2015/10/russias-arsenal-in-syria-what-do-we-know/>
- Lewis Mcfate, J. (2015). *The ISIS Defence in Iraq and Syria : Countering an Adaptive Enemy*. Washington: ISW Institute for the Study of WAR. Ανάκτηση Νοέμβριος 18, 2018, από <https://www.files.ethz.ch/isn/192169/ISIS%20Defense%20in%20Iraq%20and%20Syria%20--%20Standard.pdf>
- Lieber, D. (2016, Μάρτιος 24). Islamic State explains why it doesn't attack Israel (yet). *The Times of Israel*. Ανάκτηση Νοέμβριος 22, 2018, από <https://www.timesofisrael.com/islamic-state-explains-why-it-doesnt-attack-israel-yet/>
- Lister, C. (2014, Νοέμβριος). *Profiling the Islamic State*. Ανάκτηση Δεκέμβριος 07, 2018, από Brookings Doha Center Analysis Paper: [https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2014/12/en\\_web\\_lister.pdf](https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2014/12/en_web_lister.pdf)
- Malm, S. (2015, Φεβρουάριος 23). *How ISIS is funded by black-market oil trading, illegal drugs and internet cafes*. Ανάκτηση Δεκέμβριος 07, 2018, από Mail Online: <https://www.dailymail.co.uk/news/article-2964028/oil-drugs-internet-ISIS-funded.html>
- Marks, P. (2014, Ιούνιος 25). *How ISIS is winning the online war for Iraq*. Ανάκτηση Δεκέμβριος 06, 2018, από NewScientist: <https://www.newscientist.com/article/dn25788-how-isis-is-winning-the-online-war-for-iraq/>

- McCants, W. (2015). *ISIS Η Αποκάλυψη / Η Ιστορία, η Στρατηγική και το Όραμα για την Ημέρα της Κρίσης του Ισλαμικού Κράτους*. (Σ. Σφυρόερα, Επιμ., & Α. Ηλιόπουλος, Μεταφρ.) Αθήνα: Πεδίο. Ανάκτηση Σεπτέμβριος 25, 2018
- McKernan, B. (2017, Ιούλιος 27). Isis is regrouping for battle after losing Mosule and Raqqa, warn Libyan forces. *INDIPENDENT*. Ανάκτηση Νοέμβριος 20, 2018, από <https://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/isis-regrouping-libya-forces-mosul-raqqa-islamic-state-syria-iraq-islamic-state-a7862606.html>
- McKew, M. (2017, Οκτώβριος 09). *The Gerasimov Doctrine*. Ανάκτηση Σεπτέμβριος 15, 2018, από POLITICO: <https://www.politico.eu/article/new-battles-cyberwarfare-russia/>
- McNicol, T. (2015, Ιανουάριος 25). *After Charlie Hebdo Attacks, French Muslims Face Increased Threats*. Ανάκτηση Δεκέμβριος 06, 2018, από DailyBeast: <https://www.thedailybeast.com/after-charlie-hebdo-attacks-french-muslims-face-increased-threats?ref=scroll>
- Mearsheimer, J. J. (2006). *Η Τραγωδία της Πολιτικής των Μεγάλων Δυνάμεων*. (Π. Ήφαιστος, Η. Κουσκουβέλης, Επιμ., & Κ. Κολιόπουλος, Μεταφρ.) Αθήνα: Ποιότητα. Ανάκτηση Οκτώβριος 26, 2018
- Mearsheimer, J., & Walt, S. (2006, Σεπτέμβριος 14). *The Israel Lobby and U.S. Foreign Policy*. Ανάκτηση Νοέμβριος 21, 2018, από Wiley Online Library: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/j.1475-4967.2006.00260.x>
- Mearsheimer, J., & Walt, S. (2016, Ιούλιος / Αύγουστος). *The Case for Offshore Balancing*. Ανάκτηση Νοέμβριος 21, 2018, από FOREIGN AFFAIRS: <https://www.foreignaffairs.com/articles/united-states/2016-06-13/case-offshore-balancing>
- Naji, A. B. (2016). *The Management of Savagery : The Most Critical Stage Through Which the Umma Will Pass*. (W. McCants, Μεταφρ.) Cambridge: John M. Olin Institute for Strategic Studies at Harvard University. Ανάκτηση Νοέμβριος 18, 2018
- Napoleoni, L. (2015). *Ο Ισλαμιστικός Φοίνικας / Το ισλαμικό κράτος και οι γεωπολιτικές ανακατατάξεις στη Μέση Ανατολή*. (Σ. Τριανταφύλλου, Μεταφρ.) Αθήνα: Πατάκης. Ανάκτηση Σεπτέμβριος 25, 2018
- Niva, S. (2015, Φεβρουάριος 20). *The ISIS shock doctrine*. Ανάκτηση Νοέμβριος 20, 2018, από The Immanent Frame: <https://tif.ssrc.org/2015/02/20/the-isis-shock-doctrine/>
- Nye, J. (2015, Σεπτέμβριος 08). *How to Fight the Islamic State*. Ανάκτηση Δεκέμβριος 06, 2018, από Project Syndicate: <https://www.project-syndicate.org/commentary/how-to-fight-the-islamic-state-by-joseph-s--nye-2015-09?barrier=accesspaylog>
- Obama, B. (2014, Σεπτέμβριος 28). Obama acknowledges U.S. misjudged threat from ISIS. *60 minutes*. (S. Kroft, Δημοσιογράφος) Ανάκτηση Νοέμβριος 21, 2018, από <https://www.youtube.com/watch?v=nFpGUcDrhQk>

- Olidort, J. (2015, Νοέμβριος 27). *Τι είναι ο Σαλαφισμός ; Πώς μια μη πολιτική ιδεολογία έγινε πολιτική δύναμη*. Ανάκτηση Νοέμβριος 22, 2018, από FOREIGN AFFAIRS / The Hellenic Edition: <https://www.foreignaffairs.gr/articles/70599/jacob-olidort/ti-einai-o-salafismos?page=show>
- Peters, R. (2006, Ιούνιος 01). Blood Borders How a better Middle East would look. *Armed Forces Journal*. Ανάκτηση Νοέμβριος 21, 2018, από <http://armedforcesjournal.com/blood-borders/>
- Pew Research Center. (2012, Αύγουστος 09). *The World' s Muslims : Unity and Diversity / Chapter 3 : Articles of Faith*. Ανάκτηση Δεκέμβριος 02, 2018, από Pew Research Center / Religion and Public Life: <http://www.pewforum.org/2012/08/09/the-worlds-muslims-unity-and-diversity-3-articles-of-faith/>
- Pew Research Center. (2013, Απρίλιος 30). *The World' s Muslims: Religion, Politics and Society*. Ανάκτηση Δεκέμβριος 02, 2018, από Pew Research Center / Religion and Public Life: <http://www.pewforum.org/2013/04/30/the-worlds-muslims-religion-politics-society-overview/>
- Post, J. M. (2007). *The mind of the terrorist : the psychology of terrorism from the IRA to al-Qaeda*. New York: Palgrave Macmillan. Ανάκτηση Ιούλιος 05, 2018
- Ratzel, F. (2001). *Ο Ζωτικός Χώρος*. (Α. Σιδεράτος , Επιμ., & Μ. Μακρή, Μεταφρ.) Προσκήνιο. Ανάκτηση Δεκέμβριος 01, 2018
- Revkin, M. (2016, Ιανουάριος 10). *ISIS' Social Contract / What the Islamic State Offers Civilians*. Ανάκτηση Δεκέμβριος 07, 2018, από Foreign Affairs: <https://www.foreignaffairs.com/articles/syria/2016-01-10/isis-social-contract>
- Russian Federation. (2015). *Russian National Security Strategy, December 2015*. Ανάκτηση Οκτώβριος 26, 2018, από <http://www.ieee.es/Galerias/fichero/OtrasPublicaciones/Internacional/2016/Russian-National-Security-Strategy-31Dec2015.pdf>
- Scarborough, R. (2015, Σεπτέμβριος 28). *Killing Islamic State's leaders useless; 'deep bench' replaces the dead*. Ανάκτηση Δεκέμβριος 07, 2018, από The Washington Times: <https://www.washingtontimes.com/news/2015/sep/28/islamic-state-has-trained-operators-to-replace-tar/>
- Selens, N. (2011, Μάρτιος 01). *Τα ισλαμικά θρησκευτικά σχολεία (μαντράσες) ως «εργοστάσια παραγωγής τρομοκρατών»*. Ανάκτηση Δεκέμβριος 01, 2018, από Orgonespace's Blog: <https://orgonespace.wordpress.com/2011/03/01/τα-ισλαμικά-θρησκευτικά-σχολεία-μαντ/>
- Sharp, J. (2005, Φεβρουάριος 15). *The Broader Middle East and North Africa Initiative: An Overview*. Ανάκτηση Δεκέμβριος 09, 2018, από Foreign Affairs, Defense, and Trade Division: <https://fas.org/sgp/crs/mideast/RS22053.pdf>

- Sloan, S. (2006). *Η διαπραγμάτευση του άρθρου 5*. Ανάκτηση Δεκέμβριος 01, 2018, από NATO / OTAN:  
<https://www.nato.int/docu/review/2006/issue2/greek/art4.html>
- Smith-Spark, L., & Martel, N. (2015, Ιούνιος 04). *U.S. official: 10,000-plus ISIS fighters killed in 9-month campaign*. Ανάκτηση Νοέμβριος 01, 2018, από CNN: <https://edition.cnn.com/2015/06/03/middleeast/isis-conflict/index.html>
- Solomon, H. (2016). The particular role of religion in Islamic State. *South African Journal of International Affairs*(23). Ανάκτηση Νοέμβριος 23, 2018, από <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10220461.2016.1272486>
- Sommerville, Q., & Dalati, R. (2017, Νοέμβριος 13). *Raqa'a's Dirty Secret*. Ανάκτηση Νοέμβριος 23, 2018, από BBC News:  
[https://www.bbc.co.uk/news/resources/idt-sh/raqqas\\_dirty\\_secret](https://www.bbc.co.uk/news/resources/idt-sh/raqqas_dirty_secret)
- Stacey, J. (2016, Μάιος 17). *The Hillary Clinton Doctrine*. Ανάκτηση Νοέμβριος 21, 2018, από FOREIGN AFFAIRS:  
<https://www.foreignaffairs.com/articles/2016-05-17/hillary-clinton-doctrine>
- Stanley, T. (2005, Ιούλιος 15). *Understanding the Origins of Wahhabism and Salafism*. Ανάκτηση Νοέμβριος 27, 2018, από The Jamestown Foundation:  
<https://jamestown.org/program/understanding-the-origins-of-wahhabism-and-salafism/>
- State, U. D. (2018, Νοέμβριος 23). *Foreign Terrorist Organizations*. Ανάκτηση Νοέμβριος 23, 2018, από State.gov:  
<https://www.state.gov/j/ct/rls/other/des/123085.htm>
- Stern, J., & Berger, J. (2015). *ISIS : The State of Terror*. Νέα Υόρκη: HarperCollinsPublishers. Ανάκτηση Δεκέμβριος 02, 2018
- Strazzari, F., & Stambol, E. (2015). *We Saw it Coming: Jihadist Terrorism, Challenges for the European Union*. Ανάκτηση Δεκέμβριος 06, 2018, από Norwegian Institute of International Affairs:  
<https://core.ac.uk/download/pdf/30792581.pdf>
- StudioA-Blog. (2009, Φεβρουάριος 05). *Τι σημαίνει "σέχτα"* ;. Ανάκτηση Δεκέμβριος 02, 2018, από StudioA-Blog: [http://studioa-blog.blogspot.com/2009/02/blog-post\\_3149.html](http://studioa-blog.blogspot.com/2009/02/blog-post_3149.html)
- Tausch, A. (2015, Ιούλιος 13). *Estimates on the Global Threat of Islamic State Terrorism in the face of the 2015 Paris And Copenhagen Attacks*. Ανάκτηση Δεκέμβριος 02, 2018, από Rubin Center / Research in International Affairs:  
<http://www.rubincenter.org/2015/07/estimates-on-the-global-threat-of-islamic-state-terrorism-in-the-face-of-the-2015-paris-and-copenhagen-attacks/>
- The Journal Of The Royal Asiatic Society Of Great Britain Ireland 1940*. (1940). Ανάκτηση Δεκέμβριος 08, 2018, από [https://archive.org/stream/in.ernet.dli.2015.282650/2015.282650.The-Journal\\_djvu.txt](https://archive.org/stream/in.ernet.dli.2015.282650/2015.282650.The-Journal_djvu.txt)

- The Oxford Dictionary of Islam. (2018, Σεπτέμβριος 04). *Ijtihad*. Ανάκτηση από Oxford Islamic studies Online:  
<http://www.oxfordislamicstudies.com/article/opr/t125/e990#>
- Toghrul, I. (2016). *ISIS: terrorist state or terrorist organization ?* Ανάκτηση Δεκέμβριος 07, 2018, από Charles University in Prague:  
[file:///C:/Users/dgian/Downloads/DPTX\\_2014\\_1\\_11230\\_0\\_423736\\_0\\_162230.pdf](file:///C:/Users/dgian/Downloads/DPTX_2014_1_11230_0_423736_0_162230.pdf)
- Tran, A. (2016). *ISIS's Forbidden Fruit : Challenges and Contradictions of State Building in Wartime*. Ανάκτηση Δεκέμβριος 07, 2018, από Journal of Student Research: <https://www.stu.edu/Portals/jsr/Publications/JSR-2-1.pdf>
- UNric / Περιφερειακό Κέντρο Ενημέρωσης των Ηνωμένων Εθνών. (χ.χ.). *Καταστατικός Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών*. Ανάκτηση Δεκέμβριος 01, 2018, από Περιφερειακό Κέντρο Ενημέρωσης των Ηνωμένων Εθνών:  
[https://www.unric.org/el/index.php?option=com\\_content&view=article&id=14](https://www.unric.org/el/index.php?option=com_content&view=article&id=14)
- USA Government. (2018). *National Security Council*. Ανάκτηση Δεκέμβριος 15, 2018, από White House: <https://www.whitehouse.gov/nsc/>
- USA Governmnet. (2018). *The Cabinet*. Ανάκτηση Δεκέμβριος 15, 2018, από White House: <https://www.whitehouse.gov/the-trump-administration/the-cabinet/>
- USA (Παραγωγός), Defense, U. D. (Συγγραφέας), & U.S. Depatment of Defense (Σκηνοθέτης). (χ.χ.). *One mission many nations* [Ταινία]. U.S.A.: U.S. Department of Defense. Ανάκτηση Σεπτέμβριος 21, 2018, από <https://dod.defense.gov/OIR/>
- Walsh, D., & Youssef, N. (2017, Νοέμβριος 24). Militants Kill 305 at Sufi Mosque in Egypt's Deadliest Terrorist Attack. *The New York Times*. Ανάκτηση Νοέμβριος 20, 2018, από <https://www.nytimes.com/2017/11/24/world/middleeast/mosque-attack-egypt.html>
- Weiss, M., & Hassan, H. (2016). *ISIS: Inside the Army of Terror*. Νέα Υόρκη: New York Times. Ανάκτηση Αύγουστος 25, 2018
- Wiktorowicz, Q. (2006, Αύγουστος 19). *Anatomy of the Salafi Movement*. Ανάκτηση Νοέμβριος 27, 2018, από Taylor & Francis Online:  
<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10576100500497004?journalCode=uter20>
- Wright, R. (2013, Σεπτέμβριος 28). Imagining a Remapped Middle East. *The New York Times*. Ανάκτηση Νοέμβριος 21, 2018, από <https://www.nytimes.com/2013/09/29/opinion/sunday/imagining-a-remapped-middle-east.html>
- Zelin, A. (2014, Ιούνιος). The War between ISIS and al-Qaeda for Supremacy of the Global Jihadist Movement. *The Washington Institute for Near East Policy*(20), σ. 11. Ανάκτηση Δεκέμβριος 07, 2018, από

[https://www.washingtoninstitute.org/uploads/Documents/pubs/ResearchNote\\_20\\_Zelin.pdf](https://www.washingtoninstitute.org/uploads/Documents/pubs/ResearchNote_20_Zelin.pdf)

- Zelin, A. (2015, Αύγουστος 06). The Islamic State's Burgeoning Capital in Sirte, Libya. *The Washington Institute*. Ανάκτηση Νοέμβριος 20, 2018, από <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/the-islamic-states-burgeoning-capital-in-sirte-libya>
- Γενικό Επιτελείο Στρατού / Διεύθυνση Δόγματος. (2008). *ΕΕ 100-1 Επιχειρήσεις Χερσαίων Δυνάμεων*. Αθήνα: Τυπογραφείο Ελληνικού Στρατού. Ανάκτηση Νοέμβριος 20, 2018
- Γρηγοριάδης, Ν. Ι. (2014, Σεπτέμβριος 26). Η Τουρκία και το «Ισλαμικό Κράτος». *Η Καθημερινή*. Ανάκτηση Νοέμβριος 22, 2018, από <http://www.kathimerini.gr/785484/opinion/epikairothta/politikh/h-toyrkia-kai-to-islamiko-kratos>
- Δημητριάδης, Ι. (2018, Ιούνιος 18). *Ανάλυση : Η Σαουδική Αραβία απέναντι στο Ιράν*. Ανάκτηση Νοέμβριος 23, 2018, από Σημειώσεις Εξωτερικής Πολιτικής και Διεθνών Θεμάτων: <http://simeioseisexpol.com/M-Ανατολή/ΑΝΑΛΥΣΗ-Η-Σ-Αραβία-απέναντι-στο-Ιράν/>
- Δούλγκερη, Φ. (2016, Αύγουστος 01). *Σουνίτες-Σίιτες: Η ιστορία των δύο Ισλάμ*. Ανάκτηση Νοέμβριος 24, 2018, από Euronews: <https://gr.euronews.com/2016/08/01/the-difference-between-shia-and-sunni-explained>
- Ελντίν, Α. (χ.χ.). *Ουαχαμπισμός και Σαλαφισμός*. Ανάκτηση Νοέμβριος 27, 2018, από Σκέψεις και Απόψεις ενός Έλληνα Μουσουλμάνου: <https://ahmadeldin.blog/2014/05/10/salafiyya-and-the-myth-of-wahaby-islam/>
- Ήφαιστος, Π. (2009). *Ιστορία, θεωρία και πολιτική φιλοσοφία των Διεθνών Σχέσεων*. Αθήνα: Ποιότητα. Ανάκτηση Σεπτέμβριος 25, 2018
- Καλιτριμτζής, Α. (2017, Νοέμβριος 19). *Ισλαμικό Κράτος: Γιατί η Τουρκία κινδυνεύει να πέσει στην παγίδα που έστησε*. Ανάκτηση Νοέμβριος 22, 2018, από ΣΚΑΪ: <http://www.skai.gr/news/world/article/360444/islamiko-kratos-giati-i-tourkia-kinduneuei-na-pesei-stin-pagida-pou-estise/>
- Καρατζίδης, Δ. (2018, Νοέμβριος 24-25). *Ισλαμισμός και Ιδεολογία*. Ανάκτηση Νοέμβριος 24, 2018, από Ελεύθερη Ζώνη: <http://www.elzoni.gr/html/ent/560/ent.34560.asp>
- Κοτούλας, Ι. Ε. (2013, Οκτώβριος). *Η ταυτότητα της Μουσουλμανικής Αδελφότητας*. Ανάκτηση Νοέμβριος 27, 2018, από ResearchGate: [https://www.researchgate.net/publication/317175030\\_E\\_tautoteta\\_tes\\_Mousoulmanikes\\_Adelphotetas\\_Identity\\_of\\_the\\_Muslim\\_Brotherhood](https://www.researchgate.net/publication/317175030_E_tautoteta_tes_Mousoulmanikes_Adelphotetas_Identity_of_the_Muslim_Brotherhood)
- Κουλούρης, Γ. (2016, Μάιος 26). *Τουρκία, Ισλαμικό Κράτος και Κούρδοι*. Ανάκτηση Νοέμβριος 22, 2018, από Liberal: <https://www.liberal.gr/arthro/52843/amyna-diplomatia/2016/tourkia-islamiko-kratos-kai-kourdoi.html>



- Λίτσας, Σ. (2010). *Πόλεμος και Ορθολογισμός Θεωρητικές Προεκτάσεις και Στρατηγικές Εφαρμογές*. Αθήνα: Ποιότητα. Ανάκτηση 2018
- Μάζης, Ι. Θ. (2004, Σεπτέμβριος - Δεκέμβριος). Γεωστρατηγική ανάλυση της παρούσας συγκυρίας στη Ν/Α Μεσόγειο. *Γεωστρατηγική*(6). Ανάκτηση Νοέμβριος 22, 2018, από [http://old.turkmas.uoa.gr/mazissite/greekpubs/Geo\\_06.pdf](http://old.turkmas.uoa.gr/mazissite/greekpubs/Geo_06.pdf)
- Μάζης, Ι. Θ. (2012). *Γεωγραφία του Ισλαμιστικού Κινήματος στην Μέση Ανατολή*. Παπαζήσης. Ανάκτηση Νοέμβριος 23, 2018
- Μάζης, Ι. Θ. (2012). *Μεταθεωρητική Κριτική Διεθνών Σχέσεων και Γεωπολιτικής*. Αθήνα: Παπαζήσης. Ανάκτηση Σεπτέμβριος 25, 2018
- Μάζης, Ι. Θ. (2012, Οκτώβριος 10). *Οι νέοι μοχλοί εξελίξεων στη Μέση Ανατολή*. Ανάκτηση Νοέμβριος 20, 2018, από FOREIGN AFFAIRS The Hellenic Edition: <http://www.foreignaffairs.gr/articles/68987/ioannis-th-mazis/oi-neoi-moxloi-ekselikseon-sti-mesi-anatoli>
- Μηχανή του Χρόνου. (χ.χ.). *Οι 47 Ρονίν*. Ανάκτηση Δεκέμβριος 01, 2018, από Μηχανή του Χρόνου: <https://www.mixanitouxronou.gr/i-47-samourai-ronin-pou-piran-ekdikisi-gia-ton-adiko-thanato-tou-archonta-tous-ke-meta-thisiastikan-oli-aftoktonontas-me-to-timitiko-sepoukou/>
- Μπλέρ, Τ. (2018, Δεκέμβριος 15). Αποκλειστική Συνέντευξη. (Μ. Σαράφογλου, Δημοσιογράφος) Ανάκτηση Δεκέμβριος 15, 2018, από <https://www.antenna.gr/watch/1248269/ant1-news-15122018-stis-13-00>
- NATO. (2013, Δεκέμβριος). *Allied Joint Doctrine for Special Operations*. Ανάκτηση Δεκέμβριος 16, 2018, από Engineering 360: <https://standards.globalspec.com/std/1657612/nato-ajp-3-5>
- Οικονομίδης, Α. Μ. (1980). *Πόλεμος και ειρήνη στο Ισλάμ : Τό Δίκαιο των Εθνών στο κλασικό Ισλάμ σε σύγκριση με την πρακτική των σύγχρονων Ισλαμικών κρατών*. Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο. Ανάκτηση Ιούλιος 21, 2018
- Πάνος, Δ., & Θεοχάρους, Σ. (2015, Δεκέμβριος). *Η Στρατηγική της Θηριωδίας : Η Επικοινωνιακή Πολιτική του ISIS και η Πρόκληση των Ορίων Δεοντολογίας των Μέσων*. Ανάκτηση Δεκέμβριος 06, 2018, από Research Gate: [file:///C:/Users/dgian/Downloads/THE\\_ATTROCITIES\\_STRATEGY.pdf](file:///C:/Users/dgian/Downloads/THE_ATTROCITIES_STRATEGY.pdf)
- Παπασωτηρίου, Χ. (2011). *Βυζαντινή Υψηλή Στρατηγική 6ος - 11ος αιώνας*. Αθήνα: Ποιότητα. Ανάκτηση Ιανουάριος 18, 2018
- Παπαχριστοδούλου, Δ. (2011, Μάιος 24). *Ο ερχόμενος Μεσσίας σύμφωνα με το Ισλάμ και τον Ιουδαϊσμό*. Ανάκτηση Δεκέμβριος 14, 2018, από dip88.blogspot: <https://dip88.blogspot.com/2011/05/blog-post.html>
- Πεντάκης, Γ., & Φιλολογική Ομάδα Κάκτου. (2006). *Το ιερό Κοράνι*. Αθήνα: Κάκτος. Ανάκτηση Ιούλιος 21, 2018

- Πουρχαμζαβί , Κ. (2017, Μάιος 24). *Ουαχαμπισμός και Σαλαφισμός*. Ανάκτηση Νοέμβριος 27, 2018, από Ινφογνώμων Πολιτικά:  
[http://infognomonpolitics.blogspot.com/2017/05/blog-post\\_463.html](http://infognomonpolitics.blogspot.com/2017/05/blog-post_463.html)
- Πρακτικά 1ης Επιστημονικής Ημερίδος Συλλόγου Φοιτητών Τμήματος Γεωγραφίας, Πανεπιστήμιο Αιγαίου. (1999, Μάιος 22). Ανάκτηση Δεκέμβριος 07, 2018, από [http://scholar.uoa.gr/sites/default/files/yianmazis/files/1.\\_v.pdf](http://scholar.uoa.gr/sites/default/files/yianmazis/files/1._v.pdf)
- Σκαρλάτος, Δ. (1993). *Κωνσταντινούπολις* (Τόμ. Γ'). Αθήνα: Πελεκάνος. Ανάκτηση Αύγουστος 22, 2018
- Στυλιανού, Α. (2018, Νοέμβριος 21). Το πετρέλαιο της λεκάνης της Λεβαντίνης. *Η σημερινή της Κυριακής*. Ανάκτηση Νοέμβριος 21, 2018, από <http://www.sigmalive.com/simerini/analiseis/85314/to-petrelaio-tis-lekanis-tis-levantinis>
- Φίλης, Κ. (2017). *Πρόσφυγες, Ευρώπη, Ανασφάλεια*. (Γ. Βογιατζής , Επιμ.) Αθήνα: Παπαδόπουλος. Ανάκτηση Μάρτιος 15, 2018
- Φίλης, Κ. (2017). *Πρόσφυγες, Ευρώπη, Ανασφάλεια*. Αθήνα: Παπαδόπουλος. Ανάκτηση Μάρτιος 2018
- Φούγιας, Π. (2002). *Ισλάμ, πηγές, πορεία, προκλήσεις, διάλογοι*. Μαλλιάρης - Παιδεία. Ανάκτηση Νοέμβριος 23, 2018

